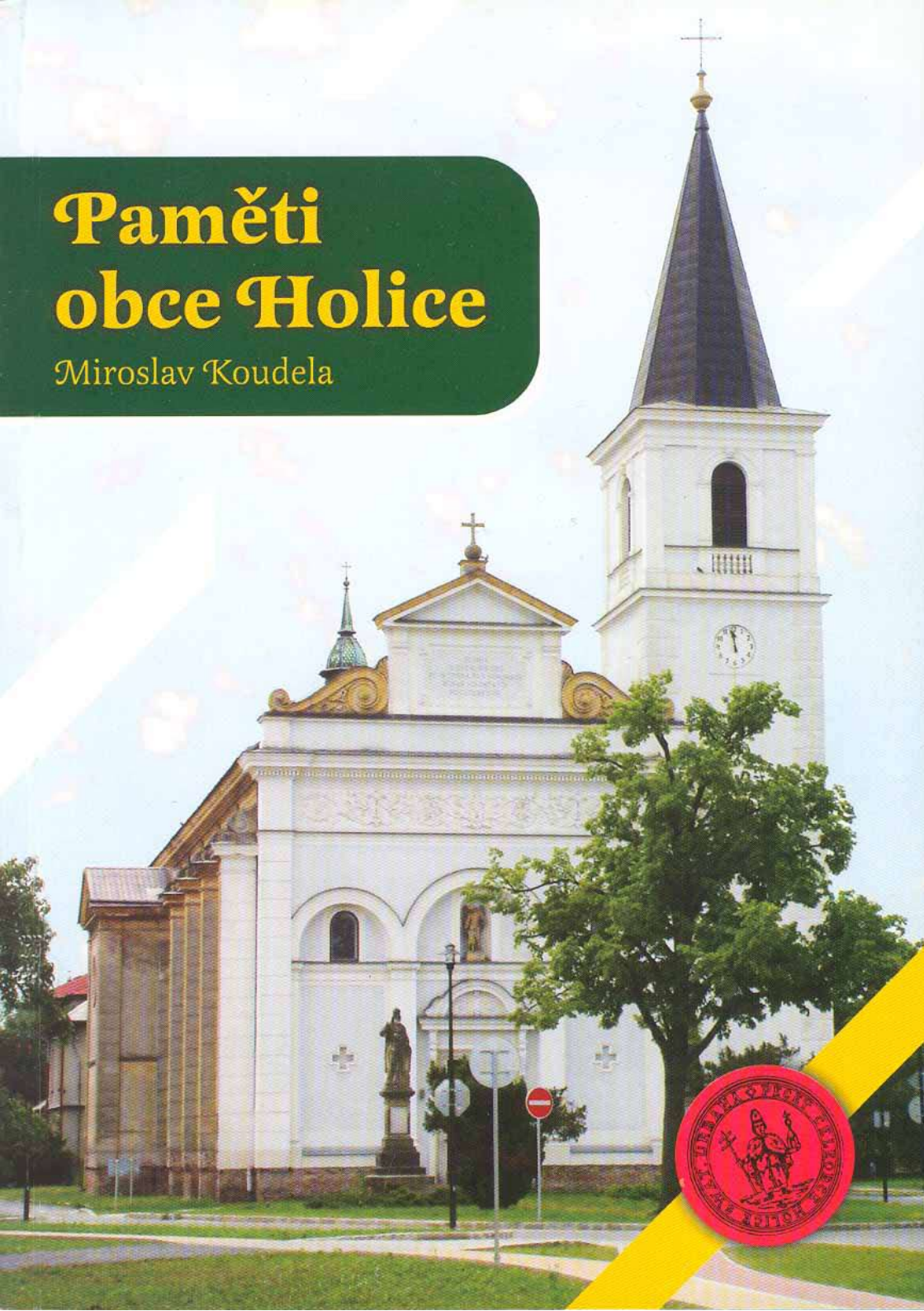

Paměti obce Holice

Miroslav Koudela

Paměti obce Holice

Miroslav Koudela

2004

tiráž

Slovo úvodem

Vztah k místu, kde jsme se narodili nebo kde prožíváme všední i sváteční chvíle svých životů, je nepochybně spojen s jeho důvěrnou, takřka intimní znalostí. K ní neodmyslitelně patří také povědomí o jeho bližší i vzdálenější minulosti, které umožňuje lépe porozumět i jeho současnému stavu, životu a problémům. Každá lokalita má svou historickou paměť a v případě Holice je to paměť neobyčejně bohatá na události, které svým významem nezřídka přesahovaly její hranice. O minulosti Holice byly napsány desítky článků a studií, opírajících se o bohatý archivní materiál, dnes z větší části uložený v depozitářích Státního okresního archivu v Olomouci. Na tomto místě se nelze nezmínit zejména o třech svazcích *„Holického sborníku vlastivědných prací“*, vydávaného v letech 1966-1969 redakční radou pod vedením J. Janáška. Pomineme-li ovšem sepsání *„Paměti farnosti holické“* J. Drápala, od jejichž vydání již uplynulo 111 let, a obsažné, ale stručné dějiny Holice z pera V. Spáčila v rámci cyklu *„Velká Olomouc - Naše předměstí“* či M. Ticháka v jeho nedávno vydaném díle *„Paměť olomouckých předměstí“*, chybí této významné části města Olomouce doposud celistvý a relativně důkladný pohled na její historii od nejstarších stop přítomnosti člověka po současnost. Jako určitý pokus o vyplnění této mezery lze vnímat následující knížku, určenou obyvatelům, rodákům i přátelům Holice a všem zájemcům o její minulost, která si ovšem v žádném případě nečiní nárok na zcela vyčerpávající sepsání její historie i přítomnosti ve smyslu „akademických“ dějin uvedené lokality. Mnoho kapitol a tematických oblastí holické minulosti zůstává otevřeno dalšímu výzkumu a hlubšímu zpracování. To se týká nejen nejstarších prehistorických a raně historických etap jejího vývoje, ale i nejnovějšího období jejího života, k jehož objektivnímu popsání chybí patřičný časový odstup i značné množství důležitých, dnes ještě těžko dostupných pramenů.

„Paměti obce Holice“ vznikly z iniciativy Komise městské části Olomouc - Holice, jmenovitě pana Silvestra Tomáška a jeho spolupracovníků, kterým autor vděčí za poskytnutí řady podkladů zejména k novějším obdobím holických dějin, jakož i historických fotografií obce. Cenným zdrojem informací byly rovněž pamětní zápisy zdejšího sboru dobrovolných hasičů, který si v letošním roce připomíná 120 let svého trvání a jehož významné jubileum bylo silným impulsem ke vzniku této knihy. Zvláštní poděkování patří i posluchačce katedry historie olomoucké univerzity Evě Navrátilové, jejíž neobyčejně důkladná a kvalitní seminární práce *„Proměny obce Holice u Olomouce na přelomu 19. a 20. století“* byla autorovi významným východiskem k sepsání kapitoly, věnované přelomovému období v dějinách obce v letech 1848-1914. V neposlední řadě je třeba poděkovat Magistrátu statutárního města Olomouce, který umožnil vydání této práce.

Poloha, místopis, geografické a přírodní podmínky Holice

Holice, do poměrně nedávné doby samostatná obec, v současnosti část města Olomouce, se rozkládá asi tři kilometry jihovýchodně od historického jádra města, v rovině mírně se sklánějící k jihu a západu směrem k řece Moravě. Rozsáhlý katastr o výměře 1593 ha má průměrnou nadmořskou výšku 218 m. Od severu jím protéká starobylá mlýnská strouha (tzv. Hamerský náhon), vytékající u Bystrovan z řeky Bystřice, obtékající jádro původní vsi a ústící pod Novými Sady do řeky Moravy. Strouha v minulosti poháněla dva holické mlýny a současně napájela četné, dnes již vysušené rybníky v okolí vesnice. Jižně od zastavěné části obce v trati zvané Amerika se nachází několik rybníků, které jsou pozůstatky opevňovacích prací z 60. let 19. století.

Mimo obytnou a průmyslovou zástavbu tvoří podstatnou část katastru Holice zemědělská půda, především úrodná pole (v roce 1930 přes 1334 ha) vhodná pro pěstování cukrové řepy, sladového ječmene a jiných obilovin, menším dílem i louky, zahrady a pastviny. Souvislé lesní porosty se na území Holice nevyskytují (v roce 1930 se v obecním katastru nacházelo celkem 0,31 ha lesní půdy).

Západní hranici holického katastru tvoří z části řeka Morava, na jejímž druhém břehu leží obec Kožušany - Tážaly a městské části Nemilany a Nové Sady. Na severozápadě a severu hraničí Holice s městskou částí Hodolany, mezi holický a hodolanský katastr je vklíněno nevelké území Nového Světa. Na severovýchodě sousedí Holice s obcí Bystrovany, na východě má krátkou hranici i s městem Velká Bystřice. Jihovýchodními sousedy Holice jsou Velký Týnec a Vsisko, jižní výběžek katastru hraničí i s územím Grygova a Blatce. Přibližně od severozápadu k jihovýchodu prochází Holicí důležitá silnice spojující Olomouc s Přerovem. Západně od zastavěné části obce protíná holický katastr zhruba v témže směru hlavní železniční trať Olomouc - Přerov.

Původní vesnice se rozkládá od severu k jihu v podobě újezdu, který se na severním i jižním konci zužuje. Střed vsi tvoří dlouhá, prostorná náves (dnešní náves Svobody). Severovýchodně od zastavěné části vesnice poblíž Bystrovan byl zbudován tzv. Hamerský mlýn, v jižním cípu katastru, asi tři kilometry od vsi, byl ve 2. polovině 19. století založen velkostatek Nový dvůr s malou osadou. Jinou oddělenou část obce tvořil bývalý poplužní dvůr města Olomouce v severozápadní části katastru v sousedství Nového Světa, kde později vznikl areál výzkumného ústavu zelinářského a šlechtitelského podniku.

Podstatných změn doznala zástavba Holice od 2. poloviny 19. století v souvislosti s rozvojem průmyslu a populačním růstem obce. Původní venkovský ráz Holice výrazně poznamenala také moderní bytová výstavba v posledních desetiletích.

Doklady prehistorického osídlení

Když na konci 19. století píše Jan Drápal ve svých „*Pamětech farnosti holické*“ o zdejší půdě, že „*kopyty vojsk přátelských i nepřátelských nesčíslněkrát rozdupána, rádlom rolníka zobracena nechová v sobě pohřebišť starodávných s popelnicemi a nástroji obyvatelů dřevních*“, nemá tak docela pravdu. Řada archeologických nálezů, učiněných z části již za jeho života, převážně však v nastávajícím století, dokazuje přítomnost člověka na území dnešní Holice a v jejím blízkém okolí již v hlubokém pravěku.

Pomineme-li věhlasné tábořiště lovců mamutů v jen asi 16 km vzdáleném Přerově a menší paleolitickou stanici u nedalekého Droždína, jejichž obyvatelé pravděpodobně navštěvovali i holické území (někde mezi Holicí a Grygovem byl nalezen mamutí zub), a odhlédneme-li od předpokládaného, ale dosud neprokázaného neolitického osídlení prvních zemědělců, pocházejí první prokazatelné, v dostupné literatuře uváděné doklady o usídlení lidí v katastru Holice z doby bronzové (18. - 8. století př. n. l.). Kromě blíže nedatované bronzové sekýrky, uložené nyní v přerovském muzeu, a náramku z bronzového drátu, uchovávaného v depozitáři olomouckého vlastivědného muzea, se jedná především o nejméně tři pohřebiště lidu popelnicových polí z mladší či pozdní doby bronzové (13.-8. století př. n. l.) v místech chráněných před říčními záplavami. První z nich bylo odkryto již ve 2. pol. 19. století při kopání příkopů pevnůstky poblíž Hamerského mlýna (v místech, kde byl později vybudován drubežářský podnik) - psal o něm již v roce 1890 proslulý olomoucký archeolog Jindřich Wankel. Další popelnicové pole bylo objeveno při stavbě silnice k Solným mlýnům v roce 1923, jiné popelnice se našly při orání v polích směrem k Velkému Týnci.

Mladší archeologické nálezy z území Holice se vztahují k slovanskému etniku, jehož první příslušníci přišli na Olomoucko již v 6. století n. l. Při stavebních pracích na čističce šlechtitelského a semenářského podniku u silnice do Přerova severně od Solných mlýnů byla v říjnu 1957 vykopána **hliněná amfora s jedním uchem**, pravděpodobně import z Byzance z období Velkomoravské říše (z 2. pol. 9. století n. l.) - dle sdělení archeologa J. Skutila se jednalo o nejsevernější nález byzantské nádoby na Moravě a v našich zemích vůbec, vypovídající o kontaktech místního slovanského obyvatelstva se vzdálenou Východořímskou říší.

O přítomnosti nejstarších Slovanů na území dnešní Holice však svědčí především významný nález slovanského pohřebiště, učiněný počátkem 70. let minulého století na severním okraji obce poblíž katastrální hranice s Hodolany. Celkem 21 odkrytých kostrových hrobů pochází z období od konce 8. do 1. pol. 10. století n. l. Některé z nich obsahovaly i bohatou pohřební výbavu - železné bojové sekery, zlaté prsteny a rolničky u mužů, nože, stříbrné náušnice a bronzové gombíky u žen a hliněné obětní nádoby zdobené charakteristickou staroslovanskou vlnkou.

Z uvedených nálezů lze usuzovat, že se jednalo o hroby svobodných bojovníků

a jejich žen či dcer, jež patřili k vyšším vrstvám staroslovanské společnosti. Jak soudí olomoucký archeolog J. Bláha, náležela holická slovanská nekropole pravděpodobně k dosud nenalezené strážní osadě, střežící přístup k olomouckému velkomoravskému ústředí od Přerova, tj. od jižní Moravy, případně i Krakovska.

Středověká vesnice

V písemných pramenech se jméno Holice objevuje poprvé v roce 1275, nikoliv však jako název vesnice, nýbrž jako označení lesa (*silue Holice*) v listině vymezující hranice statků kláštera Hradiska a města Olomouce. Uvedený les přiléhal ke klášterní vsi Bystrovany a patřil panovníkovi, který jej dával do užívání beneficiárovi (úředníku) olomouckého zeměpanského hradu, nazývanému „podstole“ (podstolí). Držitelem tohoto úřadu byl v oněch časech jistý Don.

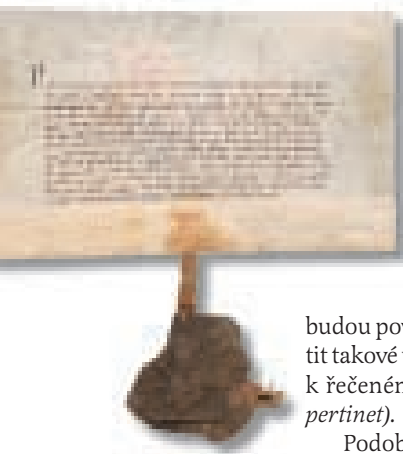
O rok později potvrdil rozhraničení klášterního a městského zboží král Přemysl Otakar II. další listinou, v níž se mj. hovoří o obchůzce vsi Bystrovan, vykonané ze strany „*Holice naši a beneficia našeho hradu olomouckého, jež se obecně nazývá Podstole*“ (*ex parte Holice nostre et beneficii castris nostri Olomucensis, quod vulgo dicitur Podstole*). V tomto případě již není zcela zjevné, zda se jedná o název lesa či vesnice, někteří historici (např. L. Hosák) se proto domnívají, že zeměpanská ves Holice, patřící k beneficiu olomouckého hradu, existovala již v této době a dříve zmiňovaný les mohl být pojmenován podle ní.

Jistým argumentem pro uvedenou domněnku je i samotný výklad místního jména Holice. Většina badatelů se přiklání k názoru vlastivědného spisovatele Vítězslava Houdka, že název původně označoval holou, lesem neporostlou půdu, což uvádí i slovník místních jmen Moravy a Slezska L. Hosáka a R. Šrámka. Holice by tedy byla osadou, vzniklou na holém nezarostlém místě. Možný je ale i poněkud odlišný výklad etymologa R. Šrámka uvedený L. Hosákem v jeho „*Historickém mstopise hradskeho obvodu olomouckého do pol. 14. století*“, podle něhož název Holice znamenal les na holé půdě. Ves Holice by pak vznikla na místě vymýceného lesa nebo v jeho blízkosti, při důležité cestě spojující Olomouc s nedalekým Přerovem.

Většina historických prací se ovšem shoduje na tom, že první skutečně prokazatelnou zmínku o vsi Holici obsahuje až **listina krále Václava III.** z 2. července 1306, povolující městu Olomouci vykloučit křoviny zvané Horka a založit na jejich místě ves Au]Aw[, pozdější Grygov.

V privilegiu se výslovně praví, že olomoučtí měšťané budou povinni z každého lánu této nové vsi každoročně odvádět a platit takové úroky, jaké se ročně platí z každého lánu polí ve vsi Holice, jež k řečenému městu náleží (*in villa Holitz, que ad predictam civitatem pertinet*).

Podobné ustanovení obsahuje i listina vydaná dne 16. ledna 1314,

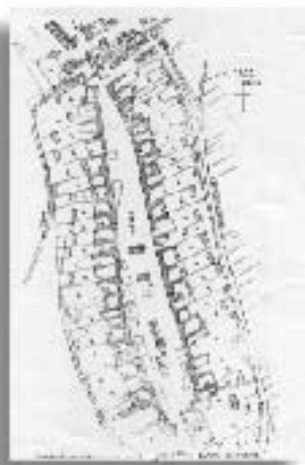
jíž fojt, konšelé, přísežní a celá obec olomoucká dávají Rudolfovi z Rudoltic a Jindřichovi ze Svatoňovic křoviny pod městem u řeky Moravy a louky zvané *Pyrkwisen*, aby zde založili ves Nové Sady (*Newsdorf*).

V roce 1306 byla tedy ves Holice prokazatelně součástí panství královského města Olomouce, do jehož vlastnictví se dostala za nejištěných (a asi již nezjistitelných) okolností někdy po roce 1276. Možná byla Olomoučany v uvedeném mezidobí přímo založena na pozemcích (lesa Holice?), které jim k tomuto účelu daroval panovník (jakýkoliv doklad o tomto právním aktu se ovšem nedochoval). Nepřímou indicií takového vysazení by mohla být skutečnost, že platy odváděné holickými poddanými se staly vzorem pro stanovení platů ze vsí, jež byly prokazatelně městem založeny na vykloučené půdě, tj. Grygova a Nových Sadů. Naopak u prvních vesnic, darovaných městu panovníkem krátce po jeho založení (Hněvotín, Nemilany, Blatec a část Křelova) ve 13. století, byla stanovená výše úroků odváděných z lánu polí nejmeně dvojnásobná.

Menší část vsi se stala, neznámo kdy a za jakých okolností, majetkem olomoucké kapituly. Dovídáme se o tom až z dochovaného opisu smlouvy, uzavřené v dubnu 1539 s městem Olomoucí ve věci půhonů (žalob) o čtyři kapitulní zahrádky (chalupníky), kteří byli usedlí v jinak městské vsi Holici. Kapitulka přenechala své zahrádky městu, které se jí zavázalo odvádět za ně každoročně na sv. Jiří 16 grošů úroku.

Jisté je, že na počátku 14. století již stála v místech dnešní návsi Svobody **vesnice**, pravděpodobně ve tvaru újezdu, tvořená dvěma protilehlými řadami selských gruntů, jež se k sobě na obou stranách přibližovaly. Původně byla zřejmě na severním i jižním konci uzavřena branami, zvyšujícími její obranyschopnost v neklidných dobách (dodnes se dochoval místní název Na Zábraní).

Holice patřila od počátku k největším a tudíž i nejvýnosnějším vesnicím na panství města Olomouce. Zdejší rolníci obdělávali 24 lánu úrodné půdy, z nichž odváděli městské vrchnosti dvakrát ročně, tj. na sv. Jiří a na sv. Václava (resp. sv. Michala) tzv. úroční plat (úrok). Daňový základ pro výpočet úroku, tzv. census, činil stejně jako u Grygova či Nových Sadů 6 hřiven z jednoho lánu (u nejstarších městských vsí to bylo 12-14 hřiven). Z jedné hřivny se původně odváděl úrok ve výši 16 grošů českých, jenž byl do 16. století snížen na 12 grošů. Stanovený census zůstal po staletí neměnný, ačkoliv hodnota peněz výrazně klesala. Pravidelné odvádění pevně stanovených peněžních úroků „*pánuom na rathauz*“ bylo dlouhou dobu hlavní a téměř jedinou povinností holických poddaných vůči městu Olomouci. Město totiž zpočátku nehospodářilo ve vlastní režii a nevyžadovalo žádné roboty, a tak bylo postavení jeho poddaných výhodnější než na statcích šlechtických, zejména tam, kde měla šlechta dvory, na nichž museli poddaní bezplatně pracovat.

Holické rybníkářství

Situace se začala měnit teprve po polovině 15. století. Příjmy z neměnných poddanských úroků, jejichž reálná hodnota neustále klesala, již městu nestačily, a tak se poohlíželo po nových možnostech naplnění městské pokladnice, značně pohublé

po vyčerpávajícím období husitských válek. Stejně jako někteří příslušníci šlechty Jernštejnové na Tovačovsku, Tunklové z Brnička na Zábřežsku[a olomoučtí biskupové se i město Olomouc vrhlo do tehdy neobyčejně výnosného rybníčního podnikání. V roce 1462 založilo Veliký rybník (později označovaný jako Starý rybník), jehož vody zaplavily rozsáhlé území mezi Holicí a Grygovem. Toto založení

si Olomoučané dokonce nechali potvrdit zvláštní **listinou, vydanou králem Jiřím z Poděbrad** dne 10. srpna 1462.

Rybník byl napájen strouhou, vedenou z potoka Týnecky přes pozemky poddaných olomoucké kapituly v sousedním Vsisku. Mezi kapitulou a městem vznikl v této souvislosti spor, urovnaný ještě v témže roce dohodou „o pastvišče, lúky, nivky, vodu i o jiné všeliké škody, kteréž by se nám aneb lidem našim kapitulním[tím rybníkem stali aneb potom díti mohli“. Město muselo kapitulním poddaným ze Vsiska a Velkého Týnce dát kus pastviny náhradou za původní pastviště zaplavené rybníkem. Odškodnilo rovněž týneckého faráře za zatopenou farskou louku a některé poddané z Velkého Týnce a Vsiska za jejich zaplavené pozemky. Kapitula oproti tomu souhlasila s vybudováním a užíváním zmíněné napájecí strouhy.

Veliký rybník zůstal ovšem i v dalších letech zdrojem nesvárů mezi olomouckými kanovníky a městem. Tak v roce 1527 byla uzavřena nová dohoda mezi oběma stranami, kterou se město zavázalo nahradit škody vzniklé kapitulním poddaným ve Vsisku na jejich loukách, zaplavovaných vodou z rybníka, a vybudovat na své náklady odvodňovací příkop. V roce 1561 pohnala kapitula město před zemské právo kvůli „podmokání Starýho rybníka“, jehož vody opět zaplavovaly louky týneckých a vsiských poddaných. Olomoučané jim vyplatili odškodné ve výši 50 kop grošů a zavázali se udržovat strouhu, přivádějící vodu do Starého rybníka, v náležitě hloubce a šířce.

Uvedené problémy nezabránily městu v budování nových rybníků, které v průběhu 16. století vyrůstaly v okolí Holice jako houby po dešti. Již v roce 1530 byl napuštěn Nový rybník, zvaný později Záhumeník, a v příštích desetiletích k němu přibýlo ještě šest menších rybníků (Koňár, Žákovec, Nesyt, Žabinec, Zákopa a Nadýmáček), takže celkový počet rybníků v okolí Holice vzrostl na osm.

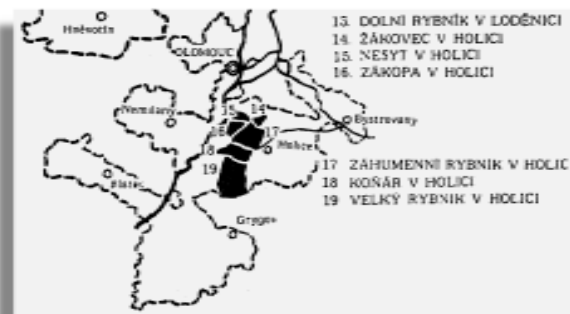
Nové rybníky již byly napájeny umělou strouhou, vyvedenou u Bystrovan z řeky Bystřice. Také její výstavba vyvolala konflikt s olomouckou kapitulou, která obvinila město Olomouc v roce 1538 před zemským soudem, „že jsú pode vsí Bystrovany v řece Bystřici vzali vodu, kterouž vedú na rybníky své a na mlýn u vsi Holice vnově udělaný, na škodu Janovi, mlynáři, člověku našemu u Hodolan řečenému V volši...“. Současně muselo město čelit obdobné žalobě, kterou proti němu vznesl klášter

Hradisko: „A tu jim vinu dáváme, že jsou pode vsí Bystrovany v řece Bystřici dali vložiti práh vejše, nežli jest od starodávna býval, kterýmžto prahem vnově vloženým na rybníky své a na mlýn u vsi Holice vnově udělaný vodu ženou, kdež povýšení toho prahu Janovi, mlynáři protiv kostelu sv. Vondřeje, člověku našemu, jest na škodu, a oni, purkmistr a rada, nám toho napravití nechťi.“

Obě duchovní instituce požadovaly nápravu vzniklého stavu a odškodnění ve výši 500 hřiven grošů českých. Spor s kapitulou byl vyřešen až v roce 1548 prostřednictvím Matyáše z Hartunkova, místodržícího nejvyššího písaře markrabství moravského, a Jeronýma Bařického z Bařic a na Dobročkovcích. Kapitula postoupila svého mlynáře Jana v poddanství města výměnou za sedm olomouckých poddaných ve vsi Trusovicích. Za škody, které mlynář utrpěl, složilo město 75 zlatých moravských.

Zbudování sporné strouhy se ovšem Olomouckým více než vyplatilo. Kromě napájení výše uvedených rybníků umožnila i stavbu zmíněného nového panského mlýna za severním koncem holické návsi a měděného hamru poblíž Bystrovan, který byl roku 1808 uzpůsoben na mletí obilí [tzv. Hamerský mlýn, Kupferhammermühle]. Oba mlýny město pronajímalo za pravidelný roční plat jinak svobodným mlynářům. V urbáři městských statků z roku 1606 je zapsán panský mlýn v Holici se třemi moučnými složenými, stoupami a s kašním složením, z něhož bylo do městské pokladny každoročně odváděno 100 zlatých moravských. Stejný plat byl odváděn i z měděného hamru.

Výnos z rybníků znamenal pro město podstatnou položku jeho příjmů. Citovaný urbář z roku 1606 uvádí, že do Velikého (Starého) rybníka, který byl největší na celém městském panství, se mohlo vysadit až 1000 kop kaprů, do Záhumeníku 200 kop a do Zákopy 100 kop kaprů. Ostatní rybníky byly tzv. plodové. Do Koňáru se dávalo „na odrost“ až 550 kop a do Žákovce až 150 kop mladých ryb, do malého Nadýmáčku pod rybníkem Zákopou se mohlo dát „na potěr“ 21 kop kaprů. Celkem vlastnilo město Olomouc před třicetiletou válkou 28 rybníků, z nichž holické představovaly jejich významnou část. Olomoucký historik V. Nešpor odhadoval, že peněžní příjem z rybníků tvořil před Bílou horou až dvě třetiny veškerých příjmů z městských statků vůbec, přičemž vydání s nimi spojená byla nepatrná (např. v roce 1550 bylo vyloveno a zpeněženo 572 kop kaprů v ceně cca 1944 zlatých, výdaje na rybníky činily cca 138 zlatých!).

Poddanské poměry před Bílou horou

Rubem popisované prosperity bylo ovšem podstatné zvýšení robotních povinností poddaných, kteří se významně podíleli na výstavbě a udržování rybníků. Tzv. rybníčné roboty obnášely zejména dovoz, kopání a nakládání hlíny, kamení a dřeva (vlastní stavění a povyšování hrází, kladení tarasů a trub, zřizování lovisk a vantroků, ale i sázení vrbí či každoroční sečení rákosí bylo obvykle svěřováno námezdním dělníkům pod vedením odborných sil - rybníkářů a fišmistrů, tj. porybných). K povinnostem poddaných patřilo i tzv. greftování (hloubení struh), čištění rybníků od krčů (pařezů) apod. V rámci robot museli poddaní také vozit násady do rybníků a odvážet vylovené ryby do města.

Robotní zatížení se ještě více zvýšilo od konce 16. století v souvislosti se zakládáním městských dvorů. První byl vybudován nejpозději roku 1570 v Grygově, mezi léty 1592-1602 byl zřízen dvůr na Bělidlech (Plejchu), při kterém robotovali vedle tamních zahradníků i sedláci z Bystrovan a Holice. Stejně jako rybníční, ani dvorské roboty nebyly před Bílou horou konány pravidelně, ale dle potřeby. Na panských polích se robotovalo hlavně o žních a senoseči.

Poddanské platy se stávají od 16. století již jen podružným příjmem městské pokladny. Holičtí usedlíci odváděli dle urbáře z roku 1606 městu ročně celkem 40 zlatých moravských a 28 grošů úroků, placených ve dvou termínech (na sv. Jiří a na sv. Václava).

Místní poddaní obhospodařovali celkem 24 lánů a půl čtvrti (čtvrtlánu) zemědělské půdy a obec patřila spolu s Hněvotínem a Cholinou k největším vesnicím panství. V Holici bylo 56 zemědělských usedlostí různé velikosti. Největší sedlák Martin Soukup platil vrchnosti z jednoho lánu svých polí po 24 groších o sv. Jiří a o sv. Václavu. Pět sedláků hospodařilo na třech čtvrtích lánu a každý z nich odváděl městu v uvedených dvou termínech po 18 groších úroku. Tři selské usedlosti měly po 2,5 čtvrtlánu polí, z nichž platily po 15 groších úroku. Nejpočetnější skupinu holických usedlíků představovalo 23 pololáníků, každý z nich odváděl do městských důchodů dvakrát do roka po 12 groších. O něco menší výměru obhospodařovalo 10 sedláků s 1,5 čtvrtlánem půdy, z níž platili po 9-10 groších. K menším sedlákům lze přiřadit šest místních čtvrtláníků, jejichž svatojiřský a svatováclavský úrok činil 6, výjimečně jen 5 grošů. Kromě sedláků, kteří tvořili většinu obyvatel Holice, žilo ve vsi v roce 1606 i osm chalupníků, zvaných též zahradníci (Gärtler), se zanedbatelnou výměrou zemědělské půdy (spíše jen nevelkou zahradou). Tito platili vrchnosti ve jmenovaných termínech většinou po 3, někteří po 4 groších úroku. Výjimkou byl nejchudší holický chalupník Blažej Ohnout, odvádějící městu dvakrát do roka jen 1 groš. Na gruntech zámožnějších sedláků lze předpokládat i výskyt podruhů (osob bez vlastní půdy, bydlících v nájmu) a početnější čeledi, v citovaném urbáři však o nich není zmínky (neměli vůči vrchnosti žádné přímé povinnosti). Obec jako celek skoupila tři čtvrti (čtvrtlány) rolí, jež přeměnila z větší části ve společnou pastvinu. Městské vrchnosti z ní platila o sv. Jiří a sv. Václavu po 14 groších. Menší část byla oseta (a pravděpodobně pronajímána), vrchnost z ní dostávala dvakrát ročně po 1 groši.

Třicetiletá válka a její následky

Životní podmínky olomouckých poddaných se výrazně zhoršily v období třicetileté války. Průtahy a kvartýrování „domácích“ i cizích vojsk, které museli místní rolníci živit, spojené s vymáháním výpalného a různých mimořádných dávek a často i s pustošením polností a hospodářských i obytných stavení, s odváděním dobytka a rozkrádáním zásob potravin a osiva, přivedly vesnice na městském panství do téměř katastrofální situace. Řada gruntů byla zcela opuštěna a rychle pustla.

Městská vrchnost si ovšem i za těchto okolností snažila hojit vlastní nemalé ztráty na úkor svých poddaných. Nejenže trvala na pravidelném odvádění všech předepsaných platů, ale při úbytku venkovského obyvatelstva nutila zbylé poddané, aby obdělávali i pusté grunty a konali robotu místo zběhlých sedláků, neboť podle dobové zvyklosti ručila za robotu vždy celá obec. Když pak Olomoučtí, bez ohledu na zbídačelý stav vlastních poddaných, založili roku 1636 nový a do té doby největší dvůr v Horce a nutili k němu robotovat poddané ze širokého okolí, povstaly proti vrchnosti všechny vesnice na celém panství. Do čela vzbouřenců se postavil holický sedlák Jiří Žižka. O průběhu této „rebelie“ mnoho nevíme. Jisté je, že vzpoura byla poměrně brzy vojensky potlačena a nad povstalci byl dne 11. srpna 1636 vynesena olomouckou městskou radou následující rozsudek:

„Tak jakož se Jiřík Žižka z Holice mezi jinšími všemi poddanejmi najpřednější vůdce toho všeho pozdvižení vynasel a všechny poddané ze všeho panství protiv jejich dědičné vrchnosti bez všelijaké příčiny jim dané nenáležitě zjitřil, zbouril a k tomu přivedl, že sou netoliko potajebny schůzky jmívali, ano také sobě pomocníky protiv dobrému řádu země zoumyslně jednali, se puntovali, žalobu vésti chtěli a tudy veliké rebelije sou se dopustili.

Pročež pro takové protiv Pánu Bohu a vrchnosti své dědičné provinění bez přístného trestání zanechání bejti nemohouce, jich slov(utnost) a vz(ácná) op(atrnost) spolu se všemi pány třemi radami to v bedlivé své uvážení vezmouce (a ačkoliv přístnějšího a horšího trestání sou zasloužili, ale však na velikou chudobu a nouzi jejich se ohlídjíc) za právo sou uznali a vypovídají, že za tu zpronevěřilost a pozdvihnutí protiv své vrchnosti všechno panství, jakž jim od svrchupsaných pánův ouředníkův našich vyměřeno a poručeno bude, k vejstraze jinším (za pokutu a jejich zlé provinění, aby se na budoucí časy toho více nedopouštěli protiv své vrchnosti, zoumyslně se nepozdvihovali a nerebellírovali) při všech rybnících hráze společně, jakž a kde toho potřeba ukáže a oznámeno bude, vyvejšili a náležitě udělali a to bez všelijaké odporosti a vejmluv vykonati povinni budou. Dotčenej pak Žižka dosud (v okovech) zakut a v nich půl léta pořád zběhlého pozůstávati (má) a což jemu poručeno, to vše dělati povinen bude a to z práva.“ (Dlužno dodat, že Jiřímu Žižkovi se později podařilo z panství zběhnout).

Největší pohroma však měla teprve přijít. V květnu 1642 obsadili město Olomouc Švédové a setrvali v jeho hradbách až do roku 1650. Za osm let okupace citelně zpustošili městské statky, velká část obyvatelstva se rozutekla a po odchodu Švédů se jen pomalu vracela do svých domovů. Když se v roce 1697 zakládaly nové pozemkové knihy pro obec Holice, nezůstala již v povědomí místních usedlíků

jména všech zběhlých sedláků a chalupníků, ale jako zběhlí se uvádějí Jiří Žižka, Macek Štuc, Bartoň Neděla, Vávra Hradil či Pavel a Josef Luzaroví.

Původní osídlení Holice spolu s rozvržením poddanských povinností před zmíněnými válečnými událostmi dokládá dochovaný urbář městských statků z roku 1655. Jeho údaje se příliš neliší od citovaného urbáře z roku 1606. Ve vsi zůstávalo 56 poddanských usedlostí a v podstatě se nezměnilo ani rozložení pozemkové držby mezi jednotlivé usedlíky. Oproti roku 1606 ubyl jen jeden statek o výměře 1,5 čtvrti (čtvrtlánu) rolí, který přešel do vlastnictví obce (v urbáři je vykazován jako obecní půllánový grunt). Obec vedle toho nadále vlastnila tři čtvrtě lánu obecní pastviny. Nejbohatší lánový statek vlastnil Bartl Sakop (Soukup), nejmenší chaloupku pak obýval Janek Polach. Z tříčtvrťelánového gruntu Johanna Metzly (dříve patřil Václavu Čapkovi) byl jeden čtvrtlán odevzdán k místnímu filiálnímu kostelu sv. Urbana, který jej pronajímal (jeho nájemce odváděl městu dvakrát do roka úrok ve výši 6 grošů). Kus pole na území Holice patřil ke dvoru na Dědince (Salzergut, olomoucké předměstí, které stávalo jihozápadně od městských hradeb za Blažejskou bránou).

Stejná zůstala i výše městu odváděného svatojiřského a svatomichalského (svatováclavského) úroku a jeho rozvržení mezi jednotlivé usedlosti. Oproti roku 1606 však přibyl nový úrok placený ke dni sv. Martina. Znalec dějin města Olomouce a jeho panství V. Nešpor soudil, že tento úrok vznikl z platů za pronájem panských luk (tzv. loučné) a za postoupení tzv. odúmrti poddaným, tj. práva na svobodně odkazování jejich majetku (tedy ne pouze přímým příbuzným). Svatomartinský úrok činil 24 grošů z lánu a 3-4 groše ze zahrady (nejchudší holický zahradník platil jen 1 groš). Jeho součástí byly i naturální dávky - každý usedlý odevzdával vrchnosti 1 slepici, resp. kuře. Holičtí tak odváděli městu každoročně dalších 20 zl. a 4 groše spolu s 56 kusy drůbeže.

V uvedeném urbáři je zapsán také panský mlýn, z něhož mlynář platil do městské pokladny dle okolností 100-120 zlatých moravských ročně. Připomínán je i kostel sv. Urbana bez fary, v němž slouží bohoslužby farář od sv. Mořice v Olomouci, kterému je také „*od starodávné doby*“ odevzdáván desátek.

Urbář obsahuje rovněž detailní soupis „*kaprových a plodových*“ rybníků v okolí vesnice. Největší byl Velký (Starý) rybník, do nějž šlo vysadit 600 kop kaprů. Druhým kaprovým rybníkem byl Záhumeník se 160 kopami kaprů. Následovaly čtyři chovné plodové rybníky: Zákopa (600 kop dvouletého plůdku), Koňar (500 kop dvouletého plůdku), Žákovce (200 kop ročního plůdku) a Nadýmáček (21 kop plůdku). Poslední dva rybníčky se již nacházely ve špatném stavu a téměř nebyly využívány. Nesyt, označovaný jako „*nejistý, protože nedrží vodu*“, byl zatrávněn, seno se odváželo do dvora na Bělidlech. Užíván byl i na pastvu dobytka. Nejmenší Žabinec byl charakterizován jako „*malý a bahnitý, v něm se nic moc neudrží*“. K těmto rybníkům byly všechny vsi panství povinny robotovat, „*jak je zapotřebí*“. Poddaní byli rovněž povinni hloubit a čistit strouhy u všech rybníků. Rozsáhlé území mezi rybníky a řekou Moravou sloužilo jako velká pastvina, užívaná společně rolníky z Holice, ale i sousedních kapitulních Hodolan a vesnic na druhém břehu Moravy

(Nových Sadů ve vlastnictví města Olomouce a Kožušan, jež patřily olomouckého klášteru dominikánek u sv. Kateřiny).

Skutečné poměry v Holici po třicetileté válce výstižně vykresluje tzv. lánový rejstřík městského panství z roku 1656. Trvale osazeno zůstalo jen 23 selských gruntů a 3 chalupy (5 selských gruntů a 1 chalupa byly osazeny jen tzv. „na lhůtu“ 1-3 let), zcela opuštěno bylo 21 selských gruntů (včetně největšího statku Bartoně Soukupa) a 4 zahradnické usedlosti. Za války tedy zpustla téměř polovina vesnice! Holice byla válečnými událostmi zdaleka nejpostiženější vsí na celém městském panství. Výnos poddanských platů klesl na polovinu, rybníky byly za švédské okupace vypuštěny a neudržovány.

Hospodářská obnova a znevolnění poddaných

Vesnice se z této katastrofy vzpamatovávala jen pozvolna a již nikdy nedosáhla předválečného počtu osazených selských gruntů. Ještě při tzv. druhé lánové vizitaci v roce 1676 zůstávalo v Holici osm zcela pustých selských usedlostí. Opuštěná pole (původně 622, v roce 1676 již „jen“ asi 300 staromoravských měřic) obdělávali alespoň z části zbylí sedláci, mezi něž bylo později rozděleno 83 měřic. Zbytek obdělávala ve své režii vrchnost, která je na začátku 18. století připojila k nově zřízenému panskému dvoru. Rybníční hospodaření i vypálené a zpustošené dvory se podařilo z větší části obnovit v průběhu dvaceti let po ukončení války. Obnoveny tak byly plně i roboty holických poddaných a ostatní povinnosti vůči městské vrchnosti, jejíž nároky ovšem, vzhledem k výraznému poklesu venkovské populace, citelně vzrostly.

Poddaní se museli nadále podílet na údržbě rybníků, kromě toho vozili dříví ze vzdálené Huzové ke stavebním účelům do města, jeho pivovaru, mlýnů a dvorů a účastnili se jako honci honů pořádaných vrchností. Tíživé byly i roboty „*k stavění obecnímu*“ - poddaní se ve válkou zničeném městě významně podíleli na opravách a novostavbách všech městských budov, opravách mostů a cest, úpravách vodních toků, ale i dláždění města, dovozu stavebního materiálu či úklidu odpadků, což před Bílou horou v takové míře nebylo běžné. Zcela novým zatížením byla výstavba hradeb olomoucké pevnosti, používaná většinou jako trest pro vzpurné nebo jinak provinilé poddané. Obnoveny byly roboty u dvorů. Holičtí sedláci se podíleli na obdělávání, ale hlavně sklizni polí a luk městského dvora na Bělidlech. Roboty ovšem až do osmdesátých let 17. století nebyla vykonávána pravidelně, ale dle potřeby vrchnosti, a nepřekračovala dva dny v týdnu.

Teprve robotní patent vydaný v roce 1680 zvýšil všeobecně robotu na tři dny v týdnu. I když měl původně platit jen pro Čechy, řídily se jím i moravské vrchnosti a na svém panství jej uplatňovalo také město Olomouc, jak dokládají tzv. robotní protokoly uchované v městském archivu od roku 1686. Třídenní roboty (většinou od pondělí do středy) se týkala sedláků i zahradníků po celý rok, podruzi (hofséři) robotovali pravidelně jeden den v týdnu. Sedláci byli povinni tzv. potažní robotou s užitím páru koní při orbě, svážení úrody atp., zahradníci a hofséři vykonávali tzv.

pěší či ruční robotu (sklizení úrody, ale i jiné práce, jako např. stavbu plotů kolem panských polí, sběr žaludů a lískových oříšků, úpravy a čištění dvorů či úklid sněhu, tedy činnosti, jež dříve vykonávala jen dvorská čeleď).

Roboty se ovšem časem ukazovaly jako málo efektivní, především díky rozptýlenosti pozemkového majetku města. Proto začala městská vrchnost od roku 1697 uzavírat s poddanskými vesnicemi tzv. smlouvy na porážení robot, jež měly být, s výjimkou konkrétně stanovených pracovních povinností, převedeny na pravidelné platy. Holíčtí uzavřeli takovou smlouvu poprvé na tříleté období 1697-1700. Zavázali se vykonávat potřebné práce při rybnících, vyvážení hnoje z dvora na Bělíd-lech a sečení panské louky. Každý sedlák byl povinen dovézt ročně jeden val (objemný kmen na zhotovení mlýnské hřídele) z grygovského lesa (Království) k holickému mlýnu, nemusel však vozit žádné těžké dříví ze vzdáleného huzovského polesí, jen břízky a trávu na procesí o Božím těle ve městě. Kromě toho se musel tři dny v roce účastnit panských honů. Holickým sedlákům zůstala i část orných robot - museli každoročně zorat a zavláčet pustá pole v Holici (asi 300 měřic) a 132 měřic polí městského dvora na Dědince. Sklizení a svoz úrody z uvedených polí bylo povinností Nemilanských. Všechny ostatní roboty odpadly za roční robotní plat 9 zlatých rýnských u sedláka a 4 zlatých rýnských 20 krejcarů u zahradníka. V dalších desetiletích se ovšem ukázalo, že smlouvy na porážení robot v této podobě nevyhovují ani poddaným, ani vrchnosti. Od roku 1717 se Holíčtí vracejí ke starým robotám a přestávají odvádět robotní plat.

Po třicetileté válce se výrazně zvýšily i peněžní platy (úroky) poddaných. Kromě starobylého svatojiřského a svatováclavského (svatomichalského) úroku, jakož i mladšího svatomartinského platu začala vrchnost vybírat i tzv. vánoční plat z příze a hlásek (hlídek), bartolomějský plat z nálevu kořalky a havelskou činži za dovoz vína. Výnos z poddanských platů se tak mnohonásobil.

Poddaní ztratili poslední zbytky osobní svobody a stali se na své vrchnosti zcela závislými nevolníky. Bez jejího svolení nesměli prodat ani opustit svůj grunt a panství, oženit se či vdát, dát své děti do učení či na studie. Ve všech rozhodujících záležitostech podléhali tzv. vrchnímu úřadu (Oberamt) města Olomouce a plně se museli podrobit i městské jurisdikci. Rychtář, purkmistr a přísežní byli jmenováni vrchností a vykonávali správu obce v jejím zastoupení a podle jejích pokynů.

Vrchnost razantně zasahovala rovněž do pozemkové držby poddaných. V letech 1697-1703 bylo na městském panství provedeno tzv. nové rozměření rolí. Do té doby byla půda rozdělena zejména mezi sedláky velmi nerovnoměrně (jak dokládají citované urbáře), což mělo za následek potíže s vymáháním roboty i rozvržením státní pozemkové daně (kontribuce). Roboty se musely předepisovat ne na jednotlivé grunty, ale na vesnici jako celek. Konkrétní rozdělení povinností měli na starosti obecní úředníci a nemuselo být vždy zcela spravedlivé. Grunty byly rovněž přeměrně oceněny pro případ dědictví či prodeje (zákupu), takže nemohly být vlastně nikdy zcela vyplaceny a dědičné podíly na jednotlivých usedlostech se přenášely v gruntovních (pozemkových) knihách z pokolení na pokolení. K tomu přistupovalo ještě stále značné množství pusté půdy opuštěných gruntů, které se ani půl

století po válce nepodařilo osídlit. To vše vedlo vrchnost (a nejen olomouckou) na přelomu 17. a 18. století k vyrovnání pozemkové držby poddaných (tzv. rovnosti rolí) a následnému novému rozdělení a vyrovnání poddanských platů. Nově vzniklé selské grunty byly většinou úplně stejné a dosahovaly půllánové výměry. Menší sedláci (čtvrtlánici) vymizeli úplně, pomohli si ale zahradníci (chalupníci), kteří vůbec poprvé dostali více půdy (do té doby vlastnili většinou skutečně jen zahrady u svých chalup).

Nové rozdělení rolí a poddanských úroků v Holici výstižně ukazuje nový urbář městských statků založený roku 1726. Ve vsi žilo 37 půlláníků a 16 zahradníků, tj. celkem 53 usedlých. Každý sedlák vlastnil 60 měřic polí a kus louky, každý zahradník obdělával 8 měřic polí. Každý z holických půlláníků odváděl vrchnosti na sv. Jiří, na sv. Michala a o vánocích po 30 krejcarech, na sv. Bartoloměje 19 krejcarů a 3 denáry, na sv. Havla 23 krejcarů a na sv. Martina 29 krejcarů a 2 denáry. Zahradníci platili po 9 krejcarech na sv. Jiří, na sv. Michala a na sv. Martina, po 7 krejcarech na sv. Bartoloměje a na sv. Havla a 14 krejcarů vánočního platu. Kromě toho každý usedlý odevzdával městu o sv. Martinu 1 slepici (kuře). Celková suma všech poddanských platů z Holice činila asi 131 zlatých a 27 krejcarů.

K příjmu města patřil nadále i výnos osmi holických rybníků. Jeho výše však postupně vzhledem k vývoji cen klesala, proto byly již v této době některé rybníky alespoň přechodně vysušovány a osévány obilím či travou (v roce 1726 byl takto využíván kvůli naléhavým opravám Starý rybník, zatravněn byl rybník Žákovec). Do městské pokladny plynulo rovněž nájemné z panského mlýna, výtěžek nově zavedeného mýta na přerovské silnici a také smluvní plat z nově vystavěné a pronajímané panské hospody, v níž se čepovalo výhradně pivo z městského pivovaru ve Skrbeni a nalévala pálenka z tamní vrchnostenské palírny.

Ve srovnání s urbářem z roku 1655 ubylo v Holici 5,5 lánu selské půdy, což představovalo vůbec nejvyšší úbytek na celém panství. Jednalo se o pustá pole, z nichž bylo pouze 83 měřic rozděleno mezi sedláky. Zbytek jim byl původně pronajímán, ale někdy ve 20. letech 18. století byla tato půda připojena k nově zřízenému vrchnostenskému dvoru.

Holický dvůr byl vůbec největší na městském panství, patřilo k němu přibližně 500 staromoravských měřic nejlepší orné půdy. Na jeho pozemcích byli povinni robotovat holičtí sedláci i zahradníci. Výše robotních povinností byla stanovena dle nových císařských patentů z let 1713 a 1717, které v podstatě jen v detailech upřesňovaly první robotní patent z roku 1680. Sedláci museli robotovat s párem koní celoročně tři dny v týdnu, obdobnou pěší či ruční robotu vykonávali zahradníci. Podruzi a domácí čeleď pracovali bezplatně „na panském“ jeden den týdně. O žních, senoseči, při výlovu rybníků a v jiných naléhavých případech však mohla vrchnost vyžadovat i celotýdenní robotu (tato možnost byla roku 1717 rozšířena i o jarní a podzimní orbu a setbu)! Robotovat se nesmělo jen o nedělích a církevních svátcích, mimo tzv. nutné přípravy (např. svoz robotníků do Huzové, aby mohli v tamních lesích pracovat již v pondělí od rána). Pracovalo se „od slunka do slunka“ s dvouhodinovou polední přestávkou. Při nutných pracích měli poddaní dostávat

od vrchnosti nějaké „osvěžení“, obyčejně chléb a vodu, na olomouckém panství se po skončení žní dávala i nějaká bečka piva.

Takto stanovené roboty znamenaly, že poddaní měli jen tři dny v týdnu (v době nejnaléhavějších zemědělských prací ovšem daleko méně) na opatření vlastního hospodářství, z jehož výnosů platili výše uvedené poddanské úroky, císařskou kontribuci a církevní desátky, ale které muselo především uživit jejich často velmi početné rodiny a čeled.

Není divu, že se nenáviděné robotě stavěli často na odpor, nebo ji alespoň při každé vhodné příležitosti sabotovali. Již roku 1726 sedláci na celém městském panství odpírali dlouhé letní roboty, od sv. Jana do sv. Václava nechtěli robotovat více než tři dny v týdnu. Odpor poddaných zlomila městská vrchnost jako vždy násilím. V září 1726 bylo na práce na šancích olomoucké pevnosti posláno po dvou vůdčích sedlácích z revoltujících dědin - z Blatce, Nemilan, Skrbeně, Dubčan, Bystrovan a také z Holice. Koncem téhož roku složili poddaní městské radě slib, že se nebudou vzpírat celotýdenní robotě od sv. Jana do sv. Michala. V červenci 1727 pak vrchnost „milostivě“ zmírnila letní tzv. jánskou robotu na čtyři dny v týdnu.

Postavení holických poddaných se v podstatě nezměnilo až do poslední čtvrtiny 18. století. Dle tzv. tereziánského katastru z roku 1757 přibýlo ve vsi jen osm domkařů, kteří si své chaloupky bez vlastních pozemků postavili na obecní půdě a robovali na panském 1 den v týdnu. Obec rovněž zřídila malý domek pro invalidu (*Invalidenhäusl*).

Již tak obtížné životní podmínky vesničanů ještě více komplikovaly narůstající pracovní povinnosti vůči státu a zejména vůči císařské armádě. I holičtí poddaní se museli rostoucí měrou podílet na výstavbě olomoucké tereziánské pevnosti, která přešla po první prohrané válce s Pruskem (1742) do nové fáze. Teprve roku 1746 zrušil zemský tribunál povinnost poddaných robotovat na fortifikacích, opevňovací práce však zůstaly oblíbeným trestem. Náročné byly i „státní“ roboty při stavbě nových císařských silnic. Např. v letech 1728-1741 se stavěla nová tzv. slezská silnice přes Šternberk do Olomouce, při níž musel každý sedlák z městského panství robotovat měsíčně dva dny se čtyřmi koňmi za pevně stanovený plat 12 krejcarů denně.

Zvláště tíživé byly dodávky pro vojsko a zejména tzv. vojenské přípráže, které v letech první prusko-rakouské války o Slezsko (1741-1742) převyšovaly běžné robotní zatížení. Holičtí sedláci si v červenci 1742 hořce stěžovali olomouckému hospodářskému direktoriu na proviantní fůry do Slezska, které je připravily o 13 koní, a hlavně na Prusy, kteří Olomouc i okolní vesnice řadu měsíců okupovali a připravili Holické o 55 koní a 21 povozů. Kromě toho odvezli zásoby a zpusťovali pole i statky, takže řada sousedů upadla do nejhlubší nouze a nebyla již schopna plnit předepsané dávky a roboty. Obec marně žádala alespoň o snížení letní roboty na tři dny v týdnu. Město nemilosrdně trvalo na vykonávání všech nařízených robot v nezměněné výši, naopak nabádalo poddané k pilnějšímu plnění pracovních povinností s poukazem na „*trestuhodné robotní resty*“ v počtu 4600 pracovních dní!

Prusko-rakouské války a výstavba olomoucké tereziánské pevnosti v polovině 18. století zasáhly obec i jiným způsobem. Ačkoliv ležela mimo pevnostní pásmo,

pocítla i Holice důsledky bezohledné likvidace starých olomouckých předměstí, jež s budováním pevností úzce souvisela. V červenci 1755 muselo postoupit dvacet holických rolníků celkem 55 měřic polí v ceně 3300 zlatých rýnských obyvatelům zbořených předměstí Dědinky (Salzergut) a Klopoře, kteří si na tomto území, rozšířeném ještě o 10 měřic vrchnostenské půdy, vystavěli novou osadu. Vesnička dostala o něco později příznačný název Nový Svět. Osadu, která se stala na další staletí blízkým sousedem Holice a udržovala si vůči ní úzké mnohostranné vazby, tvořilo původně 32 převážně německých usedlíků, obdělávajících jen nevelkou výměru zemědělské půdy (každý usedlý dostal jen 2 měřice pozemků, 1 měřice byla určena pro domek obecního pastýře).

Rovněž dvouměsíční obléhání nově vybudované olomoucké pevnosti pruskou armádou v roce 1758 pocítli Holičtí na vlastní kůži. Jak uvádí Jan Drápal ve svých „*Pamětech farnosti holické*“, obsadili „*Prajzi*“ již 14. června toho roku Velkou Bystřici a Holici. O tři dny později byli vytlačeni rakouskými oddíly pod velením generála St. Ignona, jež dorazily od Přerova, ale již druhého dne byly obě obce znovu obsazeny Prusy. Jejich oddíly zde byly dokonce posíleny o tři tisíce mužů. V Holici byla umístěna pruská dělostřelecká baterie, která ohrožovala hlavně olomoucké Předhradí. Ve stodole při půllánické usedlosti čp. 36 byl údajně ještě v 19. století čitelný nápis, připomínající, že v ní nocoval pruský král Bedřich II. Ves si oddechla teprve po definitivním odchodu nepřátel 2. července 1758.

Od tereziánských a josefínských reforem ke zrušení poddanství

Předzvěsti blížících se změn v životě holických poddaných byl robotní patent císařovny Marie Terezie vydaný v roce 1775. Upřesnil pracovní povinnosti jednotlivých kategorií rolníků vůči vrchnosti a pro mnohé z nich znamenal významné ulehčení. Holičtí sedláci již nemuseli v létě robotovat čtyři dny v týdnu s párem koní, místo toho jim v období od sv. Jana do sv. Václava přibýly dva dny pěší roboty, na kterou posílali své čeledíny nebo děvečky. Státu odváděl každý z nich 31 zlatých rýnských kontribuce ročně. Zahradníkům byla snížena týdenní robota ze tří na dva dny, kontribuce platili po 5 zlatých ročně. Největší úlevy se dočkali holičtí domkaři, jejichž počet se rozrostl na sedmnáct. Spolu s podruhy byli do té doby povinni robotovat jeden den v týdnu, tj. 52 dnů ročně. Podle nového patentu šest holických domkařů muselo pracovat pro vrchnost jen 26 dnů do roka a 11 z nich dokonce jen 13 dnů ročně.

Hospodářské reformy na panství města Olomouce byly započaty již v roce 1769, kdy došlo k rozdělení do té doby společných pastvin mezi jednotlivé obce a společných obecních luk mezi jednotlivé obyvatele. Holičtí sedláci tehdy získali 106 měřic luk u Grygova.

Krokem, který měl dalekosáhlý dopad na život poddaných, však bylo zrušení městských dvorů a parcelace jejich pozemků mezi rolníky v roce 1778. Osvícenští reformátoři u vídeňského dvora přesvědčili panovníci a zejména jejího syna, císa-

ře Josefa II., o neefektivnosti dosavadního způsobu hospodaření ve vlastní režii, založeném na robotní práci poddaných. K parcelaci dvorů (tzv. raabizaci) docházelo z nejvyššího nařízení na císařských, ale i městských a církevních statcích, připojily se i některé soukromé vrchnosti. Pozemky holického dvora byly rozděleny tak, že ve vsi bylo utvořeno pět nových malých (tzv. dominikálních) usedlostí, zvaných familie, s 2,5 měřicemi půdy. 16 zdejších zahradníků obdrželo po 7 měřících a 9 mírkách dvorských polí a společnou pastvinu o výměře 74 měřic. Holičtí zahradníci tak významně znásobili svou dosavadní pozemkovou držbu. Podělení byli i rolníci z Kyselova, Nemilan, Bělidel, Nového Světa, Hodolan a Nových Sadů, 48,5 měrice polí získal nájemce měděného hamru (Hamerského mlýna) za Holic. Rozsáhlý zbytek půdy však zůstal při dvoře, který koupil se 408 měřicemi polí olomoucký měšťan Michal Sassaty (později se stal majetkem rodiny Veikovy). Celkem bylo v Holici rozděleno přes tisíc měřic polí a pastvin.

V důsledku tereziánských pozemkových reforem se výrazně rozrostla selská i zahradnická hospodářství v Holici. Nejvyšší výměra selské usedlosti v Holici dosáhla 102 dolnorakouských měřic, největší holičtí chalupníci hospodařili až na 21 měřících půdy, domkaři vlastnili maximálně dvě měrice pozemků. Městské vrchnosti zůstaly hlavně lesy, rybníky, menší část pastvin a něco pronajatých polí. V důsledku zrušení a parcelace vrchnostenských dvorů ztratily smysl dosavadní roboty, které byly prostřednictvím tzv. aboliční smlouvy převedeny na stálý peněžní plat. Do něj byla započtena rovněž hodnota starých poddanských úroků a naturálních dávek, ale i poplatek za nově přidělenou panskou půdu. Poddaní tak odváděli městu každoročně místo dosavadních platů, dávek a pracovních povinností smluvně přesně stanovenou tzv. robotní aboliční a systemální činži. Jen v případě naléhavé potřeby museli poddaní pracovat pro vrchnost za pevně stanovenou mzdu Jodvoz dříví a stavebního materiálu, opravy cest a mostů apod.[.

Prozatímní aboliční smlouva byla na panství města Olomouce sepsána již v říjnu 1778, sedláci s ní však nebyli spokojeni a vypravili dokonce deputaci do Vídně. Po tři léta odmítali platit stanovenou činži, svolávali schůzky a všemožně se stavěli proti abolicí. Očekávali totiž důkladnější reformy, snad i zrušení poddanství vůbec a možnost odkoupení půdy do úplného vlastnictví. Nový císař Josef II. sice v roce 1781 zrušil nevolnictví, tedy osobní závislost poddaných na vrchnosti, současně však v dubnu 1782 potvrdil definitivní smlouvu o abolicí roboty na olomouckém panství, podepsanou již v září předchozího roku. Rolníci, kteří na ni nechtěli přistoupit, byli potrestáni 15 ranami karabáčem. Přes zmíněný odpor byla aboliční smlouva pro městské poddané velmi výhodná zejména ve srovnání s okolními panstvími. Na rozdíl od robotního patentu z roku 1775 ulevila hlavně sedlákům, kteří se mohli mnohem důkladněji a za podstatně lepších podmínek věnovat zvelebování svých hospodářství.

Hospodářské změny přispěly i k populačnímu růstu a stavebnímu rozvoji vesnice. Ten nezadržely ani války s revoluční a napoleonskou Francií, které sužovaly také okolí Olomouce koncem 18. a zejména v prvních letech 19. století. Podle nejstarší publikované topografie Moravy F. J. Schwoye, vydané v roce 1793, žilo

v Holici již 639 obyvatel ve 121 rodinách, obec tvořilo 85 domů. Do roku 1834 se počet obyvatel zvýšil na 766, ves se rozrostla na 106 domů. Nové usedlosti byly domky na obecních pozemcích, jejichž majitelé vesměs nevlastnili žádnou hospodářskou půdu a pole si buď pronajímali, nebo se živili námezdní prací, případně vykonávali nějaké řemeslo. Populační změny tak provází prohlubování majetkové a společenské diferenciacie obyvatelstva. S růstem vesnice rostl i hlad po půdě. Proto kupuje holická obec v roce 1799 větší díl vrchnostenských pastvin.

Dalším zdrojem nedostatkové zemědělské půdy se staly holické rybníky, které již od 70. let 18. století nebyly řádně osazovány. V roce 1792 byl vypuštěn Velký holický rybník, který se pak rozdělený na dílce pronajímal ve veřejné dražbě. V roce 1796 rozhodl olomoucký magistrát o postupném vysušení všech městských rybníků, neboť chov ryb se již nevyplácel a pronájem jejich půdy se jevil jako ekonomicky výhodnější. Tak byly v letech 1808-1816 vysušeny i zbývající rybníky v okolí Holice. Město získalo novou ornou půdu, na níž později vznikly dva velké dvory (poplužní dvůr města Olomouce a tzv. Nový dvůr Spolku moravských cukrovarů). O rybníční pozemky měli původně zájem především drobní usedlíci z Nového Světa, město jim však půdu odmítlo přes příkaz zemského gubernia prodat, a tak Novosvětští využívali dále svých 65 měřic především na pěstování zeleniny. Zrušení rybníků sebou neslo i závažné ekologické důsledky, spojené s úplnou proměnou rázu krajiny a místního mikroklimatu.

Většina robot pominula, poddaní se stali osobně svobodnými, citelně si polepšili a rozšířili svá hospodářství, přesto však měli obyvatelé Holice i ostatních vesnic olomouckého panství daleko k úplné spokojenosti. V důležitých správních i soudních záležitostech nadále podléhali městské vrchnosti, které odváděli každoročně nemalé finanční částky. Nepříjemnou povinností zůstávaly i placené práce pro vrchnost. Holičtí pracovali pro město za pevně stanovenou mzdu zejména při odvozu dříví z lesa Království a kamení z grygovského kamenolomu, zůstali jim i občasné „daleké fůry“ z Huzové a Mutkova. Sedláci se v 1. polovině 19. století stále častěji pouštějí do sporů s vrchností, které byly leckdy projednávány u vyšších instancí.

Tak roku 1826 podaly vsi Holice, Blatec, Nemilany, Bystrovany a Grygov prostřednictvím fiskálního úřadu stížnost na malé mzdy za dovoz dříví z grygovského lesa a požadovali odškodnění za léta 1810-1825 ve výši 4264 zlatých. Úředním měřením bylo zjištěno, že obě cesty z Království do města (přes Holici a přes Blatec) jsou delší než 1 míle. Proto olomoucký krajský úřad rozhodl, že poddaným náleží místo doposud vyplácené mzdy 45 krejcarů odměna ve výši 1 zlatého. Kvůli průtahům ze strany městské rady podal v roce 1828 fiskální úřad žalobu na olomouckou vrchnost u zemského práva. Jádrem sporu se stal výklad pojmu míle - město trvalo na tom, že autoři aboliční smlouvy měli na mysli zemskou míli, jež byla delší než míle poštovní, o níž hovořila žaloba. Nakonec přistoupila vrchnost na smír a souhlasila s vyplácením mzdy 1 zlatého pod podmínkou, že žalobce upustí od požadované náhrady. Smír byl potvrzen rozhodnutím gubernia dne 14. srpna 1828.

Stále zřetelněji se ukazovalo, že feudální způsob hospodaření a veřejné správy

se již přežil a dostává se do hluboké krize.

Jak vypadala Holice v předvečer velikých společensko-hospodářských změn, dokládá podrobně popis městských statků sestavený roku 1841.

Vesnice měla 106 domů, v nichž žilo 795 obyvatel. Půda byla rozdělena mezi 34 půllánků, 6 čtvrtlánků, 16 zahradníků (chalupníků), 42 domkařů a 8 domíníkalistů (sídlicích na bývalé panské půdě), žádné pozemky nevlastnilo 24 podruhů s rodinami. Katastr obce měl rozlohu 2752 jiter a 575 čtverečních sáhů půdy. Městské vrchnosti patřilo přes 664 jiter pozemků, převážně luk (přes 635 jiter), z menší části pastvin (přes 28 jiter) a několik set čtverečních sáhů polí, vodních toků a zastavěné či jinak hospodářsky nevyužitelné půdy. Jednalo se z větší části o pozemky vysušených rybníků. Jejich roční výnos přesahoval 5106 zlatých konvenční mince, což byla více než čtvrtina celkového výnosu veškeré vrchnostenské půdy na městském panství.

Asi 2088 jiter pozemků vlastnili a hospodářsky využívali holičtí poddaní. Z této výměry bylo nejvíce rolí (přes 1713 jiter), přes 160 jiter luk a zahrad, přes 108 jiter pastvin, přes 105 jiter zastavěné a jinak nevyužívané půdy a 186 čtverečních sáhů lesa.

Holice patřila mezi největší obce městského panství. Počtem obyvatel ji předstihoval jen Hněvotín (896 obyvatel), podle počtu domů byla na třetím místě za Hněvotínem (132 domů) a Horkou (116 domů) a výměrou půdy byla dokonce nejrozsáhlejší vesnicí panství.

Na území Holice stály lokální kostel a škola, vrchnostenský dvůr, dva mlýny a panská hospoda (uvedené reality byly tzv. emfyteuticky prodány za pravidelný roční plat).

Obyvatelstvo bylo (na rozdíl od převážně německé Olomouce, ale i sousedního Nového Světa a mnoha dalších vesnic panství) slovanské, „hanáckého kmene“, a hovořilo jen českým jazykem. Zabývalo se převážně zemědělstvím a chovem dobytka. Hlavními zemědělskými produkty byla pšenice, žito, ječmen, proso, hrách a mák. Úroda se prodávala na nejbližších týdenních trzích v Olomouci, ale i v Litovli a v Prostějově. Nevelký počet místních řemeslníků pracoval většinou jen pro obyvatele vesnice a jen málokdo z nich navštěvoval okolní jarmarky (výroční trhy). V Holici působili v roce 1841 následující řemeslníci a živnostníci: 1 barvíř, 2 řezníci, 1 hostinský, 1 obchodník s obilím, 2 mlynáři, 1 pekař, 3 obchodníci se solí, 1 kovář, 3 krejčí, 9 ševců, 1 stolař, 1 kolář a 1 tkadlec.

Všichni obyvatelé se hlásili ke katolické víře a navštěvovali místní kostel sv. Urbana pod zeměpanským patronátem, u něhož byla zřízena i lokální škola [jedna ze sedmi na celém panství!]. Pro zaopatření chudých byl dle císařského patentu z roku 1785 zřízen u zdejší lokální kuracie (duchovní správy) chudinský ústav, z něhož byly každý týden rozdělovány peníze a naturálie mezi místní chudé.

Obec ležela u důležitých dopravních komunikací. Vesnicí procházela dlážděná obchodní silnice z Olomouce do Přerova, opatřená odtokovými příkopy a propustky. Kolem vesnice vedla od roku 1841 i železniční trať, spojující Olomouc s Přerovem a přes něj až s Vídní či Krakovem (do roku 1845 byla tzv. Severní dráha

císaře Ferdinanda prodloužena do Prahy).

Olomoucká městská vrchnost vykonávala prostřednictvím svého vrchního úřadu (*Oberamt*) veškerou politickou i policejní správu na území obce. Jmenovala či ve funkci potvrzovala rychtáře, purkmistra a přísežné, kteří jejím jménem spravovali obec, dbala na bezpečnost ve vsi a zachovala si i část trestní pravomoci nad jejími obyvateli. K vrchnostenským privilegiím v užším smyslu na území celého panství náleželo výhradní právo na vaření piva a pálení kořalky, výčepní právo na pivo, víno a pálenku, právo honitby a rybolovu, vybírání mýta na silnicích a mostech a v jistém smyslu i povolování tanečních zábav.

Vrchnost vlastnila v Holici hospodu, jejíž nájemce (v roce 1841 Josef Zahálka) odváděl každoročně do městské pokladny 150 zlatých a dalších 8 zlatých paušálního platu z tanečních zábav (tzv. *Tanzimpost*). Hostinský byl povinen čepovat pivo výhradně z městského pivovaru ve Skrbeni, kořalku mohl kupovat i od cizích, městu však za to musel platit tzv. reluii ve výši 9 krejcarů z každého vyčepovaného sudu piva. Pivo si musel dovážet na vlastní náklady, jen o vánocích, na velikonoce, o letnicích, o posvícení a při silnější koncentraci vojska v obci měl nárok na bezplatnou „výpomoc“ vrchnosti, nejvýše však 16 sudů ročně. K holické hospodě patřilo také 18 měřic polí a louky, z nichž se sklízely ročně čtyři fůry sena, celkem pozemky o výměře přesahující 37 měřic.

Rovněž honitbu i rybolov městská vrchnost pronajímala. Za polní honitbu u Holice vybírala roční nájemné 81 zlatých a 30 krejcarů. Pronájem rybolovu se omezoval jen na řeku Bystřici, rybolov v řece Moravě přenechávalo město od dávných časů za pravidelnou činži rybářskému cechu na Nových Sadech.

Městské mýto se dle dvorského dekretu z roku 1824 vybíralo jen na novosadském mostě přes Moravu, také jeho výběr byl propachtován.

Za pravidelný roční plat byly od města tzv. emfyteuticky zakoupeny i oba holické mlýny. Za severním koncem návsi stál od 1. poloviny 16. století mlýn, který měl v roce 1841 čtyři mlýnská a jedno „kašné“ složení. Jeho tehdejší vlastník Anton Wagner odváděl ročně do městské pokladny 325 zlatých. Vrchnost oproti tomu zajišťovala na vlastní náklady opravy jezu na řece Bystřici i zpevňování břehů a čištění mlýnské strouhy, která od něj vycházela. Na vylepšení svého živobytí měl mlynář k dispozici loučku a zahradu o výměře dvou měřic a malý tzv. pstruhový rybníček.

Uvedená strouha poháněla také přibližně stejně starý hamr na zpracování mědi, představěný roku 1808 na mlýn, zvaný proto Měděný či Hamerský mlýn (*Kupfermühle, Kupferhammermühle*). Mlýn opatřený čp. 76 stál u Holice blíže k bystrovanskému jezu a měl tři složení uzpůsobená na mletí obilí. V roce 1841 jej vlastnil Johann Georg Helmbacher a městu z něj ročně platil přes 202 zlatých vídeňské a 10 zlatých konvenční měny. Součástí mlýna byla kovářská dílna (pozůstatek dřívějšího hamru) a pila.

Vedle přímého výnosu z městských pozemků zůstávala ovšem nejdůležitějším příjmem vrchnosti na území Holice robotní aboliční a systemální činže, jež v úhrnu obnášela přes 2787 zlatých konvenční mince. Z tohoto hlediska byla Holice po

Hněvotínou druhou nejvýnosnější vesnicí ze všech 24 vsí (či jejich částí) na olomouckém panství.

Období velkých změn (1848-1918)

Teprve revoluční rok 1848 s konečnou platností uzavřel po staletí trvající epochu feudálního hospodářského a společenského systému a patrimoniální (vrchnostenské) správy. Zrušení poddanství a veškerých s ním spojených závazků vůči vrchnosti spolu se všemi vrchnostenskými pravomocemi vůči někdejšími poddaným zůstalo trvalým výdobytkem revoluce, na jejíž základech se začala rodit svobodná občanská společnost. Vytouženou svobodou opojení holičtí sedláci se v říjnu toho roku s nadšením účastnili slavnostního uvítání císaře Ferdinanda V., který se spolu se svým dvorem ukryl před revoltující Vídní v hradbách olomoucké pevnosti. Radost jim příliš nekalila ani zákonem stanovená povinnost vyplatit vrchnosti „*slušnou náhradu za vyvazení z poddanství*“. Bez náhrady se poddanství zbavili jen nemajetní domkáři a podruzi, kteří po roce 1850 začínají houfně opouštět vesnice a hledají si práci ve městech a továrnách.

Tzv. krajská vyvazovací komise pracovala v Olomouci v letech 1850-1852. Město obdrželo jako náhradu za zrušení povinností svých poddaných celkem 77 205 zlatých 41 krejcarů. Mimo to mu zůstalo téměř 6300 měřic rolí z bývalých rybníků a pastvin, 13773 měřic lesů a veškeré městské podniky (pivovar, cihelna, kamenolomy aj.). V katastru Holice vlastnilo město nadále rozsáhlé pozemky svého poplužního dvora, zatímco hospoda a oba mlýny byly vykoupeny.

Jen málokterý rolník byl schopen vypočítanou náhradu okamžitě zaplatit v hotovosti. Tzv. vyvazovací kapitály byly rolníkům vloženy do pozemkových knih jako dluhy vůči bývalé vrchnosti, jež měly přednost před všemi ostatními pohledávkami. Splácely se hlavně zpočátku těžko a dlouho. Někteří sedláci splatili vyvazovací kapitál do roku 1863, většina rolníků se však zbavila tohoto posledního břemene feudalismu až v sedmdesátých letech 19. století. Přes uvedené těžkosti se stali sedláci i chalupníci po roce 1848 svobodnými občany hospodařícími na vlastní půdě, kteří měli svou budoucnost do značné míry ve vlastních rukou.

S pádem poddanství skončila i vrchnostenská správa vesnice. O jejich záležitostech přestali rozhodovat městem jmenovaní rychtáři, purkmistři a přisešní. Holice se stala svobodnou a samostatnou obcí, jejíž obyvatelé spravovali věci společného zájmu prostřednictvím svých volených zástupců. První obecní volby se konaly již v roce 1850 a příliš se nepodobaly těm současným. Volební právo bylo totiž omezeno jen na příslušníky obce, požívající v ní tzv. domovské právo (a to nebyl zdaleka každý obyvatel vesnice). Ženy byly z voleb až do roku 1919 vyloučeny úplně. Voliči byli nadto rozděleni do tří skupin (kurí) podle výše odváděných daní. Každá kurie, i když byla tvořena rozdílným počtem voličů, volila stejný počet zastupitelů - volební právo tedy zdaleka nebylo nejen všeobecné, ale ani rovné. Hlasy zámožnějších občanů měly výrazně větší váhu než hlasy méně majetných či zcela nemajetných spoluobčanů, proto až do konce rakousko-uherské monarchie rozhodovali o obecních

záležitostech hlavně zástupci holických sedláků. Jejich převahu ještě zdůrazňoval většinový volební systém.

Přes všechny výhrady a nedokonalosti představoval nový způsob samosprávy výraznou demokratizaci poměrů v obci. Řádně zvolený obecní výbor, jehož funkční období trvalo tři roky, volil ze svých řad představenstvo obce, jež bylo výkonným orgánem obecní samosprávy. V jeho čele stál představený čili starosta obce. Počet členů obecního výboru a představenstva se s růstem počtu obyvatel postupně zvyšoval. Tak v roce 1882 měl obecní výbor 12 členů a obecní představenstvo tvořili vedle starosty dva radní, ale již roku 1885 se výbor rozrostl na 18 členů a přibyl i jeden radní.

Obecní výbor a představenstvo rozhodovaly o většině otázek, které se dotýkaly života obce a jejích obyvatel. V záležitostech, jež přesahovaly obecní rámec a které dříve náležely z větší části městské vrchnosti, rozhodoval od roku 1850 nový státní úřad - tzv. podkrajský úřad, později zvaný okresní hejtmanství, pro obvod nově zřízeného politického (správního) okresu Olomouc - venkov se sídlem v Olomouci (samotné město Olomouc mělo zvláštní statut a rozhodovalo o svých záležitostech samostatně). Výkon soudní pravomoci převzal téhož roku ustavený Okresní soud v Olomouci. Výběr daní byl svěřen olomouckému bernímu úřadu. Obec Holice tak ztratila jakékoliv přímé správní vazby na město, jemuž byla od svého počátku po celá staletí podřízena, i když po stránce hospodářské, společenské a kulturní zůstaly vzájemné vztahy obou *de iure* nezávislých komunit nepochybně významné.

Po roce 1850 byla naopak výrazně posílena vazba obce vůči olomoucké pevnosti. V době výstavby tereziánských fortifikací zůstala vesnice mimo pevnostní pásmo. Od 30. let 19. století se však původní bastionová pevnost měnila na pevnost fortovou. Ve větší vzdálenosti kolem původního opevnění vyrůstal věnec menších předsunutých pevnůstek (fortů), jež měly město lépe chránit před účinky nepřátelské dělostřelby. Z naplánovaných dvaceti pevnůstek, jež měly být postaveny 2,6 - 5,7 km od pevnostních hradeb, bylo situováno pět na katastru obce Holice. Tři z nich ležely v polích jižně od vsi a měly charakter provizorních staveb, vytvořených jen z hliněných naspů. Jejich výstavba probíhala v letech 1851-1863.

Významnější byly dvě větší zděné pevnůstky. Největší a nejdůležitější, označená číslem V, ležela na spojnici dvou cest, a to při tzv. haličské silnici vedoucí od Lipníka a při hamerské cestě vedoucí od Holice. Stála proti Hamerskému mlýnu ve vzdálenosti 1700 m od zastavěné návsi. Fort hvězdicového půdorysu měl chránit přístup k pevnosti proti nepříteli přicházejícímu po silnici od východu. Pevnůstka se stavěla v letech 1858-1862 a doplňována byla ještě v roce 1868. Po zrušení pevnosti byla prodána, veškeré cihelné zdivo bylo vybouráno a zůstaly jen hliněné valy zarostlé trávou. Později byla na jejím místě vystavěna drubežárna.

Druhý fort číslo VII představoval vlastně dvě sdružené kruhové, zděné pevnůstky, postavené po obou stranách železnice z Přerova do Olomouce ve vzdálenosti asi 1 km od zastavěné části obce. Byl vybudován v letech 1861-1866 a dostavován byl ještě po bitvě u Hradce Králové. Po zrušení pevnosti byla pevnůstka prodána, odbourána a valy, příkopy a nádvoří byly později upraveny na letní sídlo. Od 50.

let 20. století byla užívána jednotným zemědělským družstvem, které zde umístilo kachní farmu.

Kromě zmíněných pevnůstek byly na území Holice v uvedeném období vystavěny i dvě prachárny, jedna při silnici vedoucí z obce k Hamerskému mlýnu, druhá při polní cestě do Velkého Týnce.

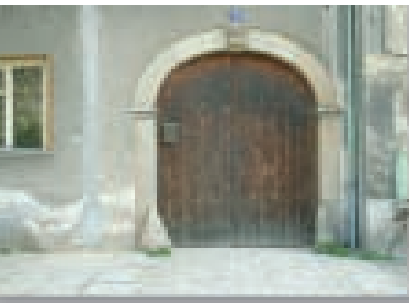
Na okolí nově vybudovaných pevnůstek byl roku 1864 rozšířen zákaz veškeré stavební činnosti, platný dříve jen pro vlastní obvod olomoucké pevnosti. V okruhu 570 m od fortů směrem k městu a na 1140 m navenek od nich byly všechny novostavby vázány na tzv. demoliční reversy - stavebník se jejich podpisem zavazoval, že v případě potřeby na pouhé nařízení velitele pevnosti odbourá na vlastní náklady vše, co vystavěl. V tomto zakázaném pásmu ležela valná část zastavěné obce Holice.

Katastr obce se od poloviny 19. století stával stále častěji vojensky využívaným prostorem. „*Paměti farnosti holické*“ popisují rozsáhlé vojenské ležení v blízkosti vesnice v létě roku 1853: „*Od Holice až po Velkou Bystřici, pak od Velkého Týnce až po Chvalkovice byl celt na celtu, což se podobalo z povzdálí ohromnému moři. Při hamerském mlýně vypínaly se ohromné topoly do výše a na těchto byla v značné výšce zřízena pavlač, z níž byl překrásný pohled na celé vojenské ležení. Císař a král František Josef I., jeho tehdejší hosté ruský císař Mikuláš I., pruský následník trůnu a mnozí jiní vzácní hosté prohlíželi sobě odtud defilující vojsko.*“

O třináct let později se Holice připravovala na poněkud jinou návštěvu „hostů“ z Pruska. Po prohrané bitvě u Hradce Králové dne 3. července 1866 ustupovala zdecimovaná rakouská armáda k Olomouci pod ochranu zdejší pevnosti. Vojsko o síle 130 000 mužů, 7150 jezdců a 470 děl se shromáždilo a rozmístilo v předpolí města chráněného obvodem pevnůstek. V dobře hájené Holici bylo od 10. července umístěno velitelství 3. armádního sboru - štáb byl ubytován ve vsi, vojsko o síle 21 300 mužů se 49 děl tábořilo na loukách a v polích po obou stranách cesty k Hamerskému mlýnu i na druhé straně obce až k železniční trati. Před jeho příchodem muselo být odstraněno vše, co překáželo rozhledu z pevnosti. Sklizena byla ještě nedozrálá úroda z polí, vysekány byly stromy a keře při silnicích a cestách, ale i v soukromých zahradách. Již 14. července však vojsko na rozkaz císaře a vrchního velitele okolí Olomouce opustilo a stáhlo se k Vídni. Do Holice prý v noci 21. července 1866 zabloudili dva prušští huláni, jinak však vesnice obávaného nepřítele nespátřila.

Prusové olomouckou pevnost prostě ignorovali, a tak ani s velikým nákladem budované **holické pevnůstky (na obr. vstupní brána do Hamerské pevnosti)** neprokázaly svou skutečnou obranyschopnost.

Prusko - rakouská válka roku 1866 dokázala bezvýznamnost a bezúčelnost pevnosti, která byla po značném úsilí svých obyvatel konečně roku 1888 zrušena. Holické pevnůstky byly rozprodány a z větší části zbourány po roce 1892. Nejviditelnější upomínkou na fortifikační práce v obci tak dodnes zůstávají nevelké rybníčky u Holice v místě nazývaném Amerika, jež

vznikly při stavbě nedaleké pevnůstky č. VII v letech 1861-1866.

Začlenění holického katastru do pevnostního pásma sice poněkud zkomplikovalo rozvoj obce, nemohlo jej však trvale zbrzdit či dokonce zastavit. Obec se ve 2. polovině 19. století ostatně musela vyrovnat i s jinými nepříznivými osudy. Zasáhlo ji několik ničivých požárů (1854, 1861, 1867, 1871), řádění přírodních živlů (vichřice roku 1868) i několik epidemií cholery (1859, 1866, 1873). Přesto zaznamenala v prvním půlstoletí své samostatné existence pozoruhodný populační i stavební růst.

V roce 1849 žilo ve zdejších 110 domech 824 obyvatel. Do konce 19. století se jejich počet více než zdvojnásobil (na 1772 osob), ves se rozrostla o 56 nových domů. Jak podotýká historik Milan Tichák v knize „*Paměť olomouckých předměstí*“, byla Holice v tomto tempu růstu srovnatelná jen s těmi předměstskými obcemi, které se již v roce 1919 staly součástí města Olomouce a vlastně na sebe převzaly „*úkol růstu*“ místo pevnostními hradbami dušené Olomouce. Holice si přitom udržela trvale český charakter a významně tak přispívala k početnímu nárůstu českého obyvatelstva v okolí převážně německého města. Počet německy mluvících obyvatel kolísal v Holici mezi 34 v roce 1880, osmi v roce 1900 a 16 v roce 1910.

Pátráme-li po příčinách tohoto pozoruhodného rozvoje, je třeba se znovu vrátit k pracovitým a podnikavým holickým rolníkům, kteří teprve po uvolnění feudálních pout dokázali využít všech možností úrodné hanácké půdy a nebáli se ani nových forem hospodaření.

Druhá polovina 19. století byla obdobím výrazných změn v zemědělské výrobě na Hané. K tradičním obilninám, luštěninám a od konce 18. století i bramborům se stále více přidával sladovnický ječmen a také zcela nová plodina - cukrová řepa. Výroba cukru z cukrové řepy se v Evropě rozšiřovala postupně od počátku 19. století jako důsledek Napoleonovy kontinentální blokády, bránící dovozu třtinového cukru. Po málo efektivních pokusech s výrobou cukru z javorové šťávy se brzy přešlo na cukrovku, jež byla výhodná i proto, že se její listy a odřezky daly dobře využít jako krmivo pro ustájený dobytek. Nebylo tedy nutné udržovat tak rozsáhlé plochy pastvin, které se daly přeměnit na nová pole. Na území Holice se začalo s širším pěstováním cukrové řepy přibližně v letech 1850-1870. Malý počet cukrovarů a nízké výkupní ceny cukrovky však dlouhou dobu snižovaly očekávané zisky rolníků.

Jejich hlavním problémem byl nedostatek vlastního kapitálu spojený s nemožností získání úvěru u klasických bank. Tak vznikla myšlenka rolnické svépomoci, jejímiž horlivými propagátory se stala i řada osobností na Olomoucku. Patřil k nim mj. P. Ignát Wurm, poslanec moravského zemského sněmu a říšské rady, předseda Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, ale i Tomáš Otáhal, starosta obce Holice v letech 1894-1901, od roku 1910 poslanec moravského zemského sněmu, a zejména Jan Rudolf Demel, profesor chemie a přírodopisu na německé reálce v Olomouci. Podstatou rolnické svépomoci bylo sdružování finančních prostředků rolníků a zakládání rolnických peněžních ústavů [záložen], které svým členům poskytovaly levné úvěry pro jejich podnikání, a posléze i rolnických zpracovatelských závodů na bázi akciových společností (cukrovarů, pivovarů, sladoven, lihovarů),

jež zajišťovaly odbyt zemědělských produktů za slušné výkupní ceny a současně poskytovaly rolníkům podíl na svém zisku prostřednictvím akcií. Význam rolnické svépomoci vyjádřil výstižně profesor J. R. Demel: „Vzdělaný rolník skuteční svůj program hospodářského osamostatnění v provedené svépomoci. Rolník bude ve svých závodech zpracovávat svoje výrobky. Rolník musí se dostat z rukou lichvářů. Prostředkem k tomu jsou rolnické záložny, které na podkladě solidárního ručení členstva zabezpečí rolníkům peníze v nich uložené a umožní získati potřebný úvěr k financování rolnických průmyslových podniků jako pivovarů, sladoven a cukrovarů.“

Myšlenka rolnické svépomoci byl vedle národní otázky zasvěcen i mohutný tábor lidu, odbývaný u Holice dne 16. července 1871 za účasti asi 6000 osob z celé Hané, četných banderí a sokolských jednot z Příkaz, Přerova, Prostějova a Olomouce. O rolnické svépomoci zde hovořil profesor J. R. Demel.

Z podnětu jmenovaných propagátorů rolnické svépomoci I. Wurma a J. R. Demela a za aktivní účasti místního kaplana Antonína Grudy byla již v prosinci 1868 ustavena **Rolnická záložna** v Holici jako jeden z prvních peněžních ústavů svého druhu na Olomoucku. Již při svém založení měla 77 řádných a 40 přispívajících členů. Každý z nich vložil do záložny vedle přístupného (zápisného) ve výši 2 zlatých stanovený podíl 25 zlatých, od roku 1900 přepočtený na 4 koruny přístupného

a 50 korun podílu. Úroky z vkladů byly z počátku stanoveny na 5 ‰ a z půjček na 6 ‰, posléze se jejich výše měnila dle momentální hospodářské situace. V začátcích se úřadovalo v bytě pokladníka záložny, od roku 1893 pak v Obecním domě vždy v neděli od 9 do 11 hodin a ve středu od 17 do 20 hodin.

Záložna poskytovala svým členům levné úvěry na nákup zemědělských strojů či dobytka, ale i stavbu hospodářských a obytných budov. Půjčovala jim však také za mírný poplatek drahé zemědělské stroje (řepní sečí stroj, vyorávač brambor a řepy aj.), jež pro tyto účely zakoupila. Pomáhala tak výrazně modernizovat hospodaření holických rolníků a zvyšovat jeho efektivitu. V dalších letech se záložna významnou měrou podílela rovněž na

financování stavby, rozšiřování, technického vybavení a provozu místních rolnických závodů, poskytovala úvěry melioračním družstvům i okolním obcím, zejména samotné Holici, na obecně prospěšné účely (budování vodovodu, elektrifikace atp.).

Ze svých výnosů však holická záložna také dotovala většími částkami české školy v Holici a na Novém Světě, rolnické hospodářské školy na Klášterním Hradisku a v Přerově, ale i hasičské spolky v Holici a Hodolanech a přispěla i na stavbu nového holického kostela. Ústav prosperoval, počet jeho podílníků se zvýšil do roku 1893 na 165 a do roku 1912 dokonce na 227 členů. V souladu s tím rostl i základní kapitál

a zvyšovaly se roční zisky záložny.

Jiným projevem rolnické svépomoci byl mláticí spolek, v němž se roku 1873 sdružilo 14 holických rolníků, aby si společně zakoupili parní mláticí stroj. Členové se na vysokou cenu stroje (5395 zlatých) složili rovným dílem. První úspěšný výmlat se uskutečnil dne 30. července 1873.

Záhy se v Holici začaly realizovat i smělé myšlenky profesora Demela o zakládání rolnických akciových továren. Hanáckým rolníkům z širokého okolí Olomouce se již v šedesátých letech 19. století podařilo shromáždit dostatečné množství kapitálu a rozhodli se pro stavbu **prvního rolnického cukrovaru**, který měl zpracovávat jimi vypěstovanou cukrovou řepu. Myšlenka na založení cukrovaru vznikla již krátce po prusko-rakouské válce roku 1866 v Příkazích. Jejimi propagátory se stali místní rolníci Josef Vysloužil a František Zbořil za aktivní pomoci profesora J. R. Demela. Ukázalo se však, že v Příkazích chybí pro podobný podnik dostatek vody i napojení na železnici.

Roku 1869 si iniciátoři projektu vyhlédli vhodné místo pro stavbu poblíž olomouckého nádraží u řeky Bystřice. Parcely se však nacházely v pevnostním pásmu a velitelství pevnosti nedalo k výstavbě továrny ani po opakovaných urgencích na ministerstvu války souhlas.

Proto bylo nakonec rozhodnuto postavit cukrovar v nedaleké Holici. Stavbu řídil Výbor rolnické továrny na cukr v Olomouci, ustavený v září 1869, v čele s předsedou Josefem Vysloužilem a místopředsedou Janem Rudolfem Demelem. Výbor zakoupil roku 1871 od obce Holice pozemky o výměře 11 jiter za přibližně 14 000 zlatých. Stavbu provedl pražský stavitel Václav Nekvasil, strojní vybavení dodala pražská firma Daněk. Výstavba továrny byla uskutečněna za neuvěřitelných sedm měsíců - stavět se začalo 1. dubna 1871 a již počátkem listopadu téhož roku byl cukrovar slavnostně otevřen. První kampaň byla zahájena 26. listopadu 1871. Mezitím probíhalo upisování akcií - celkový kapitál 400 000 zlatých byl rozdělen na 2000 akcií po 200 zlatých.

V čele správní rady cukrovaru stanul jeho spoluzakladatel Josef Vysloužil, funkci místopředsedy zastával do roku 1895 J. R. Demel. Po smrti J. Vysloužila v roce 1899 jej nahradil holický rolník Martin Kluka, který vedl podnik až do roku 1919. Po překonání těžkých začátků v prvních letech své činnosti začal cukrovar již od roku 1874/1875 vytvářet zisk a roku 1910 byl dokonce rozšířen o novou rafinerii cukru. Postupně se stal jedním z pilířů hospodářského rozvoje Holice i růstu prosperity rolníků z široké oblasti Hané.

Myšlenka rolnické svépomoci stála rovněž u zrodu dalšího významného průmyslového podniku v Holici. Od 80. let 19. století usilovala skupina nadšenců v čele s olomouckým advokátem JUDr. Juliem Ambrosem a starostou obce Topolan

a říšským poslancem Josefem Vychodilem o vybudování rolnického akciového pivovaru. Již roku 1887 jednala o zakoupení budovy zrušené Šolténovy škrobárny na Bělidlech, jednání však byla vyzrazena. Z obavy, aby továrna na výhodném místě nepřišla do českých rukou, zakoupil objekt za 38 000 zlatých německý podnikatel Hermann Brach, který v něm zřídil sladovnu.

Teprve v září 1894 se dohodly všechny zainteresované strany na stavbě pivovaru v Olomouci nebo jejím nejbližším okolí. Základní kapitál nového podniku mělo tvořit 400 000 zlatých, rozdělených na 4000 akcií po 100 zlatých (200 korun). Výstavbu řídil organizační výbor za účasti J. Ambrose, J. Vychodila a představitelů obcí z okolí Olomouce. Holici v něm zastupoval starosta Tomáš Otáhal a farář Karel Schubert.

Pro stavbu byly nakonec vybrány dvě možné lokality - Holice a pozemek mezi Pavlovičkami a Chválkovicemi. Druhá varianta byla zamítnuta hlavně kvůli problémům s odváděním odpadních vod, a tak se prosadila výstavba v Holici. Od počátku roku 1895 začal organizační výbor pořádat propagační schůze na hanáckém venkově, při nichž se podařilo upsat akcie v hodnotě cca 200 000 zlatých. Valná hromada akcionářů dne 18. ledna 1896 na pokyn vídeňské vlády zredukovala akciový kapitál na 300 000 zlatých. Chybějící část základního jmění (necelých 100 000 zlatých) poskytli zakoupením akcií členové organizačního výboru a osoby od počátku zainteresované na stavbě pivovaru.

Mezitím proběhl výkup pozemků pro novou továrnu. Holičtí sedláci, pod vlivem starosty Tomáše Otáhala, prodali své pozemky za mírné ceny (většinou 400 zlatých za měřici]. Konkurs na provedení stavby vyhrál v únoru 1896 olomoucký architekt Václav Wittner. Strojní zařízení dodala Českomoravská továrna na stroje v Praze a firma Bromovský - Schulz z Adamova. Místo sládka přijal Antonín Janáček

(do té doby sládek akciového pivovaru v Přerově], který zároveň zastával funkci ředitele. Výstavba továrny byla zahájena 23. března 1896 a již 27. ledna následujícího roku byl podnik slavnostně otevřen. Roku 1901 byla k pivovaru přistavěna budova sladovny, a podnik tak přestal být závislý na dodávkách sladu od jiných (většinou německých nebo židovských] firem.

Hanácký akciový pivovar rolnický

v Holici představoval ve své době velmi moderní továrnu, jež byla současně nejen účelnou, ale i architektonicky mimořádně zdařilou průmyslovou stavbou. O impozantním dojmu, jakým

působil objekt na soudobé pozorovatele svědčí i jeden z ohlasů v dobovém tisku: „*Jel jsem jednou do Olomouce se staříčkem Slovákem v bílé haleně. Dojeli jsme k Holici ... a vyplul pivovar. Stařík hledí jako vyjeven. A co tady - povídá si - takový krásný palác? Ani tu není kopců, ani les. Najednou pohlédne nahoru a čte udiven: Hanácký pivovar. To u nás*

ani pan hrabě nemají takové stavení, volá udiveně. Tož se vám líbí, stařečku? ptám se. No pro pána krále, komu by se nelúbil! Taký palác!“ K celkovému dojmu přispívalo i upravené okolí pivovaru, zejména zahrada, rozkládající se od továrny směrem k železnici, s umělým jezírkem s ostrovem, altánem a pivovarskou hospodou. Příjemné místo přímo lákalo k pořádání nejrůznějších zábav a kulturních akcí.

Impozantní však byly i celkové náklady na stavbu a technické vybavení podniku, do nějž bylo investováno celkem 1 456 950 korun. Přitom akciový kapitál činil pouhých 600 000 korun, zbytek představovaly dluhy. Není tedy divu, že se pivovar v prvních letech provozu [podobně jako předtím cukrovar] nacházel na pokraji krachu. Mizerná hospodářská situace podniku se promítala do nízkých mezd dělníků a nepatrných dividend akcionářů. Finanční krizi mělo vyřešit navýšení akciového kapitálu roku 1904 na 1 milion korun. Ani to však neosvobodilo pivovar z hospodářských těžkostí, které se ještě znásobily v letech 1. světové války. Podnik však přežil všechna kritická období a v polovině 20. let 20. století se jej podařilo definitivně stabilizovat.

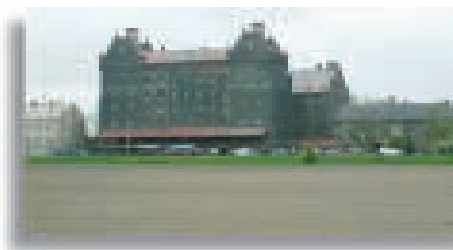
Přes nedobrou finanční situaci se stal i Hanácký pivovar alespoň symbolickým podporovatelem českých národních zájmů v Olomouci a okolí. V roce 1900 věnoval např. 100 korun Matici školské v Olomouci, po 80 korunách Vlasteneckému spolku muzejnímu v Olomouci, olomouckému Sokolu a Národní jednotě a 50 korun české obecné škole v převážně německém Hněvotíně.

Rolnické akciové podniky, které snad nejvýraznějším způsobem ovlivnily život obce, nebyly ovšem jedinými průmyslovými závody nebo většími živnostenskými podniky v Holici ve 2. polovině 19. a na počátku 20. století. Některé z nich přitom svou působností daleko přesahovaly rámec obce.

Jednou z nejstarších, velmi úspěšných obchodních firem byl velkoobchod s uhlím, dřevem a stavebními potřebami Vavřína Kožušníčka, založený roku 1885. Firmu později úspěšně rozšiřoval jeho syn Alois Kožušníček. Po 1. světové válce byla k jeho holického velkoskladu přistavěna vlastní železniční vlečka, podnik měl několik skladů a filiálek i na jiných místech a zásoboval svým zbožím mnoho továren v okolí.

Od roku 1911 sídlila v Holici továrna na výrobu eternitu firmy Obranský a Pucek. K menším průmyslovým závodům, jež v obci působily před 1. světovou válkou, lze přiřadit i oba holické mlýny s pilou, ložárnu, zmiňovanou v roce 1913, nebo dílnu na výrobu a opravu karoserií, založenou S. Václavkem v roce 1914.

Poněkud cizorodý prvek představovala v Holici velká „německá“ **sladovna**, založená již roku 1878 olomouckým podnikatelem Mořicem Fischerem. Po jeho krachu převzali továrnu B. Heller a L. Husserl, kteří ji v roce 1905 přebudovali na moderní závod. Podnik ani její majitelé se s obcí příliš nesázili, o čemž svědčí i zápis v obecní kronice: „*Majitelé jsou židé, bydlící v Olomouci... do politického života obce nezasahují.*“

V prvních letech 20. století již byla Holice zcela jinou obcí, než když se před půlstoletím vymanila z pout feudální závislosti. Z čistě zemědělské vesnice se pozvolna stávalo průmyslové předměstí Olomouce. Přibýlo velké množství obyvatel, mezi nimiž vedle tradičních rolníků hráli stále výraznější roli tovární dělníci, ale i drobní živnostníci a úředníci.

Na pořad dne se tak i v Holici dostávala „otázka sociální“, která se stala rubem progresivního ekonomického rozvoje obce. Životní podmínky místních dělníků nebyly nejružovější, byly ovšem srovnatelné s poměry v celé monarchii. Dělnické platy se zvyšovaly jen velmi pomalu, přestože se životní náklady neustále zvedaly, pracovní doba byla neúměrně dlouhá, neexistovala dovolená. Počátkem 80. let 19. století pobírali řemeslníci a kvalifikovaní dělníci holického cukrovaru denní mzdu ve výši 65 krejcarů až 1 zlatého a 40 krejcarů, ženy a pomocní dělníci se museli spokojit se 45-80 krejcarů. Mzdy se v podstatě nezměnily až do prvního desetiletí 20. století, kdy muži vydělávali v průměru 2,50 korun denně)1 zlatý ^{TM2} koruny[.

Před 1. světovou válkou činila průměrná týdenní mzda mužských zaměstnanců cukrovaru 26 K, ženy vydělávaly 18 K. Průměrné roční výdaje pětičlenné dělnické rodiny přitom v Holici činily v roce 1879 přibližně 445 zlatých. Z toho celých 80 % představovaly náklady na jídlo a nájemné. Dělnické rodiny žily většinou ve velmi stísněných podmínkách a živily se převážně brambory, chlebem a mléčnými výrobky. Maso si mohli dovolit jen o svátcích.

Holický cukrovar přitom patřil spíše k „slušnějším“ podnikům, jehož vedení poskytovalo svým zaměstnancům alespoň základní sociální jistoty. V roce 1879 zřídilo vlastní podporovací pokladnu, do které všichni pracovníci pravidelně přispívali. Pokladna pak vyplácela dělníkům podporu v nemoci nebo hradila část pohřebních nákladů v případě smrti. V roce 1908 byla sloučena s Okresní nemocenskou pokladnou v Olomouci.

Těžkým sociálním problémem)nejen[místního dělnictva byla i neúměrně dlouhá pracovní doba. V holickém pivovaru se např. roku 1913 pracovalo v létě 13 hodin denně, jen ve varně a ve strojovně 12 hodin. Práce začínala většinou v 5 hodin ráno a končila v 18 hodin. V některých provozech se pracovalo i v neděli. Velká konkurence mezi výrobci nutila vedení podniku šetřit, kde se dalo. Pracovní doba byla proto často ještě svévolně prodlužována, přesčasy nebyly propláceny, na místa kvalifikovaných dělníků bývaly přijímány nekvalifikované síly za nižší plat atp.

Neúnosně nízké mzdy a zoufalé pracovní podmínky dohnaly již roku 1907 dělníky Hanáckého pivovaru ke stávce, jejímž hlavním cílem bylo zvýšení platů o 10 %. Stávkou se snažili překazit někteří akcionáři z řad rolnictva tím, že do továrny poslali svou čeleď. Přesto si holičtí pivovarníci vybojovali vyšší mzdy, ovšem za cenu toho, že většina organizátorů stávky byla postupně propuštěna z práce.

Obtížnou sociální situaci dělnictva provázel i v Holici viditelný a současníky ostře kritizovaný „úpadek dobrých mravů“. Východiskem z každodenní driny a nouze se pro mnohé stalo zejména nadměrné holdování alkoholu. Výmluvným svědectvím těchto neutěšených poměrů může být zpráva o kanonické vizitaci v Holici z roku 1908, konstatující, že je ve farnosti rozšířeno čtení „nevěreckých“ novin,

které „nabádají lid k odpadnutí od víry“, že zde často dochází k „nočnímu hýření, pijáctví a hříšnému spolubydlení osob neoddaných“.

Ačkoliv život obce z mnoha hledisek citelně poznamenala výše popsaná industrializace, zůstávala tradiční zemědělská výroba i nadále důležitou součástí její hospodářské základny. Kromě statků holických sedláků, které prošly od poloviny 19. století výraznou modernizací, se v katastru obce nacházelo i několik velkých dvorů, hospodařících na rozsáhlé výměře zemědělské půdy.

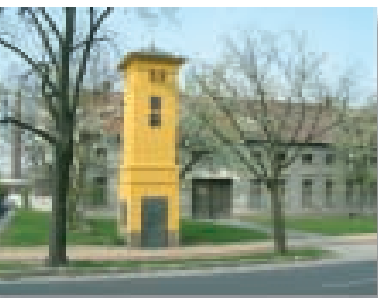
Starý městský dvůr, odprodaný s více než 400 měřicemi orné půdy již v 18. století Michalu Sassatymu a později patřící rodině Veikově, hodlali po smrti Eduarda Veika jeho dědicové prodat. Aby se nedostal do cizích (zejména německých) rukou, rozhodli se holičtí rolníci roku 1891 odkoupit všechna k němu patřící pole, rozdělit si je a připojit je ke svým usedlostem. To se jim podařilo za poměrně vysokou cenu 128 000 zlatých. Budovu dvora (dům čp. 25) pak koupila obec za 18 000 zlatých a zřídila v ní zasedací síň obecního výboru, byt pro obecního sluhu a také prostor, kde mohlo být v případě potřeby ubytováno 70 vojáků a ustájeno stejné množství koní. Tím ulehčila místním obyvatelům nepříjemnou povinnost ubytování vojska v soukromých domech. Hospodářské části dvora obec pronajímala. Místnosti určené pro ubytování vojska byly roku 1907 zapůjčeny holickému Sokolu, který je využíval jako tělocvičnu, pod podmínkou, že je v případě potřeby vyklidí.

Rozsáhlé pozemky v katastru obce (především bývalé vysušené rybníky) zůstaly i po roce 1848 ve vlastnictví města Olomouce. Na části z nich byl zřízen městský poplužní dvůr o výměře asi 336 ha, pronajímáný dlouhodobě německému Spolku moravských cukrovarů, jehož významným podílníkem byla mj. olomoucká bankéřská rodina Primavesiů. Zbývající část půdy (asi 158 ha) město přímo prodalo výše uvedenému spolku, jenž na těchto pozemcích asi 3 km jižně od vsi přes odpor holické obce vybudoval roku 1871 vlastní velkostatek, zvaný Nový dvůr. Kromě hospodářských budov s rozsáhlým chovem dobytka u něj záhy vyrostla i malá osada, kterou Holičtí vnímali jako cizorodý prvek, dle J. Drápara jakousi „*Ultima holicensis Thule*“ či slovy místního kronikáře „*obec v obci*“.

Zásluhou hospodářského rozvoje ves bohatla a ruku v ruce s populačním růstem se v souvislosti s všeobecným civilizačním pokrokem množily také nároky jejích obyvatel na vybavení obce. Prosperující vesnice přistoupila v roce 1874 ke stavbě nové školní budovy a po demolici starého, již nevyhovujícího farního kostela sv. Urbana i k výstavbě nového chrámu, jenž byl vysvěcen roku 1888 (dřevinám školy a kostela jsou pro jejich význam věnovány samostatné kapitoly). K velkým obecním investicím patřilo rovněž již zmíněné zřízení obecního domu ve zrušeném dvoře čp. 25.

Populační rozvoj si vynutil i zřízení poštovního úřadu, který byl v Holici otevřen dne 15. března 1888. Jeho prvním vedoucím byl jmenován Josef Čásek, major na odpočinku. V roce 1912 byla u holické pošty zavedena i telegrafní a telefonní služba. Obec přitom musela uhradit část nákladů na stavbu telegrafního vedení.

Velkým pokrokem bylo zavedení elektrického proudu do obce z hodolanské elektrárny v roce 1913. Současně s Holicí byly elektrifikovány i obce Bystrovany a Velká Bystřice. **Elektrické rozvody a zařízení** dodala a provedla firma Františka

Křížka z Karlína. S elektrifikací bylo spojeno i zavedení elektrického pouličního osvětlení. Poprvé svítili Holičtí elektrinou v neděli 24. srpna 1913.

Od roku 1909 obec usilovala o zřízení osobní železniční zastávky na trati z Olomouce do Přerova, což se bohužel nepodařilo. Kolejiště v katastru obce přesto houstla, neboť místní podniky si budovaly od olomouckého nádraží vlastní vlečky. Přes Holice vedly i kratší soukromé trati jiných podniků. Nejvýznamnější byla úzkokolejná dráha firmy Hrůza a Rosenberg, vystavěná v letech 1911-1915, jež spojovala její hodolanskou cementárnu s kamenolomy v Grygově.

Od 80. let 19. století bylo na území Holice vystavěno značné množství komunikací. Mj. byla postavena silnice na Nový Svět, opravena cesta přes náves, zbudována komunikace k Hamerskému mlýnu, která dále pokračovala přes Bystrovany a Droždín na Svatý Kopeček. K dalším patřila silnice spojující Holici se Slavonínem a Novými Sady a krátce před 1. světovou válkou byla zahájena i rekonstrukce a napřimování okresní silnice mezi Holicí a Vsiskem.

Obec ovšem investovala nemalé částky nejen do rozvoje „občanské vybavenosti“. Holice se zařadila mezi přední národně uvědomělé české obce na Olomoucku a obecní výbor neváhal finančně podpořit národní snahy, směřující zejména k posílení potlačované české menšiny v převážně německé Olomouci a blízkém okolí. Např. roku 1902 věnovala obec 300 korun české realce v Olomouci, roku 1904

poskytla stokorunovou dotaci na výstavu Hospodářské jednoty olomoucké, v roce 1909 přispěla 300 korunami na české děti na Novém Světě a 50 korunami na hodolanskou měšťanku atp. Představitelé obce si byli vědomi důležitosti české inteligence a proto umožňovali prostřednictvím tzv. Kloučkova stipendia každoročně jednomu či dvěma chudým chlapcům studovat na Slovanském gymnáziu nebo České realce v Olomouci. Podporovali ovšem i širší zemské či celonárodní aktivity. V roce 1903 např. poskytli stokorunovou subvenci na zbudování Národního divadla v Brně.

Symbolickým vyjádřením podpory národních snah bylo i jmenování zasloužilých vlasteneckých osobností různých oborů čestnými členy obce. Tohoto ocenění se dočkali např. olomoucký kanovník Emanuel hrabě Pötting - Persing, zakladatel prvních českých dívčích odborných škol v Olomouci (Pöttingea), propagátoři rolnické svépomoci Josef Vysloužil a Jan Rudolf Demel, ale i místní farář Karel Schubert, nadučitel František Blatník, **lékař Jakub**

Hudec a mnozí další.

Vlastenecké cítění vyjádřil obecní výbor rovněž svým usnesením z 11. dubna 1907, jímž byla za jednací a úřední řeč v Holici prohlášena výhradně čeština. V květnu 1914 došlo dokonce z popudu někdejšího starosty a poslance Tomáše

Otáhala k ustavení zvláštního komitétu, který měl pod heslem „*svůj k svému*“ propagovat a zároveň dohlížet na to, aby Češi nakupovali jen u českých obchodníků a čeští obchodníci a firmy odebírali zboží výhradně od českých výrobců.

Národní myšlenkou byla prodchnuta i činnost většiny spolků, které v Holici v hojné míře vznikaly od 80. let 19. století. K nejstarším patřily čtenářsko-pěvecký spolek, založený v roce 1883, a sbor dobrovolných hasičů ustavený o rok později [vzhledem k jeho významu je jeho činnosti věnována samostatná kapitola].

O vznik čtenářsko-pěveckého spolku se zasloužili zejména holický kaplan Ferdinand Harna, zdejší nadučitel František Blatník a obchodník Vavřín Kožušníček, jenž se stal také jeho předsedou. Po deseti letech od svého založení čítal spolek 40 členů a jeho činnost se zaměřovala na dvě oblasti. První spočívala v založení a rozšiřování spolkové knihovny a v půjčování knih a časopisů, druhou oblastí pak byl sborový zpěv. Spolková místnost s knihovnou se nacházela v malém sále hostince „U Přemysla Oráče“. Prvním knihovníkem se stal často citovaný Jan Drápal, autor „*Paměti farnosti holické*“. Knihovna spolku měla v roce 1900 na 195 svazků. O rok později čtenářsko-pěvecký spolek zanikl a jeho knihovnu převzala místní tělocvičná jednota Sokol. Ta ji do roku 1908 rozšířila na 604 svazků a vykazovala 689 výpůjček 68 čtenářům ročně.

Spolkový pěvecký sbor získal záhy vysokou úroveň zejména zásluhou nadučitele a varhaníka F. Blatníka. Zaměřoval se na zpívané mše, ale i sbory pro masopustní zábavy a jiné příležitosti. S F. Blatníkem úzce spolupracoval jeho přítel, skladatel Josef Nešvera, který nechyběl při žádné významnější slavnosti v Holici. Např. při slavnostní arcibiskupské konsekraci farního kostela v roce 1893 zazněla pod skladatelovým vedením jeho vlastní mše „*Missa Angelorum*“.

Dne 1. prosince 1900 se ustavil jeden z nejvýznamnějších spolků v obci - Tělocvičná jednota Sokol Holice. Bezprostřední vliv na její založení měla veřejná cvičení olomouckého Sokola v zahradě zdejšího pivovaru v letech 1899 a 1900. Posledně jmenovanou sokolskou slavnost navštívil dokonce zájezd České obce sokolské z Prahy za účasti starosty Sokola a současně pražského primátora Dr. Jana Podlipného. Holický Sokol měl již při svém založení 62 členů, především z řad místních řemeslníků, živnostníků a úředníků, ale i některých rolníků, učitelů a jiných příslušníků místní inteligence. Vedle tělovýchovné činnosti vyvíjel i četné kulturní a osvětové aktivity. Každoročně připravoval veřejná cvičení v pivovarské zahradě, vlastivědné vycházky a výlety do okolí, přednášky a divadelní představení. Členové se účastnili i cvičení okolních jednot a nacvičovali skladby na sokolské slety. Poprvé cvičili holičtí sokoli již na IV. všesokolském sletu v roce 1901.

Sokol využíval z počátku zejména sálu hostince paní Mlčochové, od roku 1907 se cvičilo v propůjčené místnosti v obecním dvoře, která v roce 1912 prodělala významnou rekonstrukci. Od roku 1903 působil v rámci holické jednoty i dorost a v roce 1909 byl založen ženský odbor. Členská základna se neustále rozrůstala. V roce 1911 měla jednota již 100 přispívajících a 40 činných členů, nepočítaje 17 dorostenců a 38 žáků.

Před 1. světovou válkou začaly v Holici vznikat i první dělnické spolky. V roce 1908 bylo v obci založeno Všeodborové sdružení dělnictva, které vyvíjelo i kultur-

ní aktivity, např. ochotnické divadlo. V roce 1910 si holičtí dělníci založili vlastní Dělnickou tělocvičnou jednotu. V Holici sídlily rovněž redakce dvou dělnických časopisů. Již v letech 1899-1901 zde vycházel časopis Český sládek a v letech 1910-1915 Český věstník rakouských strojníků.

K zájmovým spolkům lze zařadit holický rybářský spolek, založený roku 1908. Neopominutelná byla rovněž činnost náboženských sdružení a spolků při zdejší římskokatolické fari. Vedle kostelního konkurenčního výboru, který sehrál důležitou roli při stavbě nového kostela nebo opravě farní budovy, působil v Holici od roku 1892 Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje pod ochranou blahoslavené Panny Marie, jehož cílem bylo rozšiřování, hájení a zvelebování katolické víry v obci.

České zájmy v obci, ale zejména v jejím národnostně smíšeném okolí, se rozhodla důsledně hájit místní odbočka Národní jednoty pro severovýchodní Moravu, jež se v Holici ustavila dne 18. března 1907. V jejím čele stáli nadučitel Alois Sadílek a poslanec Tomáš Otáhal. Prvořadým úkolem jednoty se stalo zřízení české školy

na převážně německém Novém Světě, kde místní česky mluvící děti musely navštěvovat školu německou. Spolku se brzy podařilo sehnat potřebné peníze a v lednu 1909 zakoupila pro uvedený účel za 13 400 K na Novém Světě dům čp. 27 s velkou zahradou, v níž měla stát **nová škola**. Okresní hejtmanství sice již následujícího roku schválilo stavební místo i plány, novosvětský obecní výbor však dělal vše, aby stavbu překazil. Národní jednota proto raději obětovala dalších 42 000 K a zakoupila tzv. Strawovu vilu, stojící těsně za obcí, ale již na katastru Hodolan (u silnice z Holice do Olomouce). Po adaptaci,

jež si vyžádala dalších 14 000 K, zde byla umístěna česká soukromá škola a dětská opatrovna.

Vyučovat se v ní začalo 1. října 1912. Správcem školy byl jmenován holický učitel František Kopecký, který za tím účelem dostal celoroční dovolenou. Školu s opatrovnou nadále financoval holický odbor Národní jednoty. Již v prvním školním roce ji navštěvovalo 49 žáků.

Svěcení školy spojené s velkou národní slavností proběhlo 15. srpna 1913 a neo-bešlo se bez střetů s novosvětskými Němci. Místní nacionalisté pokáčeli v předvečer slavnosti zbudovanou slavobránu a němečtí cyklisté úmyslně narušovali slavnostní průvod. Řízené provokace si vynutily zásah četnictva.

Zásluhou místních spolků i cílevědomého působení obecního výboru se Holice již od konce 19. století stávala důležitou baštou českých národních zájmů a ochránkyní české menšiny, svádějící nerovný zápas za svá práva v německé Olomouci a okolních národnostně smíšených obcích.

V této souvislosti se nelze nezmínit také o národních slavnostech a manifestacích, jejichž dějištěm bývala zahrada Hanáckého akciového pivovaru. Kromě již

uvedených sokolských cvičení se do paměti účastníků nesmazatelně vryla zejména oslava 100. výročí narození Františka Palackého, konaná dne 3. července 1898. Obyvatelé Holice, ale i četní návštěvníci z nedalekých Hodolan a Olomouce, bývali pravidelnými účastníky četných společenských a kulturních podniků, organizovaných v pivovarské zahradě místními spolky. A zdaleka tu nešlo jen o povyražení širokých lidových vrstev. Výstižně tyto aktivity charakterizuje zaměstnanec pivovaru Josef Hanuš v článku „*Hanácký pivovar - národní oasa Olomouce*“, uveřejněném v Selských listech v červenci 1936: „*To nebyly slavnosti pro zábavu, to byly národní pouti probouzejících se Hanáků.*“

Národní citění obyvatel Holice se projevilo výrazně i v krušných letech 1. světové války, která na čas přerušila, naštěstí ale zcela nezvrátila nadějný rozvoj a prosperitu obce. Přes sedm desítek obyvatel obce padlo na válečném poli, na 73 holických občanů vstoupilo do československých legií, tři z nich v boji za národní svobodu položili své životy.

Podzim roku 1918 se stal nejen dobou zrodu nového státního útvaru, ale i počátkem nového období všestranného vzestupu obce a důležitých přeměn v jejím hospodářském i společenském životě.

V Československé republice (1918-1939)

Vznik Československé republiky znamenal pro většinu holických občanů především vítězné završení dlouhodobých národních snah a tužeb, jejichž pozvolnému uskutečňování věnovala obec i místní korporace v uplynulém půlstoletí značnou energii a nemalé finanční prostředky. S ustavením nového státu byly ovšem spojovány i naděje na výraznou demokratizaci společenského života a řešení palčivých sociálních otázek. Tyto naděje se nová republika snažila během svého poměrně krátkého trvání naplnit a v obou směrech dosáhla významného, i když někdy jen částečného a dočasného pokroku.

Podstatnou demokratizací prošla již v prvním roce existence Československa obecní samospráva. Plně byly uplatněny zásady všeobecného a rovného volebního práva, v němž se již váha hlasu neopírala o majetkové poměry voliče a které bylo poprvé rozšířeno i na ženy. Veškeré zastupitelské sbory byly sestavovány na základě volebních výsledků podle důsledně uplatňovaného principu poměrného zastoupení. K rozhodování o věcech veřejných tak získaly přístup všechny skupiny obyvatel včetně nejrozličnějších národnostních či zájmových menšin. Tato podstatná změna kvality zastupitelské demokracie vyvažovala i negativa nového uspořádání, zejména přílišné roztržštění zájmů jednotlivých skupin v zastupitelských sborech a s tím spojené obtíže s dosažením všeobecně přijatelného konsensu, což někdy zcela paralyzovalo jejich činnost. Jinou nevýhodou se stával až příliš velký význam politických stran, které měly v novém systému rozhodující váhu a bez jejichž podpory jednotlivý občan či skupina občanů fakticky neměli šanci prosadit jakékoliv, byť sebeušlechtilější zájmy či cíle.

Uvedené charakteristiky se plně projevíly i v působnosti holického obecního

zastupitelstva, které bylo poprvé vytvořeno dle výše zmíněných principů na základě komunálních voleb v roce 1919 a které nahradilo ve vedení a správě obce dosavadní obecní výbor. Polovinu třicetičlenného sboru tvořili zástupci Československé sociálně demokratické strany dělnické, kterou vynesly „k moci“ především hlasy místních dělníků. Sociální demokrat Karel Krejčířík se stal prvním „republikánským“ starostou Holice (1919-1923). Místní organizace strany byla založena již v roce 1913. Zásluhou průmyslového rozvoje obce tvořili dělníci, hojně zaměstnaní i v olomouckých továrnách, v té době již rozhodující část místní populace. Sociální demokracie zůstala nejsilnější stranou v Holici po celou dobu trvání první Československé republiky.

Část dělnických voličů se ovšem již v prvních letech republiky radikalizovala a dávala přednost nové Komunistické straně Československa (KSČ), jež se odštěpila z levého křídla sociální demokracie. Od roku 1921 tak seděli v holickém obecním zastupitelstvu dva zástupci této radikální strany, kteří vystoupili z řad sociálních demokratů. Místní organizace KSČ měla v polovině dvacátých let asi 40 členů, její program ovšem pravidelně oslovoval několikánásobek voličů. Komunisté si v Holici udržovali stabilní postavení, většinou obsazovali tři místa v obecním zastupitelstvu (s výjimkou let 1923-1927, kdy měli dokonce čtyři reprezentanty). Jejich popularita rostla zejména v období hospodářských a sociálních potíží. V parlamentních volbách roku 1935, uprostřed velké hospodářské krize, obsadili již druhé místo v obci (s 233 hlasy do poslanecké sněmovny a 234 hlasy do senátu) za sociálními demokraty. V obecních volbách v květnu 1938 však již opět ustoupili na čtvrté místo s 202 hlasy voličů a třemi mandáty.

Sociální demokraté tvořili spolu s komunisty v holickém obecním zastupitelstvu tzv. levicový či socialistický blok, k němuž se od roku 1927 přidávala i Československá strana národně socialistická s 1-2 mandáty (v letech 1927-1931 i tzv. domkářská strana s jedním zástupcem). Strany socialistického bloku mívaly obdobné názory na většinu problémů týkajících se obce i společnosti jako celku a zpravidla hlasovaly společně.

Vliv socialistického bloku v obecním zastupitelstvu vyvažoval od počátku blok tzv. občanských stran. Jejich voliči pocházeli většinou z řad místních rolníků, živnostníků, úředníků, inteligence a dalších složek obyvatelstva, jejichž zájmy se ovšem často v konkrétních případech značně lišily.

Nejsilnější občanskou stranou byla v Holici zpočátku Republikánská strana československého venkova, obecně známá jako tzv. agrární strana. Zastupovala především zájmy místních rolníků, kteří tvořili podstatnou část její voličské základny. V prvním obecním zastupitelstvu v letech 1919-1923 získala jako druhá nejsilnější strana po sociální demokracii šest mandátů a obsadila místa I. i II. náměstka starosty. Svou pozici si udržela i po obecních volbách v roce 1923, kdy získala v osobě Františka Zdražila i úřad starosty. Její vliv začal mírně klesat od parlamentních voleb v roce 1925. V letech 1927-1931 měla v obecním zastupitelstvu již jen čtyři zástupce, udržela si ovšem úřad starosty, který vykonával rolník Bohumír Zdražil. V letech 1931-1938 obsadili republikáni pouze tři mandáty, které si udrželi i po volbách v roce 1938. V parlamentních volbách v

roce 1929 však byli holičtí agrárníci předstiženi nejen lidovci a národními demokraty, ale i komunisty, kteří je převýšili i v parlamentních volbách v roce 1935.

Ve 2. polovině 20. let se vedoucí silou občanského bloku v Holici stala vlivná organizace národně demokratické strany, která reprezentovala zejména zájmy místních podnikatelů. V jejím čele stál po celou dobu tzv. 1. republiky holičský velkoobchodník **Alois Kožušníček**, který zastával od roku 1931 i úřad starosty. Ke straně prvního ministerského předsedy Karla Kramáře se hlásily špičky podnikatelských kruhů v Holici, např. správci cukrovaru Antonín Pánek a Jaroslav Šnábl. Již v prvním obecním zastupitelstvu obsadila národní demokracie čtyři mandáty, v roce 1923 vyrovnala síly s agrárníky)6 mandátů[a od roku 1927 se stala druhou nejsilnější stranou v obci s 5 mandáty.

Od roku 1923 rostl v Holici vliv Československé strany lidové)ČSL[, opírající se především o katolicky smýšlející část voličů. Zatímco v prvním obecním zastupitelstvu měla strana jen dva zástupce, v roce 1923 se stala již čtvrtou nejsilnější stranou v obci s pěti mandáty a v parlamentních volbách v roce 1925 dokonce obsadila druhé místo za sociální demokracií. V komunálních volbách v roce 1927 předstihli lidovci počtem získaných hlasů republikány a získali stejně jako oni čtyři mandáty v obecním zastupitelstvu. ČSL byla i druhou nejsilnější stranou v Holici ve volbách do okresního zastupitelstva v roce 1928 a v parlamentních volbách o rok později. Na komunální úrovni se jí však ani v roce 1931 nepodařilo překonat národně demokratickou stranu)získala 4 mandáty v obecním zastupitelstvu a funkci II. náměstka starosty[. Ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 1935 byla ČSL znovu nejsilnější občanskou stranou v obci, v senátních volbách však byla předstižena Národním sjednocením. Druhou nejsilnější stranou v obecním zastupitelstvu se stala lidová strana až v květnu 1938)4 mandáty[, místo starosty však přenechala národnímu demokratu A. Kožušníčkovi.

Blok občanských stran v Holici doplňovala živnostensko-obchodnická strana)středostavovská[, zastupující zájmy drobných podnikatelů, obchodníků, řemeslníků a jiných živnostníků. Jejím dlouholetým předsedou byl stolař B. Vařeka. V prvním obecním zastupitelstvu obsadila strana tři mandáty, od roku 1923 v něm měla dva zástupce a v roce 1938 získala opět tři mandáty. Holičtí živnostníci zůstávali stálou součástí občanské koalice a udržovali si stabilní podíl na správě obecních záležitostí.

Do holičského obecního zastupitelstva kandidovaly i další méně významné politické strany, které se účastnily i parlamentních, zemských a okresních voleb, jen zřídka se jim ovšem podařilo získat podíl na správě obce. Poprvé se tak stalo v roce 1927, kdy v obecním zastupitelstvu zasedl jeden zástupce tzv. domkářské strany.

Nejpestřejší složení mělo poslední zvolené zastupitelstvo vzešlé z komunálních voleb v roce 1938 - vedle tradičních stran v něm zasedli tři zástupci Národního sjednocení, jeden zástupce Republikánské strany zemědělců a maloročníků a jeden reprezentant tzv. politicky nezávislých občanů.

Rovněž strany občanského bloku se většinou dokázaly shodnout na společném stanovisku a hlasovaly jednotně. Poměr sil obou bloků (socialistického a občanského) v obecním zastupitelstvu byl zpravidla vyrovnaný, žádný z nich nezískal výraznější převahu. Jedinou výjimkou bylo období let 1923-1927, kdy občanské strany ovládly zastupitelstvo svými 19 mandáty proti 11 mandátům sociálních demokratů a komunistů. V letech 1931-1938 měli zase mírnou převahu socialisté 16 : 14]. V holickém obecním zastupitelstvu proto dostávalo velký prostor umění kompromisu a složitého nacházení vzájemně přijatelných stanovisek při rozhodování o důležitých otázkách života obce. Výsledkem kompromisů bylo zpravidla i sestavování desetičlenné obecní rady, v níž bývala zastoupena většina zvolených stran, i obsazování funkce starosty a jeho náměstků (např. v letech 1919-1923 byl starostou sociální demokrat a jeho náměstky republikáni, v letech 1927-1931 zase obsadili republikáni úřad starosty, jemuž asistovali dva náměstci z řad sociální demokracie]. Ke cti tehdejší politické reprezentace obce lze říci, že se většinou dokázala shodnout v podstatných záležitostech ve prospěch všech občanů Holice.

Nezřídka to ovšem v obecním zastupitelstvu i vřelo, mezi zástupci obou politických proudů létaly jiskry, padala ostrá slova a uplatňovala se efektivní často ovšem neefektivní gesta. Napětí mezi oběma bloky panovalo zejména v letech 1928-1930, kdy byl vzájemný poměr jejich sil v zastupitelstvu naprosto vyrovnaný. V roce 1928 předložili socialisté návrh petice proti připravované novelizaci zákona o starobním a invalidním pojištění dělníků. Zástupci občanských stran na znamení protestu opustili v čele se starostou B. Zdražilem zasedání a znemožnili schůzi. V témže roce se oba bloky ostře střetly ve sporu o zamýšlenou školskou reformu. U příležitosti 10. výročí vzniku Československé republiky uspořádalo obecní zastupitelstvo slavnostní schůzi, které se odmítli zúčastnit tři zástupci komunistické strany. Následkem toho prohlásil občanský blok, že se nebude účastnit schůzí samosprávných sborů v Holici, pokud v nich budou zasedat komunisté. V lednu 1929 prohlásili zastupitelé z řad sociální demokracie, že „nemají k dosavadnímu způsobu jednání občanského bloku důvěry“. Schůzi zastupitelstva pak opustilo všech 15 zástupců socialistického bloku. O pár dní později rezignovalo všech 15 členů občanského bloku v čele se starostou, na zákrok okresního úřadu však v březnu 1929 svou rezignaci stáhli. Koncem téhož roku se pokusil znovu rezignovat starosta B. Zdražil, zastupitelstvo však jeho rezignaci nepřijalo. Napětí mezi oběma bloky vyústilo v květnu 1930 v rozpuštění holického obecního zastupitelstva výměrem Zemského úřadu v Brně. Správou obce byla až do voleb v březnu následujícího roku pověřena osmičlenná správní komise, jmenovaná olomouckým okresním úřadem, do jejíhož čela byl postaven místní učitel Jaroslav Smékal. Jejím nejvýznamnějším počinem bylo pojmenování ulic v obci, které do té doby nenesly žádný oficiální název (mj. byla tehdy holická náves pojmenována návsí Svobody].

Přes rozdílná stanoviska obou politických bloků v obci se již jejich vzájemné rozpory v dalším období nevyhrotily v otevřené střetnutí. Naopak v průběhu velké hospodářské krize a zejména v období narůstajícího ohrožení státu koncem 30. let dokázali zástupci všech politických stran víceméně spolupracovat pro blaho obce. Nejvýrazněji se to projevilo po květnových volbách roku 1938, kdy oba bloky mezi sebou uzavřely psanou dohodu „*v zájmu spravedlivého a klidného uspořádání občanských poměrů a cílevědomé spolupráce v naší obci na šestileté období tj. od 1. července 1938 do 30. června 1944*“.

Na pozadí výše popsaného politického dění probíhal po všech stránkách pozoruhodný rozvoj obce, jehož výsledky opravňují označit meziválečné období jejího vývoje za jednu z nejúspěšnějších etap dějin Holice vůbec.

Do nové republiky vstupovala hospodářky úspěšná, bohatá a sebevědomá vesnice, která se odmítla připojit k Velké Olomouci, jako územně největší a druhá nejlidnatější obec okresu Olomouc - venkov (po Velké Bystřici]. Dle sčítání lidu v roce 1921 žilo v Holici 2284 obyvatel ve 217 domech, katastr obce zaujímal plochu 1582, 11 ha. V průběhu dvacátých let vyrostlo na 115 nových, převážně obytných domů, počet obyvatel se zvýšil do roku 1930 o 852 osob. Značnou část nových rodinných domků si postavili holičtí dělníci, což svědčí o výrazném zlepšení jejich příjmu a životních podmínek (průměrný domek se dal pořídit za 30 000 Kč]. Obec si přitom udržela ryze český charakter (v roce 1930 žilo v Holici 2950 Čechů, 94 Němců, 12 občanů jiných národností a 80 cizinců, zejména Rakušanů, Rusů, Poláků, Rumunů a Bulharů].

Holice zůstávala nadále převážně katolickou obcí, po vzniku Československé republiky se však značná část věřících přiklonila k nové československé církvi. V roce 1921 se k ní hlásilo téměř 30 % obyvatel, do roku 1930 klesl počet jejich příslušníků na 871 (asi 27,8 % obyvatel]. Českoslovenští věřící příslušeli zpočátku do velkotýnecké farnosti, od roku 1926 vedl jejich duchovní správu hodolanský farář Jan Beneš. Kromě sborů ve Velkém Týnci a Hodolanech se československé bohoslužby konaly od září 1925 rovněž v prostorách holického Sokola. V obci žila i nevelká skupina evangelíků, příslušníků československé pravoslavné církve spolu s jednotlivými věřícími jiných vyznání, 90 občanů bylo v roce 1930 bez vyznání.

Stavební a populační rozvoj obce byl podmíněn rozvojem její hospodářské základny. Klíčovou se stále více stávala oblast průmyslu. K dosavadním podnikům (cukrovar, pivovar, sladovna firmy Heller a Husserl, Hamerský a Dolní mlýn a některé menší závody], které až do počátku 30. let výrazně prosperovaly, zvyšovaly výrobu a zlepšovaly své technické vybavení, přibýly nové továrny.

Největší investicí na území obce se stala výstavba Solných mlýnů na rozsáhlých pozemcích (přes 6 ha] východně od pivovaru, dokončená v roce 1923. Solné mlýny, s. r. o. Olomouc, byly jedinečným podnikem v rámci celé Československé republiky, vybaveným na svou dobu nejmodernější technologií, a slovy obecního kronikáře „*neměly sebe rovná v celé střední Evropě*“. Jako takové se stávaly každoročně cílem desítek odborných exkurzí z celé republiky i zahraničí. Zpracovávaly ve velkém surovou sůl dováženou ze státních dolů v Akna Slatině na Podkarpatské Rusi. Od

1. ledna 1924 zásobovaly holické Solné mlýny mletou jedlou, ale i dobytčí a průmyslovou solí celé území Čech, Moravy, Slezska a část Slovenska. Původně zaměstnávaly kolem 170 dělníků, v důsledku dalších modernizací provozu si od roku 1928 udržovaly přes 100 zaměstnanců. Více než polovina z nich pocházela přímo z Holice. Platové podmínky byly na svou dobu slušné, týdenní plat dělníka v roce 1928 činil 182-201 Kč, kvalifikovaní řemeslníci dostávali 200-350 Kč týdně. Závod expedoval ročně v průměru kolem 10 000 vagónů mleté soli, roční obrat firmy se pohyboval mezi 110 a 150 miliony korun. Solné mlýny byly jedním z mála podniků, jichž se v podstatě nedotkla velká hospodářská krize třicátých let. V roce 1938 byly zařazeny mezi podniky důležité pro obranu státu a byly postaveny pod přímou kontrolu vojenských úřadů.

V Holici měla své sídlo i malá továrna firmy L. Obranský a spol., která se před 1. světovou válkou zabývala výrobou eternitové břidlice. Po válce změnila svůj výrobní program a začala vyrábět chemické barvy, později amoniak, kyanid olovnatý a jiné látky a od roku 1925 zejména krystalovou sodu, žlutou krevní sůl a další chemikálie. Továrna zaměstnávala v roce 1927 na 23 dělníků (z toho jen 4 z Holice). Nepřežila ovšem hospodářskou krizi a v roce 1932 již byla mimo provoz. V roce 1933 její objekty zakoupila společnost Českomoravský průmysl provaznický „Manilla“, založená roku 1928, a začala v nich zpracovávat jutu a konopí na provazy a popruhy, ale i samovazačovou přízi, povřísla a balicí motouzy. V roce 1938 zaměstnávala již 113 zaměstnanců. Tak byly položeny základy pozdější holické „Juty“.

Ve dvacátých a třicátých letech vznikla v Holici i řada menších průmyslových závodů či větších živnostenských provozoven. V roce 1928 byla zřízena malá továrna na cukrovinky, v roce 1931 bylo otevřeno strojní bednářství Antonína Trávníčka na výrobu dřevěných obalů a nádob a v témže roce vznikla i výrobní likérů. Ještě v roce 1938 zahájil František Theimer výrobu cementového zboží, při níž zaměstnával 25 osob.

Významnou firmou na území Holice zůstával nadále velkoobchod uhlím, hospodářskými a stavebními potřebami Aloise Kožušníčka, který ze svých skladů v Holici, Olomouci a Hranicích zásoboval celou řadu průmyslových podniků. Při holickém závodě bylo ve 20. letech založeno zahradnictví, které se v roce 1928 stalo základem veřejné společenské firmy „Flora“ (později „Květena“ [prvního českého květinářského podniku v Olomouci. O rok dříve byla zřízena obchodní společnost „Stavební keramika Alois Kožušniček a Rudolf Trávníček“ se sídlem v Brně. V roce 1928 zaměstnával A. Kožušniček [od r. 1931 starosta obce Holice] 23 úředníků, 3 řemeslníky a 84 dělníků, z nichž bylo 25 holických občanů. Firma přežila i velkou hospodářskou krizi 30. let a ještě v roce 1938 byla prosperující velkoobchodní společností se sedmi závody v Olomouci, Holici, Hranicích, Teplicích nad Bečvou a v Brně. Vlastní velkoobchod se sklady v Holici a Olomouci zaměstnával 11 úředníků a 20-50 dělníků dle potřeby. V obci sídlilo ústřední zasilatelské zahradnictví firmy s 9-16 zaměstnanci a A. Kožušniček zde vlastnil i polní hospodářství o výměře 100 měřic.

V obci se zejména ve dvacátých letech úspěšně rozvíjelo i drobné živnostenské

podnikání. Dle údajů v obecní kronice působili v Holici v roce 1924 následující živnostníci: 9 švadlen, 4 krejčí, 1 elektrotechnik, 3 řezníci, 1 dráteník, 1 klempíř, 1 košíkář, 11 obchodníků, 33 zedníků, 1 zednický mistr, 5 kovářů, 6 hostinských, 15 zámečníků, 1 obchodní cestující, 2 soustružníci, 11 obuvníků, 18 strojníků, 1 pokrývač, 2 modeláři, 1 malíř pokojů, 5 stolařů, 2 holiči, 3 cestáři, 2 koláři, 2 pekaři, 6 zahradníků, 1 montér, 2 sedláři, 6 tesařů, 1 svrškář, 3 bednáři, 2 mlékaři, 1 štukatér a 1 cukrář.

V průmyslu a živnostech bylo dle sčítání lidu v roce 1930 zaměstnáno již 1483 obyvatel Holice (tj. asi 47,3 % celkové populace obce). Zejména průmyslové podnikání se stalo osou hospodářského života obce. Značnou ekonomickou váhu si ovšem nadále udrželo i tradiční vyspělé zemědělství.

V obecním katastru se v roce 1930 nacházelo 1334,10 ha polí, 102,11 ha luk, 22,68 ha zahrad, 27 ha pastvin a 0,31 ha lesů. Zemědělství poskytovalo nadále obživu 606 holickým občanům (cca 19,3 % obyvatelstva). V roce 1924 hospodařilo v obci 9 velkých sedláků s 30-50 ha půdy, 18 středních rolníků s 15-20 ha polí, na menších výměřích pak 13 chalupníků a 46 domkařů. Ve vsi žilo 298 zemědělských dělníků.

Většina hospodářství holických sedláků i chalupníků měla na svou dobu velmi vysokou úroveň a produktivitu. V zemědělství se běžně užívaly moderní hospodářské stroje. Pěstovala se zejména cukrová řepa, sladový ječmen a jiné obiloviny. Vyspělý byl rovněž chov dobytka. V roce 1926 chovali holičtí rolníci 723 kusů hovězího a 316 kusů vepřového dobytka, 161 koní, 372 koz, 6 ovcí, 232 králíků a 3037 kusů drůbeže (2634 slepic, 109 kohoutů, 286 hus, 67 kachen, 27 krocanů a krůt a 14 kusů jiné drůbeže).

Holice se stávala častým cílem odborných zemědělských exkurzí domácích, zejména však zahraničních rolníků. Již v roce 1921 navštívilo obec 27 jihoslovan-ských zemědělců. Prohlédli si několik selských statků i usedlostí domkařů a vyslovili „obdiv svůj nad úpravou obytných stavení, dvorů, stájů i zahrad“. Předmětem obdivu byl zejména vyspělý chov dobytka a hospodářské stroje.

V katastru obce nadále hospodařily i dva velkostatky. Velkostatek Nový dvůr Spolku moravských cukrovarů obdělával ještě počátkem 20. let přes 524 ha nejlepší zemědělské půdy (z toho 155 ha na území Holice). Pod německou správou se sídlem v Olomouci zůstal nadále „obcí v obci“. V roce 1923 zaměstnával 4 úředníky, 8 šafářů, 14 řemeslníků a 127 zemědělských dělníků, v sezóně přibíral ještě desítky dalších pracovních sil. Práci poskytoval i několika desítkám obyvatel Holice. V Novém dvoře bylo ustájeno 33 koní, 153 krav a 10 telat. Velkostatek se zabýval zejména zásobováním města Olomouce mlékem, významná byla ale i rozsáhlá rostlinná výroba. V roce 1927 vyrobil na 100 000 l mléka, sklídl 360 vagónů cukrové řepy a 60 vagónů obilí.

Spolek moravských cukrovarů měl v pronájmu i druhý velkostatek na území Holice, poplužní dvůr města Olomouce o výměře 368,54 ha (z toho 336 ha v holic-ském katastru). Většinu jeho zaměstnanců tvořili ve 20. letech Slovinci z Trenčanské stolice, jejichž děti navštěvovaly českou menšinovou školu na Novém Světě.

Část zemědělské půdy velkostatku Nový dvůr byla ve 20. letech rozdělena v rámci pozemkové reformy mezi drobné nabyvatele. 26 přídělců z řad obyvatel Holice, zejména domkářů, ale i dělníků a živnostníků, obdrželo v roce 1925 celkem 12 ha pozemků. Spolku moravských cukrovarů byl ponechán zbytkový statek o výměře 124,33 ha v katastru obce, na němž po celé meziválečné období úspěšně hospodařil.

Oporou živnostenského i zemědělského podnikání v obci zůstávala rolnická záložna, která si udržovala relativně stálou prosperitu a finanční stabilitu. Např. v roce 1935 vykazovala celkový příjem cca 9 793 000 Kč, pokladní obrát činil přes 19 579 000 Kč, na účtu vkladů bylo uloženo přes 7 354 000 Kč, rezervní fond činil 403 200 Kč.

Viditelný pokrok zaznamenala obec také v oblasti dopravní dostupnosti. V letech 1922-1923 byla vybudována druhá kolej důležité železniční trati spojující Olomouc s Přerovem. V roce 1923 byly zahájeny práce na výstavbě nového hlavního nádraží v Olomouci, jež zasáhly i území Holice. Rozšířena byla síť železničních vlečků k průmyslovým závodům v katastru obce.

Významně se rozrostla a z kvalititnila silniční síť. V roce 1923 započala výstavba nové silnice z Holice do Hodolan. V následujícím roce byla vydlážděna silnice spojující obec s Novými Sady. V dalších letech pokračovalo dláždění okresních a obecních silnic v katastru obce. V roce 1927 byl vybudován nový silniční nadjezd nad olomoucko-přerovskou drahou. V roce 1931 byl postaven nový most „U Rozvodového“ nákladem cca 18 500 Kč, o tři roky později byla vypríměna okresní silnice od Solných mlýnů k Rolsberku.

Rekonstrukce silniční sítě umožnila rozvoj automobilové a veřejné autobusové dopravy. Již na počátku 20. let projížděl obcí čtyřikrát denně autobus na lince Olomouc - Tršice. V roce 1923 stála jízdenka z Holice do Olomouce 3 Kč, z Holice do Tršic 8 Kč. Obec podpořila zřízení linky upsáním 4500 Kč na zvláštní garanční fond. Od 1. 2. 1927 zavedla firma Rudolf Synovec, kovoprůmyslové závody v Olomouci, pravidelnou autobusovou linku č. 1 na trase Olomouc)hl. nádraží[- Hodolany - Rolsberk - Holice)hřbitov[- Holice)kostel[- Holice)mlýn[- Holice)sladovna[- Holice)pivovar[- Nový Svět - Wilsonovo)Dolní[nám. - Masarykovo)Horní[nám. Jízdné z Holice do Olomouce činilo 2,50 Kč, autobusy pro 30 osob jezdily v obou směrech denně každou hodinu. V roce 1928 zažádal o udělení koncese na autodopravu z Olomouce do Holice i Adolf Jahoda, majitel hotelu v Nových Hodolanech.

Pozvolna se rozvíjel i soukromý automobilismus. Ještě v květnu 1927 vypočítává obecní kronikář na území Holice jen 5 automobilů)ve vlastnictví cukrovaru, pivovaru a sladovny[a 5 motocyklů ve vlastnictví prvních průkopníků motorismu v obci)J. Zedník, J. Zdražil, J. Kolmaš, F. Nekoksa, V. Hanzl[. O rok později bylo v obci již 32 motorových vozidel)ovšem včetně traktorů a motorových pluhů[. O rozmachu automobilové dopravy v Holici svědčí i zmínka v obecní kronice, podle níž bylo v roce 1931 až 60 % produkce Solných mlýnů odváženo nákladními automobily.

Významným počinem v oblasti dopravy se stalo zřízení civilního letiště na území obce Holice na základě výměru ministerstva veřejných prací ze dne 21. 9. 1936. Pozemní práce na stavbě letiště byly zahájeny již 30. 9. téhož roku, kdy byl položen i

základní kámen ke stavbě leteckého hangáru. Obecní kronikář hodnotil tuto událost jako „počin velmi důležitý a dalekosáhlý . . . byl tím učiněn krok kupředu za splnění dávného požadavku olomouckého kraje po zapojení na leteckou síť.“ O rok později přistoupila obec Holice za zakládajícího člena Hanáckého aeroklubu Masarykovy letecké ligy v Olomouci s příspěvkem 1000 Kč.

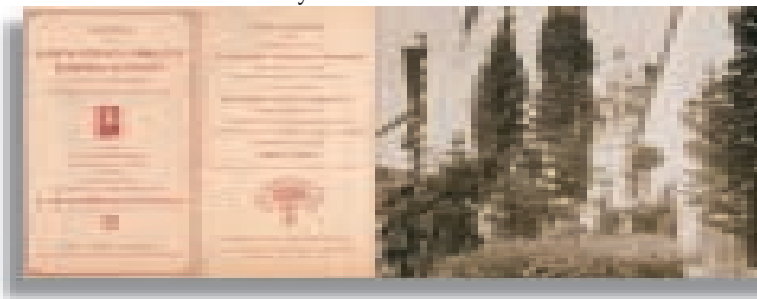
Prosperita holické obce našla svůj odraz i v rozvoji „občanské vybavenosti“, v celkové modernizaci vesnice a ve zkvalitňování životních podmínek obyvatel. Kromě již zmíněných staveb a úprav komunikací se pustilo vedení obce do celé řady dalších veřejně prospěšných staveb. Již v roce 1924 byly zahájeny přípravy na výstavbu obecního vodovodu. O rok později bylo započato s budováním moderní podzemní betonové kanalizace v jednotlivých částech obce podle projektu hodolanské firmy Hrůza a Rosenberg. V roce 1927 bylo zahájeno jednání o regulaci řeky Moravy, která ohrožovala obec častými záplavami [velká povodeň postihla Holici v červnu 1926, voda zničila zejména úrodu na polích místních zemědělců]. V roce 1931 poskytla Holice pro tyto účely 90 000 Kč z obecní pokladny.

Správa obce investovala nemalé částky do rozvoje místního školství. V roce 1922 byla v Holici zřízena živnostenská škola pokračovací, v roce 1924 byla otevřena mateřská školka v přízemí obecního dvora čp. 25. Od roku 1928 vedli zástupci obce jednání o zřízení měšťanské školy, což se povedlo až v roce 1936. Měšťanka byla umístěna v právě dostavěné nové školní budově, kterou dala obec zbudovat vysokým nákladem 1 678 000 Kč v zahradách bývalých usedlostí čp. 37 a 38. V jejích adaptovaných prostorách byly umístěny kanceláře obecního úřadu a nová zasedací síň obecního zastupitelstva, ale i poštovní úřad a v roce 1937 nově zřízená stanice státní policie.

V roce 1926 zakoupila obec sokolskou knihovnu a přeměnila ji ve veřejnou obecní knihovnu. V roce 1928 pro ni zřídila jubilejní fond ve výši 10 000 Kč.

Dlouholetý obvodní lékař MUDr. Jakub Hudec odešel v roce 1920 po téměř padesátileté praxi do penze, a tím přišla Holice přechodně o sídlo zdravotního obvodu. Holičtí pacienti byli odkázáni na lékaře ve Velkém Týnci nebo v sousedních Hodolanech. V roce 1933 však začal lékařskou praxi v Holici vykonávat MUDr. Oskar Černý. V téže roce byla v obci zřízena poradna pro matky s dětmi. Od 1. ledna 1939 se Holice opět stala úředním sídlem nově vytvořeného zdravotního obvodu. Obvodním lékařem byl ustanoven MUDr. František Vodička, jemuž byl přidělen byt v obecním domě čp. 37.

Nelze opomenout ani významné aktivity směřující ke zkrášlení obce. V červnu

1924 byl v sousedství farního kostela odhalen **pomník Františka Palackého** od olomouckého sochaře Julia Pelikána. Památník se stal připomínkou více než sedmi desítek obětí 1. světové války z řad občanů Holice a současně oslavou národního osvobození a vzniku československého státu. Jeho slavnostní odhalení bylo spojeno s velkou národní manifestací za účasti zástupců československých legionářů pod vedením generála J. Šnejdárka, starosty města Olomouce JUDr. R. Fischera, řady poslanců, holického obecního zastupitelstva i zástupců dalších hanáckých obcí, místních spolků a stovek řadových účastníků z širokého okolí.

V prosinci téhož roku byla umístěna pamětní deska padlým holickým legionářům v místnostech Sokola v obecním dvoře čp. 25. V srpnu 1938 byla z iniciativy místní legionářské jednoty na nádvoří nové školní budovy odhalena **busta prezidenta Osvoboditele T. G. Masaryka**.

Okolí pomníku F. Palackého získalo parkovou úpravu a v roce 1931 byla nově upravena celá náves Svobody, osázená 75 mladými ořechovými stromy, jež nahradily starší umrzlou výsadbu. Obec přirozeně zkrášlovaly nově postavené a adaptované veřejné i soukromé budovy a nově vydlážděné komunikace a veřejné prostory. Ne nadarmo zůstávala Holice v meziválečném období častým cílem exkurzí z celé republiky i zahraničí, jež obdivovaly nejen místní vyspělě zemědělství a průmyslové závody, ale i celkový vzhled úpravné hanácké vesnice.

Život holických občanů nemalou měrou obohacovala i činnost místních spolků. K nejvýznamnějším patřila místní tělocvičná jednota Sokol, která měla více než dvě stovky členů. Užívala pronajatých místností v obecním dvoře čp. 25, kde si v lednu 1924 zřídila i vlastní kino „Haná“. Promítalo se 2-3 x týdně a kromě kulturního vyžití a pobavení publika přinášel holický biograf každoročně i nezanedbatelné částky do obecní pokladny. Jen v roce 1928 bylo z prodaných vstupenek odvedeno na 5 000 Kč na dávce ze zábav. V roce 1925 získal Sokol při parcelaci Nového dvora tři měřice pozemků na zřízení letního cvičiště. Místní jednota pořádala pravidelná veřejná cvičení a slavnosti v pivovarské zahradě, ochotnická divadelní představení, přednášky i taneční zábavy, ale i účastnila se i různých veřejných oslav a okrskových i celostátních sletů. Holičtí sokoli se stále častěji věnovali i specializovaným sportovním aktivitám. V rámci jednoty vznikly do roku 1933 odbory házené, ledního hokeje a lyžování.

Obdobnou náplň činnosti měla i místní jednota Československého Orla, založená v roce 1922. Spolek úzce spojený se zdejší silnou organizací lidové strany měl sice ve srovnání s holickým Sokolem mnohem méně členů (v roce 1925 v něm cvičilo 13 dospělých, 14 dorostenců a 26 žáků), již v roce 1925 si však nákladem 400 000 Kč vystavěl Lidový dům s prostorným sálem a jevištěm, v němž provozoval svá veřejná cvičení, divadelní představení, akademie, přednášky i sborový zpěv.

Významnou organizací zůstávala rovněž holická Národní jednota pod dlouho-

letým předsednictvím správce zdejší obecné školy A. Sadílka. Spolek poskytoval nemalé finanční prostředky na podporu české menšiny ve Slavoníně, Nedvězi, Nemilanech a v dalších převážně německých obcích na Olomoucku, subvencoval zejména menšinové školství. Pod jeho patronací vzkvétala nejen česká škola na Novém Světě, ale jeho zásluhou mohla být vybudována např. i menšinová škola na Hrubé Vodě [v roce 1928 věnovala holická Národní jednota 10 000 Kč na zakoupení pozemku pro její výstavbu]. O rok později poskytl spolek 45 000 Kč ve prospěch Národní jednoty ve Slavoníně. V roce 1930 založil k uctění památky svého zesnulého předsedy tzv. domácí fond ve výši 50 000 Kč, jehož výnos měl být každoročně věnován na nadílky menšinovým odborům a ve prospěch holické školy.

K předním obecně prospěšným spolkům v Holici patřil i sbor dobrovolných hasičů a agilní jednota československých legionářů pod dlouholetým vedením Josefa Žáčka.

Ve 20. a 30. letech rozvíjelo svou činnost v obci několik desítek spolků. Vedle starších organizací vznikla i řada nových zájmových sdružení. Úzkou vazbu na republikánskou stranu měly místní Agrární dorost, Domovina domkářů a malorolníků nebo Odborová jednota republikánských zaměstnanců, k lidové straně se kromě Orla vázalo i Všeodborové sdružení křesťanských dělníků a Místní družení katolických zemědělců. K vzájemně podpůrným spolkům patřil Konzumní spolek, místní Podpůrná jednota, Spolek cukrovarnických zřizenců, Hospodářské, nájemní, úsporné a stavební družstvo nebo Svépomocné sdružení ke stavbě rodinných domků. Dělníci se organizovali v řadě odborových sdružení podle profesí a politické orientace, v Dělnické tělocvičné jednotě nebo v Dělnickém vzdělávacím a dramatickém spolku Marx. Vesnická mládež se spojovala ve Sdružení venkovské omladiny. Místní rybáři se sdružovali v Rybářském spolku, od roku 1924 i v Rybářském družstvu. Tělovýchovné a sportovní organizace v obci rozšířil v roce 1932 Sportovní klub Holice a o rok později klub šachistů. Novým všeobecným vzdělávacím a zábavním spolkem se stal holický Čechoslovák, založený v roce 1924, pod předsednictvím Josefa Lepařika. Organizace pořádající zejména divadelní představení, akademie, přednášky a různé zábavní akce patřila k nejmasovějším, v roce 1930 měla 883 členů.

Po všech stránkách příznivý rozvoj obce narušila počátkem 30. let velká hospodářská krize, která citelně poznamenala místní hospodářský život i existenční podmínky především dělnické části populace. Již v roce 1930 se začaly projevovat výrazné odbytové potíže v dosud prosperující exportní sladovně firmy Heller a Husserl. Do roku 1933 klesla její produkce o 80% následkem čehož byly propuštěny tři čtvrtiny zaměstnanců. V roce 1936 byla výroba sladu zcela ukončena. V dalších letech ji využívala obilní společnost „Moragro“ jako skladiště obilí. S odbytovými problémy se potýkaly i holický cukrovar a pivovar, oba podniky přesto krizi přežily a udržovaly i relativně vysokou zaměstnanost, podobně jako Solné mlýny nebo velkoobchodní firma A. Kožušníčka. Potíže ovšem měla řada menších firem, krizi nepřežil ani podnik L. a K. Obranských, který v roce 1932 musel ukončit provoz jiný výrobní program v něm však již o rok později rozjela společnost Manilla. Řada holických dělníků ovšem pracovala v okolních, zejména olomouckých továrnách,

které se potýkaly se značnými problémy.

Zvýšená nezaměstnanost dělnictva se začala v Holici projevovat od roku 1931. Okresní úřad vydával obcím poukázky na potraviny pro nezaměstnané. Holice obdržela v roce 1931 poukázky v úhrnné hodnotě 2700 Kč, obecní úřad přispěl na tzv. stravovací akci částkou 3848 Kč. Veřejná sbírka ve prospěch nezaměstnaných vynesla v témže roce přes 1000 Kč.

V následujícím roce se počet nezaměstnaných v obci zvýšil na 158. Na 124 holických občanů se stalo zakládajícími členy Okresního spolku pro péči o nezaměstnané pro okres Olomouc - venkov, který tu vybral na příspěvcích přes 3700 Kč. Obec rozdělovala stravovací poukázky v hodnotě 7800 Kč. Nezaměstnaní si za ně nakupovali potraviny u místních obchodníků, jimž poukázky proplácel olomoucký okresní úřad. Každý ženatý muž bez práce obdržel týdně stravovací poukázku v hodnotě 20 Kč, svobodný jen v hodnotě 10 Kč. Mimo to byly rozděleny zvláštní vánoční potravinové poukazy v hodnotě 600 Kč. Ve prospěch stravovací akce se vybírala i dávka z tanečních zábav ve výši 20 h a z jiných zábavních podniků ve výši 10 h z každé prodané vstupenky.

Holická obec se ovšem snažila poskytnout alespoň části místních nezaměstnaných i účelnou a smysluplnou práci. Již v roce 1932 zaměstnávala tři dny v týdnu střídavě na 108 dělníků v rámci tzv. nouzových prací. Nezaměstnaní rozebírali starou okresní silnici, opravovali cestu Na Zábrání i jiné komunikace, podíleli se na výstavbě kanalizace. Celkový náklad nouzových prací ve výši 49 000 Kč hradila obec z mimořádného rozpočtu.

V roce 1933 přibyla k dosavadní stravovací akci tzv. mléčná akce - 59 dětem nezaměstnaných byl denně přidělován půllitr mléka z družstevní mlékárny ve Vacanovicích, navíc se mohly zdarma stravovat ve školní kuchyni. V obci zůstávalo v prosinci uvedeného roku nadále 132 nezaměstnaných. 108 z nich zaměstnávala obec v rámci nouzových prací v hodnotě 20 000 Kč. Holická obec upsala 50 000 Kč na tzv. půjčku práce.

Od roku 1934 začala nezaměstnanost v obci postupně klesat, přesto i v dalších letech pokračovala stravovací i mléčná akce a obec nadále organizovala nouzové práce pro nezaměstnané (např. rozkopání zrušené silnice u Solných mlýnů, úpravy komunikací, stavba mostu přes mlýnský náhon u cukrovaru). Holičtí radní v jejich rámci uvažovali i o výstavbě veřejného koupaliště v hodnotě 40 000 Kč, stavba se ovšem nerealizovala.

Krise se dotkla rovněž zemědělské výroby, kterou poznamenal pokles odbytu a cen zemědělských výrobků. Holičtí rolníci ve 30. letech omezovali zejména osevní plochy obilovin. Významnou pomocí zemědělcům se stalo zavedení tzv. obilního monopolu)1934[, spojeného s organizovaným výkupem vypěstovaných obilovin za pevně stanovené ceny.

Ve 2. polovině 30. let doznívá nezaměstnanost a obnovuje se postupně i prosperita hlavních průmyslových podniků v obci. Na obzoru se však stahují nová mračna.

V souvislosti s vývojem v sousedním Německu narůstá po roce 1933 vnější ohrožení republiky stupňované vnitropolitickými problémy s agresivními repre-

zentanty nespokojené německé menšiny. Příprava na možný vojenský konflikt sice svým způsobem přispívá k oživení hospodářství, současně se však stává neradostnou součástí každodenního života obyvatelstva. V roce 1936 je i v Holici zavedena předvojenská výchova mládeže (obec pro tyto účely zakoupila pět vzduchovek a deset cvičných granátů). V obci se zřizuje místní výbor civilní protiletecké ochrany. Za součást příprav na obranu je možno považovat i zřízení civilního letiště v témže roce a s ním související počátek intenzivní letecké přípravy mládeže v rámci Hanáckého aeroklubu Masarykovy letecké ligy. Holická obec upisuje 20 000 Kč na tzv. půjčku obrany státu.

Dne 17. ledna 1937 uspořádala Jednota Československé obce legionářské v Holici veřejnou manifestaci pod heslem „*Mobilizace mravních sil pro obranu státu*“. V srpnu téhož roku se zástupci obce zúčastnili slavnostního uvítání prezidenta Edvarda Beneše v Olomouci. Hlavě státu byl mj. představen starosta obce Alois Kožušníček s řídícím učitelem Janem Horským, zastávajícím funkci předsedy Učitel-ské jednoty olomoucko-šternberské. O pár dní později zdravili holičtí občané prezidenta, který projížděl obcí na návštěvu ministra J. Šrámka do nedalekého Grygova.

Ohrožení republiky vyvrcholilo na podzim 1938. Po vyhlášení všeobecné mobilizace 24. září toho roku bylo v obci ubytováno vojsko (těžký dělostřelecký pluk č. 107[, které ji znovu přechodně obsadilo po provedené demobilizaci 12. října. Ve dnech 8. - 13. října zaplnili starou školu uprchlíci z Němci okupovaného území (příslušníci státní policie z Bruntálu, Šternberka a Města Libavé spolu s českými zaměstnanci tabákové továrny v Budišově nad Budišovkou, celkem 35 lidí).

Holice sice zůstala na dočasně svobodném území republiky, hranice III. říše však nebyla daleko a také Němci na Olomoucku zvedali hlavy.

Za okupace (1939-1945)

Dne 15. března 1939 vstoupily do obce jednotky německé branné moci - nastalo chmurné šestileté období protektorátu Čechy a Morava.

Nacistická represe se začala záhy projevovat ve všech oblastech života. K jejím na první pohled viditelným vnějším projevům patřilo již v prvních měsících okupace odstraňování všech symbolů československé státnosti (vlajky, znaku, ale i různých odznaků, trikolor, obrazů, bust a soch prezidentů, někdejších státních svátků atp.), zavádění povinné úcty k říšským symbolům, říšského pozdravu, říšských svátků, ale i platnosti německé měny v nevýhodném poměru vůči protektorátní koruně)1:10[.

V důsledku nacistických nařízení musela v roce 1940 pryč i busta T. G. Masaryka z parku před novou školní budovou. Vystřídala několik úkrytů. Napřed byla uložena v bedně ve sklepě, pak zakopána ve školní zahradě, nakonec zazděna, aby byla po osvození postavena opět na své místo (znovu byla odstraněna v srpnu 1963[.

Nacistům nedala spát ani památka Františka Palackého. Okresní úřad v Olomouci výnosem z 23. ledna 1942 nařídil odstranění všech upomínek na Palackého z veřejně přístupných míst. A tak jednoho rána zmizel i Palackého pomník na návsi Svobody. Naštěstí nebyl zničen, nýbrž jen dočasně „pohřben“ v kůlně za školou. Odstraněny musely být rovněž pamětní desky padlých legionářů na jejich rodných domech.

Změněny byly také názvy ulic připomínající národní a demokratické tradice. Z nařízení olomouckého oberlandratu byly v lednu 1940 přejmenovány následující holické ulice: ul. Českých legií byla přejmenována na Úřednickou, ul. 28. října na Mlýnskou, ul. Revoluční na Hamerskou. Závadnou se stala i pouhá značka „čs.“ nebo „čsl.“, jež musela být odstraňována i na náhrobních kamenech na hřbitově. Pozměněny musely být názvy spolků, organizací i církví, např. církev československá byla přejmenována na českomoravskou.

Z veřejné obecní knihovny byla vyřazována „závadná“ díla a zasílána policejnímu ředitelství v Olomouci. Kromě spisů T. G. Masaryka a E. Beneše, knih oslavujících Československou republiku a legie, jakož i děl židovských a protifašistických autorů byly postupně vyřazovány i všechny knihy, reprezentující literaturu zemí, s nimiž bylo Německo ve válečném stavu. Šířeny byly naopak nacistické pamflety, propagační brožury a časopisy.

Cenzurní zásahy tvrdě poznamenaly školství a kulturní život, který byl stále více omezován. V průběhu okupace byly rozpuštěny a vyvlastněny tělocvičné jednoty Sokol a Orel, Národní jednota, Československá obec legionářská, skautská organizace a další místní spolky. Výchova mládeže v nacistickém duchu byla svěřena tzv. Kuratoriu pro výchovu mládeže.

Součástí oficiální politiky okupační správy byla systematická germanizace našeho území. Všechna veřejná označení musela být dvojjazyčná (názvy obcí, ulic, ale i škol, obchodů, hostinců, podniků atp.). Dvojjazyčné byly rovněž všechny veřejné vyhlášky, přičemž německý text musel být na prvním místě. V tzv. národnostně smíšených obcích, mezi něž byla zařazena i téměř ryze česká Holice, se zavádělo německé úřadování. Obecní zaměstnanci museli absolvovat povinné kurzy němčiny. Jak uvádí obecní kronikář, *„zavádění dvojjazyčnosti dávalo se do důsledků, často i malicherných a směšných“*. V roce 1943 upozornil např. starosta obce, že dvojjazyčně musí být i soukromé tabulky na dveřích a vratech „Pozor, zlý pes“.

Vrcholem germanizačních snah byla německá kolonizace, jež v menší míře postihla i Holici. Tam, kde majitel sám své pozemky neobdělával a dával je do nájmu, byl jednoduše ze statku vykázán a jeho usedlost byla přidělena německému osídlení převážně z rumunské Dobruždy či moldavské Besarábie. V Holici usadili nacisté v konfiskovaném domě Národní jednoty německého vystěhovalce z Bukoviny.

Dosavadní obecní samospráva byla plně podřízena protektorátním i novým nacistickým úřadům (olomouckému, později ostravskému oberlandratu). Formálně byla zachována působnost obecního zastupitelstva zvoleného v květnu 1938, jež však museli opustit komunisté a posléze i další „nepohodlní“ představitelé nacistickému režimu nepřátelských či podezřelých organizací (Sokol, legionářská jednota aj.). Také činnost ostatních politických stran byla ukončena, jedinou povolenou politickou organizací českého obyvatelstva protektorátu bylo od března 1939 tzv. Národní sdružení pod vedením státního prezidenta Dr. Emila Háchy. Formálními členy tohoto hnutí se stali téměř všichni holičtí občané.

Starostou obce zůstal v prvních letech okupace Alois Kožušníček, jenž se v lednu 1941 svého úřadu vzdal ze zdravotních důvodů. Správou obce byl okresním

úřadem pověřen I. náměstek starosty Alois Navrátil. V září 1941 jmenoval okresní úřad starostou rolníka Ladislava Pulcherta. Zároveň byli zproštěni členství v obecní radě Jan Končák a Jan Zdražil a členství v obecním zastupitelstvu Bohumír Běhal, Josef Lepařík a Štěpán Svoboda, bývalí příslušníci československých legií. Na jejich místa nastoupili nově jmenovaní zastupitelé. Obměna orgánů obecní samosprávy pokračovala v květnu 1942, kdy bylo vystřídáno dalších šest členů obecní rady a jedenáct členů zastupitelstva. Do funkce obecního tajemníka byl v září 1942 jmenován bývalý štábní kapitán Antonín Ježíšek z Bohuňovic, dosavadní tajemník Adolf Šafránek byl ze služebního poměru propuštěn.

Výměrem zemského prezidenta v Brně ze dne 5. února 1944 bylo obecní zastupitelstvo v Holici rozpuštěno a správou obce byla pověřena sedmičlenná správní komise. Jejím předsedou byl jmenován penzionovaný strojní zámečnický Alois Navrátil, bývalý I. náměstek starosty. Správní komise úřadovala až do konce okupace.

V souvislosti s obecní správou stojí za zmínku i jednání o připojení obce Holice k městu Olomouci, vyvolané v květnu 1943 olomouckým starostou. Město usilovalo o integraci Holice zejména z toho důvodu, že se na jejím katastru nacházelo civilní letiště, označované jako letiště města Olomouce, a že byl na území obce plánován rovněž přístav zamýšleného labsko-dunajsko-oderského plavebního kanálu, označovaný jako přístav města Olomouce. Obecní rada se jednomyslně postavila proti navrhované integraci, zejména z důvodů vysokých přírůstků k daním, dávek a různých poplatků platných na území města. Ze zamýšleného sloučení v době okupace sešlo.

Dalekosáhlé důsledky měly rovněž kroky nacistické správy v hospodářské oblasti. Vládním nařízením byla od 1. září 1939 zavedena všeobecná pracovní povinnost. Od téhož dne byly zřízeny úřady práce, které nahradily dosavadní veřejné zprostředkovatelné práce. Jejich hlavním úkolem byla organizace pracovního nasazení českého obyvatelstva ve prospěch říše a jejího válečného snažení. Činnost pracovních úřadů kulminovala po únoru 1943, kdy byly na práci v říši a zbrojním průmyslu v rámci tzv. totálního válečného nasazení odesílány tisíce převážně mladých lidí. Obecní kronika uvádí jména nejméně 168 holických občanů, kteří museli otročit pro říši za hranicemi protektorátu, nepočítaje v to stovky dalších, nuceně pracujících v nejrůznějších továrnách na území Čech a Moravy.

Poslední období válečného pracovního nasazení nastalo při opevňovacích pracích v souvislosti s blížící se frontou v zimě 1944 a v prvních měsících roku 1945. Tzv. zákopnický tábor byl zřízen rovněž na území Holice, jejímž katastrem probíhal 6 m široký a 4 m hluboký zákop budovaný na jižní straně Olomouce. Tábor zřídilo a spravovalo místní Kuratorium pro výchovu mládeže. Byli v něm hlavně zaměstnanci firmy AVIA z Prahy v počtu asi 500 mužů. Byli ubytováni jednak v učebnách staré školní budovy, jednak v tělocvičně měšťanky. Opevňovací práce byly zahájeny 29. ledna 1945 pod vedením příslušníků SS a tzv. Todtovy organizace. Zákopníci ovšem práce většinou sabotovali a v polovině dubna 1945 se v podstatě rozutekli.

Již v září 1939 bylo zavedeno tzv. vázané hospodářství. Většina potravin byla obyvatelům od 2. října 1939 přidělována v úředně stanoveném množství na potravi-

nové lístky. Do přidělového systému bylo postupně zahrnováno další zboží (palivo, mýdlo, textil, obuv atp.). V souvislosti s tím začal vzkvétat černý obchod. Druhou stránkou vázaného hospodářství byly povinné dodávky zemědělských výrobků, jimiž byli vázáni i holičtí rolníci.

Do válečného hospodářství Velkoněmecké říše byly zapojeny i místní průmyslové podniky. Okupanti se zmocnili padesátiprocentního majetkového podílu Legio-banky i poloviny akcií společnosti Čechoslávie v holických Solných mlýnech a tímto způsobem tento strategický podnik plně ovládli. Surovina se vozila z německého Stassfurtu, vývoz činil asi 6 000 vagónů soli ročně. Podnik byl pod stálým dohledem nacistických úřadů, neboť zásoboval i wehrmacht. Pracovní výkonnost byla vystupňována na nejvyšší míru a závod se „těšil“ i mimořádné pozornosti gestapa.

Holický rolnický cukrovar se pokusili ovládnout němečtí zemědělci z Nemilan, Slavonína, Kyselova a Hněvotína pod vedením „Kreisbauerführera“ Zankla, malozemědělce ze Slavonína. Závod sice zůstal v českých rukou, byl však diskriminován ze strany okupačních úřadů, které mnohým jeho tradičním dodavatelům nařizovaly dodávat řepu do německého cukrovaru v Olomouci - Hejčíně nebo do drahanovického cukrovaru A. Balcaríka. Provoz Hanáckého akciového pivovaru byl dokonce z nařízení ministerstva hospodářství a práce k 31. 12. 1943 zcela zastaven. Řada zaměstnanců byla totálně nasazena na práci v říši nebo do jiných podniků v protektorátu.

Sladovna firmy Heller a Husserl zastavila svůj provoz již v roce 1936 a její poslední spolunajítel František Bodó se v roce 1940 vystěhoval do Šanghaje. Před svým odjezdem prodal firmu rakouskému koncernu Ostmärkische Brau, A. G. se sídlem v Linci. Holická sladovna zůstala nadále mimo provoz a byla využívána německou armádou jako vojenské skladiště.

Obětí hospodářské diskriminace byla i provazárna české společnosti „Manilla“. Ke konci války vyráběl závod jen 33 % předválečného objemu zboží. Řada zaměstnanců se stala terčem nacistické perzekuce.

Ve prospěch wehrmachtu byly organizovány veřejné sbírky. Pro účely zbrojní výroby byly v květnu 1942 sejmuty a odevzdány i čtyři **bronzové zvony** z kostela sv. Urbana, odlité v roce 1924 zvoňářskou firmou A. Hillera v Brně.

V souvislosti s regulací hospodářského života, pracovního trhu i zajišťováním bezpečnosti na okupovaném území byla zavedena přísná a přesná evidence obyvatelstva. Všichni protektorátní občané starší 15 let si museli opatřit úřední legitimaci [tzv. kennkartu], kterou se byli povinni prokazovat. Již počátkem roku 1939 byla v Holici zřízena stanice policejního ředitelství v Olomouci. Jejím prvním počinem byla revize přihlášek pobytu. Koncem roku 1939 pořídila statistický výkaz obyvatelstva obce. Podle něj žilo v Holici 3809 obyvatel, z nich

3590 Čechů, 102 Němců, 66 Slováků, 23 Rusů, 12 Poláků, 6 Bulharů, 5 Židů, 2 Jugoslávci, 2 Rusíni a 1 Ukrajinec. V obci stálo 445 domů. V červenci 1942 byla státní policejní stanice zrušena a o rok později byla nahrazena četnickou stanicí, jež dbala na pořádek a bezpečnost v Holici a sousedních Bystrovanech. Do té doby příslušela obec do obvodu četnické stanice v Olomouci.

Největší represe pocítovali na vlastní kůži již od prvního roku okupace občané židovského původu. Na území protektorátu začaly být uplatňovány nacistické norimberské zákony. Židé byli postupně zcela vyloučeni z občanského a veřejného života, zbaveni majetku i prostředků obživy. V roce 1941 byli všichni Židé vykázáni z obvodu města Olomouce a nuceně usídleni v okolních vesnicích. Do Holice jich tehdy bylo přihlášeno 72, bydlili vesměs v podnájmu. Práci jim přiděloval obecní úřad. V červenci 1942 byli všichni, až na tři rodiny, dopraveni do terezínského ghetta nebo do koncentračních táborů. Do Holice se z nich nevrátil nikdo. Z rasových důvodů byl vězněn v Terezíně i holický občan Vítězslav Kafka. Obětí nacistické protizidovské politiky se stala rovněž zmíněná sladovna firmy Heller a Husserl.

Nacistická perzekuce se však neomezovala jen na židovské obyvatelstvo. Již v září 1939 byli zatčeni a přechodně vězněni v internačním táboře ve Štěpánově funkcionáři holické jednoty Čs. obce legionářské (Jan Sekanina, Štěpán Svoboda, František Čejka, František Zacpal]. Nacistická perzekuce zesílila od září 1941 v souvislosti s nástupem Reinharda Heydricha do úřadu zastupujícího říšského protektora. Na velké části území protektorátu včetně oberlandratu Olomouc byl vyhlášen civilní výjimečný stav. Hromadné zatýkání, věznění a popravy byly na denním pořádku. V holické sladovně byl ubytován osmičlenný sbor německé ochranné policie (Schutzpolizei]. Nacistický teror kulminoval po atentátu na R. Heydricha v květnu 1942. Trnem v oku byli okupantům zejména bývalí legionáři a příslušníci sokolské organizace. V koncentračních táborech byli umučeni Josef Ulrich a Josefa Dosoudilová, vězněno bylo 17 členů holického Sokola. Jako partyzán padl Oldřich Zajíc a v poslední den okupace byl zastřelen Rudolf Hildebrand. Gestapo řádilo hodně i mezi zaměstnanci Solných mlýnů a provazárny firmy „Manilla“ - zatčeno bylo 31 pracovníků Solných mlýnů, z nichž byl jeden popraven a sedm zemřelo následkem věznění. Ze zaměstnanců Manilly bylo uvězněno 10 osob, tři z nich byly umučeny v koncentračních táborech.

Dle údajů v obecní kronice bylo v době německé okupace z politických důvodů vězněno v nacistických věznicích a koncentračních táborech 76 holických občanů. Z nich bylo umučeno, popraveno nebo zemřelo 18 mužů a 1 žena (Josef Boula, František Dokoupil, Josefa Dokoupilová, Květoslav Fiala, Josef Gerecký, Bohumil Kabátek, Jiří Kolmaš, Vítězslav Lepařík, Alois Medek, Josef Ochman, Karel Pilný, Bořivoj Poděbrad, Adolf Sekanina, Antonín Teichmann, Jan Tomášek, Josef Ulrich, Josef Valenta, František Váňa, Emil Zácha].

Domácí odboj proti okupantům zahájili již v roce 1939 holičtí sokolové. Základ jejich výzbroje představovali zbraně, uložené ještě z příkazu československých úřadů na obecním úřadě. Obecní tajemník Adolf Šafránek spolu se zřízencem Václavem Dudou je neodevzdali Němcům, ale poschovávali je. Umožnil jim to odvážný čin

četnického štábního strážmistra Vyroubala, který se nerozpakoval vydat potvrzení, že zbraně byly řádně odevzdány vyšším úřadům. Počet zbraní rozmnožili demobilizovaní příslušníci čs. armády, kteří je tajně odnášeli z kasáren a různě ukryli. Vojenským velitelem zdejší odbojové skupiny byl úředník František Heumann. Na holickou sokolskou odbojovou skupinu byly připojeny jednoty v Charváttech, Blatci, Kožušanech a Tážalech. Hlavní spojkou s odbojovým ústředím v Olomouci byl obecní tajemník A. Šafránek. Holická skupina se v roce 1939 podílela zejména na převážení příslušníků čs. armády do Polska a na sabotážích na železnici, šířila protinacistické letáky a tiskoviny, zejména ilegální časopis ISNO, tištěný rozmnožovacím strojem přímo na obecním úřadě v Holici. Členové skupiny pomáhali opatřovat i falešné doklady osobám, jež se musely ukrývat nebo chtěly opustit území protektorátu. V roce 1941 byla zdejší odbojová organizace začleněna do tzv. V brigády.

V lednu 1945 navázala styky s místní komunistickou organizací. Ilegální komunistická skupina v Holici vedená F. Vašíčkem rozšiřovala letáky a vydávala časopisy Rovnost a Svornost. Tiskoviny byly rozmnožovány cyklostylem na statku U Kluků. Mj. sestavila seznam osob, z nichž byl po osvobození utvořen první národní výbor v obci. Po dohodě se podřídila vojenskému vedení V brigády. Vedení místní skupiny V brigády pak tvořilo šest zástupců sokolského a komunistického odboje v čele s politickým vedoucím Josefem Vymětalem a vojenským vedoucím Františkem Heumannem.

Kromě obou zmíněných odbojových organizací působila v Holici v letech okupace ještě odbojová složka zvaná „Žižkovy zbraně“. Vedl ji štábní rotmistr Václav Zrůstek a úředník Alois Talík. Po Talíkově odchodu do Olomouce se stal velitelem učitel Alois Karásek. Tato složka pracovala samostatně a teprve po mnoha jednáních se koncem dubna 1945 podřídila velení V brigády.

Na jaře 1945 byla odbojová činnost v Holici částečně vyzrazena. Zatčen byl obecní tajemník **A. Šafránek** a plk. F. Zatloukal. Další předáci místního odboje se museli ukrýt mimo obec. Bezprostředně po osvobození byla z řad odbojových složek utvořena místní milice, která přešla do nově organizované tzv. Moravské brigády a podílela se na zajištění bezpečnostních poměrů v obci a plnění prvních poválečných úkolů místního národního výboru.

Řada holických občanů se rovněž aktivně účastnila zahraničního odboje. V červenci 1939 odešlo ilegálně do ciziny 11 zdejších mladých mužů. V letecké bitvě o Anglii zahynul v řadách RAF v září 1940 rotmistr Vladimír Horský. Holický sokol a kapitán našeho zahraničního vojska v Anglii Vítězslav Lepařík byl v roce 1944 vysazen na Táborsku jako parašutista se zvláštním posláním. Pronásledován gestapem se po velikých útrapách dostal až k Moravičanům, kde našel azyl a začal rozvíjet ilegální činnost. Nakonec však byl zatčen, odvečen do Terezína a zde v dubnu 1945 popraven. Bojů v Rusku, na Blízkém Východě, v severní Africe i u Dunkerque se účastnil další holický sokol a hostinský, četař Alois Dosoudil. Obdobnými útrapami prošel poručík Josef Dvořák. Ve Francii bojoval další člen

zdejší sokolské jednoty, četař Jan Jašíček, jenž později sloužil u autokolony v Anglii a zúčastnil se obléhání Dunkerque. V řadách RAF létali a bojovali holičtí sokoli podporučík Bohumil Netopil a podporučík Ladislav Valoušek. Bojů čs. zahraničního vojska ve Francii a v Anglii se účastnili rovněž pplk. Vincenc Slezák a tankista Antonín Zelený. Na východní frontě v řadách čs. armádního sboru gen. L. Svobody bojovali mjr. Jakub Koutný [bývalý žurnalista] a npor. František Slaviček [bývalý policejní strážník]. Pozoruhodný osud měl i holický student Zbyněk Očenášek. Byl nasazen na práci v Saint Lazar ve Francii, odkud se dostal do Anglie, vstoupil do čs. zahraničního vojska a vrátil se domů jako svobodník protitankové brigády.

Nacistickou hrůzovládu ukončil i v Holici příchod sovětských vojsk v květnu 1945. Již ve dnech 6. a 7. května doléhala do obce dělostřelba Rudé armády, která postupovala na Olomouc od severu. 7. května večer vzplály mohutné požáry některých továrních objektů v Olomouci. Toho dne byl zbloudilou střelou těžce zraněn učitel V. Běhal a v noci byl německou vojenskou hlídkou zastřelen člen místní odbojové skupiny V brigády Rudolf Hildebrand. Ráno 8. května otrásl celou vesnicí hrozný výbuch. Do povětří vyletěla Langrova sladovna v Hodolanech, v níž bylo uskladněno množství výbušnin. Brzy poté zasáhl sovětský šrapnel střechu stavení Š. Litvína v Masarykově ul., jež začalo hořet. Ačkoliv se již v ulicích střílelo a vybuchovaly granáty, podařilo se holickým hasičům požár úspěšně uhasit a zachránit tak před pravděpodobnou zkázou celou ulici. V dalších hodinách postupně Němci opouštěli vesnici a večer 8. května pronikly do Holice již přední hlídky Rudé armády. K 9. hodině večerní vjela do vesnice sovětská obrněná auta, nadšeně vítaná místním obyvatelstvem. Holice, jež přežila boje bez větších ztrát, se dočkala osvobození.

V osvobozené republice (1945-1948)

Bezprostředně po příchodu Rudé armády převzal správu obce národní výbor, který byl sestaven v ilegalitě již v době okupace. Měl 30 členů a 15 náhradníků, předsedou byl zvolen obchodník Antonín Burian, I. místopředsedou učitel Josef Vymětal a II. místopředsedou šofér František Vašíček. V nepřítomnosti předsedy, který se ještě nevrátil z koncentračního tábora, úřadoval v prvních dnech po osvobození I. místopředseda J. Vymětal.

Místní národní výbor zůstal v příštích desetiletích již trvalým správním orgánem obce. Byl jedním ze znaků nových, poválečných poměrů, které rozhodně nebyly návratem k předválečnému uspořádání Československa. Dobovou tendenci vyjádřil jednoznačně již na ustavující schůzi holického národního výboru zástupce místních komunistů Albín Čapka: „...*snahou strany bude, aby česká vlast přešla z demokracie k socialismu*“.

Hlavním úkolem prvního místního národního výboru se stalo zajištění normálních životních podmínek v obci spojené s obnovou hospodářského života. Místní milice v čele s „vojenským velitelem“ obce Františkem Heumannem zajistila civilní letiště, pivovar i sladovnu s bohatými zásobami, které tam byly uloženy. Postupně byly odstraňovány škody způsobené německou okupací a válkou. Holičtí občané

podali 295 přihlášek válečných škod v úhrnné hodnotě 15 552 667 Kčs. Újma na obecním majetku byly vyčíslena na 220 000 Kčs. Národní výbor organizoval opravy poškozených komunikací a zahazování protitankových zákopů. Jelikož se polní práce v důsledku válečných událostí značně opozdily, byla vyhlášena pracovní povinnost. Stovky lidí z Holice i Olomouce pracovaly zejména na polích velkostatku Nový dvůr. Postupně byly odstraněny škody a zahájena výroba v místních průmyslových závodech. Bývalá sladovna firmy Heller a Husserl byla v srpnu 1945

předána národnímu správci Janu Groagovi, který v ní po více než devíti letech znovu obnovil produkci sladu (převážně na export do Švýcarska, Belgie a Nizozemí). Místní národní výbor organizoval zásobování obyvatelstva prostřednictvím přidělových lístků. Obnovena byla doprava, činnost pošty i telefonní a telegrafní spojení.

Již koncem května 1945 bylo zahájeno vyučování v opravené a vyčištěné školní budově. Znovu byla otevřena veřejná obecní knihovna. V červenci 1945 byl slavnostně znovuodhalen pomník Františka Palackého na návsi Svobody (o rok později na něm byly umístěny dvě pamětní desky připomínající oběti druhé světové války z řad občanů Holice i rudoarmějců). V září 1946 byl v zahradě Solných mlýnů odhalen **pomník obětem nacismu** z řad zaměstnanců podniku, vytvořený akademickým sochařem J. Pelikánem. **Samostatný pomník získali padlí rudoarmějci** v Holici v květnu 1951.

Národní výbor řešil v prvních měsících po osvobození i palčivé bytové a sociální otázky a současně se vyrovnával se zdejší nepočetnou německou menšinou (podle údajů z roku 1940 žilo v Holici 102 Němců, někteří z nich se přistěhovali nebo získali říšskou příslušnost až v době okupace). Německé domy byly vystěhovány, Němci byli soustředěni v barákovém táboře na Novém Světě a do jejich bytů byly nastěhovány české rodiny, které byt nutně potřebovaly. Na základě prezidentských dekretů byla konfiskována zemědělská půda 51 německých majitelů v katastru obce (z nich 12 bydlelo v Holici, ostatní pocházeli z Nového Světa, Nemilan a Nových Sadů, 11 obytných domů, ale i movitý majetek Němců a nepřátel republiky z řad kolaborantů) Mimořádný lidový soud v Olomouci odsoudil pro kolaboraci osm obyvatel obce. Velká část holických Němců byla v roce 1946 odsunuta.

Postupně znovu ožil také spolkový život a s ním i kulturní a společenské dění v obci. Svou činnost obnovily spolky zrušené za okupace, vznikly ovšem i nové

společenské organizace)Svaz přátel SSSR, Svaz osvobozených politických vězňů, Národní fronta žen, Svaz české mládeže[.

Probudil se i politický život obce, ne však zcela v duchu prvorepublikové demokracie. V rámci tzv. Národní fronty byla povolena činnost jen čtyř politických stran)komunistické, sociálně demokratické, lidové a národně socialistické[. Ostatní občanské strany, jež měly před válkou v Holici značný vliv, již nemohly obnovit svou působnost. Zástupci povolených stran si posléze rozdělili mandáty v místním národním výboru na základě stejnoměrného zastoupení, každou stranu reprezentovalo osm členů a čtyři náhradníci. Výkonným orgánem MNV se stala dvanáctičlenná rada vedená předsedou Josefem Vymětalem)Československá strana národně socialistická[.

Politické poměry v obci významně ovlivnily výsledky prvních poválečných voleb do Ústavodárného národního shromáždění na jaře roku 1946. Preference holických voličů se rozhodujícím způsobem přesunuly ke komunistické straně, která se počtem 836 získaných hlasů stala jednoznačným vítězem voleb a nejlivnější stranou v obci. Tradičně silná sociální demokracie obsadila druhé místo s 502 hlasy. Konzervativněji zaměřená část voličstva hlasovala pro národně socialistickou stranu)446 hlasů[a lidovou stranu)409 hlasů[. Na základě výsledku voleb byl v červenci 1946 rekonstruován místní národní výbor. Ve třicetičlenném správním orgánu obsadili komunisté 12, sociální demokraté 7, národní socialisté 6 a lidovci 5 mandátů. Předsedou MNV byl zvolen komunista Jan Smysl, jemuž asistoval I. náměstek František Nejedlý)sociální demokracie[a II. náměstek Bedřich Švarc)národně socialistická strana[. V radě MNV zasedlo pět komunistů, dva sociální demokraté, dva národní socialisté a jeden příslušník lidové strany. Levice získala ve správě obce i v jejím politickém životě výraznou převahu.

Ke dni 31. ledna 1946 žilo v Holici 1200 rodin a 3802 obyvatel. V obci se nacházelo 491 domů. V létě téhož roku zopakovalo město Olomouc svou nabídku ke sloučení. Návrh byl projednáván na dvou veřejných schůzích a poté jednomyslně zamítnut. Za tehdejšího hospodářského stavu Olomouce měla obec slovy kronikáře *„oprávněnou obavu, že nezbytné sociální, hospodářské, zdravotní a kulturní její potřeby by byly městem pro jiné úkoly odkládány podobně jako v obcích, které byly připojeny k Olomouci po první světové válce“*.

K významným proměnám došlo již v prvním poválečném roce i v hospodářské oblasti. Na základě dekretů prezidenta republiky byly ve zdejších průmyslových podnicích i na velkostatku Spolku moravských cukrovarů Nový dvůr ustaveny závodní rady z řad zaměstnanců, které se spolupodílely na jejich řízení. V roce 1946 byly holické závody zapojeny do plnění úkolů dvouletého plánu poválečné obnovy v rámci tzv. Budovatelského programu nové Gottwaldovy vlády.

Zkonfiskovaná zemědělská půda byla do roku 1947 rozdělena mezi desítky uchazečů. Místní rolnická komise přidělila 20 žadatelům 21 ha pozemků na rozšíření vlastního hospodářství, mezi dalších 64 přidělců bylo rozděleno 9,4 ha jako stavební místa a na zřízení zahrad. Usedlost Karoliny Neufelnerové se zahradou získala tělocvičná jednota Sokol, 8,6 ha bylo určeno na rozšíření civilního letiště.

Zemědělci se sdružovali do družstev. Vedle družstva pro chov hovězího a vepřového dobytka a konzumního družstva Budoucnost se již v roce 1946 ustavilo zemědělské strojní družstvo, jež znovu navázalo na starou myšlenku rolnické spolupomoci. Jeho účelem bylo opatřovat a společně využívat drahé hospodářské stroje. Družstvo mělo v prvním roce své existence 36 členů a nakoupilo četné mechanizační prostředky v hodnotě více než 368 000 Kčs.

Zemědělství trápilo v roce 1947 katastrofální sucho. Ozimou pšenici museli rolníci zaorat a pro jarní setí již neměli osivo. Celkový výsledek žní byl velmi slabý, výnosy cukrovky klesly o 38 %, brambor dokonce o 50 %

Žhavé léto jakoby předznamenalo těžkou politickou krizi Československa na přelomu let 1947/1948. Rostoucí napětí mezi hlavními politickými proudy ve společnosti se vyhrtilo v otevřený konflikt, jenž vyústil do komunistického převratu v únoru 1948. Jeho dopad se nemohl vyhnout ani Holici a jejím občanům.

Poúnorové proměny (1948-1960)

Dobový zápis v obecní kronice charakterizuje činnost místního národního výboru až do konce února 1948 následujícími slovy: „*Dosavadní svorná spolupráce byla zachována. Rozhodování dělo se vždy nestranně, ve shodě s platnými zákony a předpisy.*“

Přesto byl i v Holici počátkem března 1948 ustaven tzv. místní akční výbor Národní fronty, který začal provádět „*očistu veřejného a společenského života od nepřátel lidové demokratického zřízení*“. Z dosavadního místního národního výboru bylo odvoláno 12 členů převážně z řad národně socialistické a lidové strany a nahrazeno „*spolehlivými zástupci lidu*“. V obnoveném MNV zasedlo v březnu 1948 devět komunistů, sedm sociálních demokratů [jejichž organizace brzy splynula s KSČ] a jen dva členové lidové strany. Národní socialisté nebyli do výboru vůbec připuštěni, jejich organizace v obci byla rozpuštěna. Zbytek křesel obsadili zástupci společenských organizací Národní fronty [Sokol, Revoluční odborové hnutí, Svaz osvobozených politických vězňů, Svaz národní revoluce, Svaz české mládeže a Jednotný svaz českých zemědělců]. Předsedou MNV zůstal komunista J. Smysl, I. náměstkem se stal sociální demokrat A. Čechák, II. náměstkem komunista K. Barfus.

Komunistická strana se stala rozhodující mocenskou silou ve státě i v obci. Změněné společenské poměry kodifikovala nová Ústava 9. května, jejíž přijetí ukončilo činnost Ústavodárného národního shromáždění. Na neděli 30. května 1948 byly vypsány volby do Národního shromáždění, které měly potvrdit výsledky únorového převratu. Pro volby byla sestavena jednotná kandidátní listina Národní fronty. Svůj nesouhlas s navrženými kandidáty mohli voliči vyjádřit pouze odevzdáním tzv. bílého lístku. V Holici tak učinilo 158 občanů [asi 14 % voličů], dalších 46 hlasovacích lístků bylo neplatných. Tzv. socialistické přeměně společnosti již nemohlo nic zabránit.

V důsledku nového zákona o znárodnění průmyslu byly vyvlastněny a znárodněny [tj. zestátněny] všechny zdejší továrny a byla v nich zavedena tzv. národní správa. Bývalá prádelna firmy Manilla, po válce Juta, továrna juty a konopí, změnila

v roce 1949 svůj název na n. p. Konopa a později na n. p. Lýko, aby se posléze vrátila k staronovému názvu Juta, n. p., Holice. Rolnický akciový cukrovar s rafinérií cukru se stal součástí Československého průmyslu cukrovarského v Praze, později závodem Olomouckých cukrovarů, n. p., Holice. Rovněž Solné mlýny přešly zcela do vlastnictví státu [Solní průmysl, n. p., Holice]. Hanácký pivovar byl začleněn do skupiny Hanácké pivovary n. p. se sídlem v Přerově, začátkem roku 1953 se stal sídlem národního podniku Olomoucké pivovary, který se později vrátil ke starému názvu. Někdejší Hellerova a Husserlova sladovna se stala Hanáckou sladovnou pod národní správou Okresního národního výboru v Olomouci, později závodem n. p. Olomoucké sladovny.

V roce 1949 byl znárodněn také Hamerský mlýn Jaroslava Zedníka, jenž byl zařazen do skupiny Hanácké mlýny [později Olomoucké mlýny a pekárny]. Komunální podniky města Olomouce hospodařily na bývalém zahradnictví Aloise Kožušníčka. Provozovny jeho znárodněné velkoobchodní firmy převzaly Olomoucké uhelné sklady. Znárodněny byly i menší podniky, mj. výrobní a opravná karosérií Stanislava Václavka, jež se stala součástí n. p. Opravný strojů.

Novým průmyslovým podnikem v Holici se stal zdejší závod národního podniku Elektromontážní závody Praha. Jeho základem byla nevelká provozovna firmy Wagner a spol. v Olomouci, založená roku 1921, která byla v roce 1947 znárodněna a přičleněna k národnímu podniku Moravské elektrotechnické závody [MEZ] v Olomouci. Od 1. ledna 1950 byl tento závod převeden pod zmíněný pražský podnik a v srpnu téhož roku přestěhován do nových provozoven v Holici. Závod se v celku zdárně rozvíjel a v roce 1951 byl převeden do nového podniku Elektromontážní závody, n. p., Brno. Továrna zaměřená na výrobu elektromotorů byla později znovu začleněna do národního podniku MEZ Mohelnice a stala se trvalou součástí průmyslového potenciálu Holice [v současnosti závod firmy MLS].

Obec posílila svůj význam důležitého průmyslového zázemí Olomouce. Koncem 50. let sídlilo v Holici na 22 průmyslových, stavebních, obchodních a jiných podniků a závodů. Vedle již jmenovaných firem působily na jejím katastru mj. závody národních podniků Severomoravská Prefa, Mototechna, Agrotechna, Stavební stroje Praha, Pozemní stavby Olomouc, ÚP závody Bučovice, ale i Silniční údržba ONV Olomouc či krajská veterinární lékárna n. p. Medika.

Postupná „socializace“ se nevyhnula ani holickému zemědělství. Již v roce 1948 byl zestátněn velkostatek Spolku moravských cukrovarů Nový dvůr, jenž byl začleněn do Československých státních statků. Obdělával nadále i polnosti městského dvora, pronajaté od města Olomouce a později rovněž zestátněné. Státní statek v Holici později tvořil samostatné oddělení Státního statku Olomouc, jež v roce 1955 obhospodařovalo 1174,40 ha půdy.

Část pozemků města Olomouce o výměře necelých 108 ha spolu s objekty bývalého městského dvora převzal v roce 1951 nově zřízený Výzkumný ústav zelinářský, začleněný v roce 1956 pod Československou akademii zemědělských věd [jeho základ tvořil pokusný zelinářský objekt ve Slavoníně]. V Holici postupně vyrostl přestavbou starých i novostavbami nových budov rozsáhlý areál výzkumného

ústavu celostátního významu, doplněný šlechtitelským a semenářským podnikem s čistící stanicí osiv.

Ještě v roce 1948 přijalo Národní shromáždění zákon o nové pozemkové reformě č. 46/1948 Sb. Stát nuceně vykoupil téměř veškerou zemědělskou půdu, na níž její majitelé sami nepracovali a kterou doposud pronajímali. Kromě relativně nevelkých pozemků několika soukromých majitelů byla vyvlastněna půda zdejší římskokatolické fary v rozsahu 8,9 ha.

V následujících letech bylo přistoupeno k nucenému výkupu zemědělských strojů, v zájmu jejich údajně racionálnějšího využití. U holických sedláků bylo zajištěno 12 traktorů a stejný počet mlátiček. Likvidováno bylo i holické strojní družstvo. Tato akce byla součástí příprav na postupnou likvidaci soukromého zemědělství a zamýšlenou kolektivizaci zemědělské výroby.

Již od roku 1949 vedl místní národní výbor spolu s organizací KSČ kampaň za založení jednotného zemědělského družstva v obci. Zvláště střední a drobní rolníci, kteří často po celý život tvrdě bojovali o udržení a rozšíření svých hospodářství, však lpěli na získané půdě a nejevili pro tzv. socialistickou přeměnu zemědělství nejmenší porozumění. Stranické a státní orgány na ně vyvíjely často nevybíravý nátlak zejména předpisováním vysokých dodávek zemědělských produktů a prikazováním rozsáhlých výměr půdy do tzv. nuceného nájmu za stupňujícího se nedostatkem pracovních sil v zemědělství.

Příkladem represí soukromě hospodařících rolníků v Holici může být zavedení trestního řízení proti Janu Zdražilovi, jenž byl označen za tzv. kulaka a v roce 1951 zatčen pro neplnění dodávek. J. Zdražil obhospodařoval 28 ha vlastní a 12,9 ha pronajaté půdy. Po jeho zatčení nebylo nikoho, kdo by zajistil vedení hospodářství, obdělání půdy a plnění dodávek. Proto uvalil místní národní výbor na jeho usedlost národní správu, k níž byla přidělena i tzv. rezervní půda, takže celková výměra pozemků dosáhla 140 ha. Národní správě byl přidělen i dům čp. 19, z něhož byla rodina Zdražilova vystěhována. Dodávky jí byly „pochopitelně“ předepisovány nižší než předchozímu soukromému vlastníku. I obecní kronikář přiznává, že její hospodaření v dalších letech nebylo valné, a tak byla národní správa v prosinci 1953 zrušena a vedení hospodářství převzal dnem 1. 1. 1954 místní národní výbor.

V roce 1953 bylo za neplnění dodávek potrestáno vězením v trvání 1-3 měsíců dalších sedm holických rolníků. V témže roce zahájil místní národní výbor zdlouhavé jednání se státním statkem o převzetí celkem 350 ha půdy spolu se zemědělskými usedlostmi čp. 44 a 45 Karla Hudce a Emila Zapletala, jejichž majitelé byli přinuceni prohlásit, že nejsou schopni zaručit řádné obhospodařování své půdy. Z převzatých pozemků a usedlostí spolu s půdou ve správě MNV byla koncem roku 1954 vytvořena farma Československých státních statků, rodiny původních majitelů byly ze zabraných usedlostí vystěhovány. Později získal státní statek další půdu začleňováním tzv. úpadkových hospodářství, jejichž majitelé nebyli schopni plnit stanovené dodávky.

Přes veškerý tlak a represe zůstávalo v Holici ještě v roce 1955 na 303 soukromých zemědělských hospodářstvích. Většina z nich >230[nepřekračovala výměru 0,5 ha, 35 zemědělců obdělávalo půdu v rozsahu 0,5-2 ha, 16 rolníků hospodařilo

na 2-5 ha pozemků a 14 na 5-10 ha. V obci se nacházelo i 5 středně velkých usedlostí s 10-15 ha zemědělské půdy, 1 sedlák obdělával 15-20 ha polí a dvěma největším statkům příslušelo přes 20 ha pozemků.

Teprve dne 1. března 1956 se v Holici podařilo založit jednotné zemědělské družstvo, složené převážně z drobných a středních zemědělců a bezzemků. Zpočátku obdělávalo jen necelých 103 ha zemědělské půdy, později převzalo veškerou rezervní půdu v obci. V dalších letech přijímalo družstvo nové členy a rozrůstalo se o jejich pozemkové vklady, takže v roce 1959 hospodařilo již na 376 ha zemědělské půdy. Poslední soukromí zemědělci obdělávali v témže roce asi jen 25 ha rozptýlené půdy. Socializace zemědělství v Holici byla dovršena, na více než 98 % půdy hospodařily podniky socialistického sektoru.

Komunistický režim zahájil krátce po Únoru také systematickou likvidaci soukromého živnostenského podnikání. Ještě v roce 1948 působila na území Holice přibližně stovka živnostníků [obchodníků, řemeslníků, hostinských, autodopravců a provozovatelů různých služeb]. Již v následujícím roce byla řada živností zrušena, složena nebo dána do klidu. Několik živností bylo převedeno do tzv. socialistického sektoru [např. řeznictví A. Dosoudila, obchod smíšeným zbožím F. Novotného, drogerie, lékárna]. Koncem roku 1949 patřilo do sektoru drobných živností [nezaměstnávajících žádného pracovníka] 49 závodů, do tzv. kapitalistického sektoru [zaměstnávajících alespoň jednoho námezdního pracovníka] 28 závodů a do socialistického sektoru [závody podniků národních, státních, komunálních a družstevních] 17 závodů. V následujícím roce bylo dáno do klidu dalších 18 živností, „socializovány“ byly i čtyři holické hostince. Likvidace soukromého živnostenského podnikání v Holici byla završena v průběhu 50. let. Poslední samostatní živnostníci v obci byli v roce 1958 začleněni do komunálních provozoven MNV, až na „posledního Mohykána“, holiče a kadeřníka Rudolfa Mádra, jemuž bylo pro vysoký věk povoleno vést živnost „na doživotí“.

Změnám se nevyhnul ani bohatý spolkový, kulturní a společenský život obce. Již v roce 1948 bylo provedeno nucené sjednocení tělovýchovných a sportovních organizací. Příslušníci holického Sportovního klubu a Orla byli začleněni do TJ Sokol, který převzal i veškerý majetek a závazky likvidovaných spolků, aby byl posléze sám zrušen. Od počátku 50. let působily v Holici dvě dobrovolné sportovní organizace [DSO] - DSO Slavoj, jejíž členstvo tvořili dělníci potravinářských závodů v obci, a DSO Spartak pod patronátem Elektromontážních závodů Holice. V roce 1954 byly obě organizace sloučeny pod názvem Závodní tělovýchovná jednota Spartak Elektromontážní závody Holice, později TJ Spartak Holice. Jednota měla oddíly kopané, ledního hokeje, odbíjené, turistiky a vodních sportů, později přibýly oddíly stolního tenisu, základní tělesné výchovy aj.

Krátce po Únoru byl zastavena rovněž činnost Junáka. Děti a mládež mohly být organizovány jen v Pionýru a Československém svazu mládeže. Sloučením s organizacemi odbojářů a politických vězňů do Svazu bojovníků za svobodu zanikla místní odbočka Československé obce legionářské, jejíž členové se znovu ocitli v nemilosti vládnoucího režimu. Rozhodnutím vlády byla zrušena i neobyčejně zasloužilá

Národní jednota pro severovýchodní Moravu, jejíž majetek byl vyvlastněn.

Veškerý spolkový život byl v podstatě redukován na několik povolených organizací sdružených v Národní frontě pod kontrolou komunistické strany, jejichž činnost byla z velké části formální. O kulturní život v obci pečovala pod patronátem místního národního výboru osvětová beseda, jejíž působnost se do značné míry rovněž podřizovala potřebám nového režimu. Není proto divu, že zájem obyvatel o nejrůznější, dříve tak bohaté společenské aktivity zřetelně upadal, s čestnou výjimkou tělovýchovné a sportovní činnosti, působnosti dobrovolných hasičů či místních ochotníků. Lidé začali svůj volný čas věnovat spíše soukromým zájmům a koníčkům, aby alespoň na chvíli unikli šedivé realitě doby.

Komunistický režim se snažil zejména v prvním desetiletí své existence tvrdými represemi zlomit odpor svých skutečných i potenciálních odpůrců a zastrašit obyvatelstvo. Na vlastní kůži to záhy pocítila i řada holických občanů. Kromě některých rolníků se pozornost represivního aparátu zaměřila také na představitele církve a

věřící. V roce 1953 zajistila státní bezpečnost zdejšího římskokatolického faráře Antonína Unzeitiga pro „protistátní letákovou činnost a pro zatažení zlatých předmětů církevního majetku“. Zatčeni byli i jeho údajní „pomahači“ Karel Šiška, Vojtěch Medek ml., Anežka Kosková, Petr Prda, František Němec a Marie Skalická. Všichni byli odsouzeni k různým trestům na svobodě, nejdelší trest 13 roků vězení byl vyměřen faráři A. Unzeitigovi. Pro údajnou protistátní činnost byl v témže roce internován i Miloš Šnajdr.

Místní národní výbor, který se zejména v průběhu 50. let významnou měrou podílel na výše uvedených radikálních změnách, jež doslova převrátily na ruby život holických občanů, mohl věnovat jen část své energie a omezené množství prostředků na zvelebování obce. Přesto i v tomto rušném a neradostném období probíhaly opravy obecních komunikací a veřejných budov (v roce 1958 byla např. provedena generální oprava obou školních budov) a pokračovala výstavba obecní kanalizace. Zbourány byly některé zchátralé stavby (např. bývalý **obecní chudobinec**), upravována byla veřejná prostranství, vysazovány stromy (jen v roce 1958 bylo v katastru obce vysázeno na 2000 topolů). Vylepšována byla síť veřejného osvětlení a místního rozhlasu. V roce 1958 bylo započato s pokládáním vodovodního potrubí, jímž byla Holice připojena k vodovodní síti města Olomouce. Postupně se rozrůstala i soukromá výstavba v obci.

Socialistická vesnice (1960-1974)

Dvanáct let po Únoru se život obce skutečně ve všech směrech od základu změnil.

Tzv. socializace vesnice byla „úspěšně“ završena a obdobnými změnami prošla celá československá společnost. Formálním vyjádřením vítězství nového společenského systému se v roce 1960 stalo přijetí nové socialistické ústavy a „obohacení“ názvu republiky o přívlastek „socialistická“. Výše popsané základní hospodářské, společenské a politické změny v podstatě předurčily vývoj obce v dalších letech, který se do značné míry odehrával v předem vyježděných kolejích.

Obecní kroniky i dochované zápisy ze schůzí místního národního výboru v 60. a 70. letech většinou jen staticky opakuji formální zprávy o činnosti MNV, společenských organizací, průmyslových podniků či zemědělského družstva a shrnují řady nejrůznějších statistických ukazatelů. Podstatné rysy „socialistického rozvoje“ obce nezměnilo ani přechodné uvolnění poměrů koncem 60. let.

Dále se rozvíjela průmyslová zóna v severní a severovýchodní části obecního katastru. V letech 1968-1970 zde vyrostl moderní mlékárenský podnik OLMA, své objekty vybudoval v Holici i Zemědělský nákupní a zásobovací závod. V sousedství výzkumného ústavu zelinářského se rozrůstal šlechtitelský a semenářský podnik Sempra.

Místní národní výbor se v rámci svých možností staral o zvelebování obce (vodo- vod, kanalizace, stavební údržba komunikací a budov, otevření nové samoobsluhy v roce 1966). Rozšiřovala se i soukromá výstavba občanů. V roce 1970 stálo na území Holice již 539 domů, v nichž žilo přes 3000 obyvatel. Podmínky pro sport a tělovýchovu v obci se výrazně zlepšily vybudováním nového sportoviště TJ Spartak Holice s fotbalovým stadionem, kluzištěm i potřebným zázemím.

Zmínky zaslouží i některé kulturní aktivity v obci. V šedesátých letech začal vycházet místní časopis „*Holický zpravodaj*“. Mimořádným počinem se stal „*Holický sborník vlastivědných prací*“, vydávaný ve třech svazcích v letech 1966-1969 redakční radou pod vedením holického kronikáře Ing. Jana Janásky za účasti mnoha přispěvatelů. V následujících letech tento nadějný pokus o oživení historicko vlastivědného bádání a publikační činnosti v obci bohužel zanikl a již nenašel pokračovatele.

V první polovině 70. let vrcholily integrační tendence směřující ve vytváření větších a údajně efektivnějších hospodářských i územně správních celků. Místní zemědělské družstvo se tak v roce 1974 spojilo s velkotýneckým družstvem do společného JZD „Družba“ Velký Týnec, jehož administrativním sídlem však zůstal družstevní areál se správním budovou v Holici poblíž přerovské silnice.

Sílicím integračním tlakům nemohla dlouho odolávat ani samotná obec Holice, rozvíjející se již dlouhou dobu v bezprostřední blízkosti Olomouce a představující významnou součást jejího hospodářského zázemí. V roce 1974 byla Holice z rozhodnutí vyšších státních orgánů připojena k městu Olomouci a stala se jednou z jeho městských částí. Další vývoj starobylé obce se již plně odehrával v rámci podstatně většího, centrálně řízeného územně správního celku.

Části města Olomouce (1974-1989)

Připojením Holice se území města zvětšilo o 1593 ha, Olomouci přibýlo 551 domů a 3053 obyvatel. Jednalo se nepochybně o nejvýznamnější přírůstek v rámci

integračních procesů 70. let. Holice se stala jednou z nejrozsáhlejších městských částí Olomouce.

Ještě důležitější byl hospodářský přínos nového teritoria městu. Desítky významných a ve své době prosperujících průmyslových, obchodních, stavebních a zemědělských podniků spolu se stovkami hektarů kvalitní zemědělské půdy na území Holice se staly bezprostřední součástí ekonomické základny stotisícového města.

Holický katastr se stal největší průmyslovou zónou Olomouce. Postupně zde byla soustředěna v podstatě veškerá životně důležitá potravinářská výroba ve městě. Ke stávajícím závodům přibýly v 70. a 80. letech nové podniky. V roce 1976 byla uvedena do provozu velkopekárna Hanka a v roce 1984 po zrušení městských jatek v Pavlovičkách moderní olomoucký masokombinát. V dalších letech byly v Holici umístěny i nové provozy tradičního podniku MILO.

V souvislosti s průmyslovou výstavbou se významně rozšířila a zmodernizovala síť místních komunikací. Vznikl nový systém železničních vlečků, vybudována byla nová rychlostní silnice na Přerov.

Průmyslový rozvoj provázela v tomto období rovněž moderní bytová výstavba. Svůj domov našly v Holici v průběhu 70. a 80. let stovky nových občanů. Do roku 1980 se městská část oproti sčítání v roce 1970 rozrostla téměř o 600 osob, na počátku 90. let již měla Holice více než 4000 obyvatel. Vysoké **panelové domy** ovšem do značné míry narušily

původní venkovský ráz holické zástavby.

Vedení města přes mimořádný hospodářský význam Holice nevěnovalo zrovna velkou pozornost stavební údržbě a rozvoji infrastruktury v této městské části. Situace se začala měnit k lepšímu teprve po listopadu 1989.

Připojení k městu mělo od poloviny 70. let spíše negativní dopad na místní kulturní a společenský život a různé spolkové aktivity. Po roce 1974 přestala být vedena i do té doby pečlivě doplňovaná obecní kronika a již vůbec nikdo nedokázal navázat na podobné snahy, k jakým patřilo vydávání „Holického sborníku vlastivědných prací“ v 60. letech. Vztah velké části obyvatel ke své do nedávné doby ještě samostatné a oprávněně sebevědomé obci citelně zlhostejněl.

Na prahu budoucnosti (1990-2004)

Převratné politické, hospodářské i sociální změny, jež přinesla poslední léta odcházejícího tisíciletí, viditelně poznamenaly i život Holice a jejích občanů. Obnovení občanských svobod a demokracie, zájmově a ideově různorodého politického

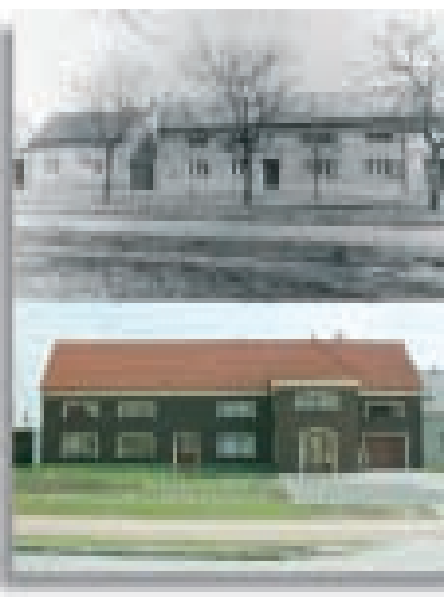

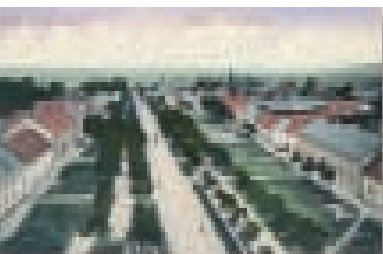
a společenského života, přirozených vlastnických vztahů a tržního hospodářství doprovází i nezbytná ekonomická transformace.

V jejím důsledku zanikly v uplynulých letech některé tradiční a v minulosti prosperující průmyslové podniky (cukrovar, sladovna, pivovar), zakládané kdysi s mimořádným úsilím a obětavostí, ale i sebevědomím a pýchou holickými občany. Jiné továrny změnilы své majitele a udržely se nebo dosáhly nového stupně svého rozvoje i ve změněných podmínkách (Solné mlýny, Juta, **elektrotechnický závod MLS**, Olma, Masokombinát]. Vznikají ovšem i zcela nové firmy. Přičiněním olomouckého magistrátu povstala v Holici nová průmyslová zóna, po které dostala jméno i nově vzniklá ulice - Průmyslová. V současnosti zde sídlí řada nových podniků (belgická firma FARDIS na výrobu plastových pytlů, nový závod česko-francouzské firmy MLS na výrobu elektromotorů, britská firma Senior Automotive Czech s. r. o. na výrobu součástí do automobilů a japonská firma ONAMBA na výrobu propojovacích kabelů]. Řada firem našla pro svou činnost rovněž v areálu zrušeného cukrovaru. Bývalá sladovna a pivovar dnes slouží jen ke skladovacím účelům, na jejich budovy je možno oprávněně pohlížet jako na stavebně technické památky. Často ne zcela přehledný proces transformace holické průmyslové zóny není dosud ukončen a stane se určitě tématem pro pozdější historiky. Jisté je, že Holice nadále zůstává mimořádně významnou součástí městského organismu.

Po listopadu 1989 se začala v Holici v souvislosti se znovuzrozením soukromého živnostenského podnikání postupně obnovovat i kdysi rozvinutá síť obchodů, pohostinství a rozličných služeb. Vedle původních provozoven (drogerie paní Leskovjanské, prodejna potravin paní Poláchové, mlýn pana Svobody) vznikla řada nových firem - Luom - výroba kožené galanterie, nové prodejny potravin, nová

Večerka, obchody textilním zbožím, pražírna kávy **HENRI CAFE**, **Restaurace Na statku**, Autoservis Hlaváček, Výroba pletiva Harazin, Prodej okrasných dřevin, firma DEZI, firma SEKNE, dílna uměleckého kováře p. Nováčka, obchod se stavebni-

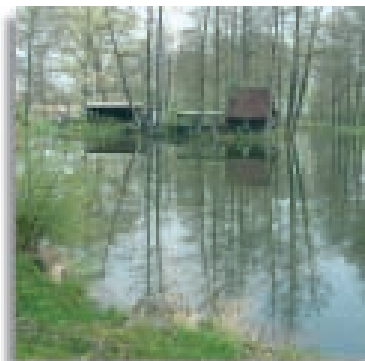
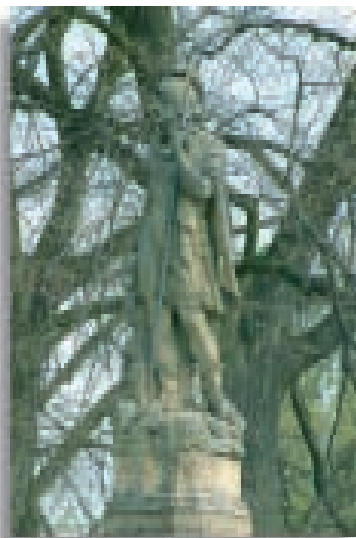

nami firmy BALUS, STAVES - prodej a půjčovna stavebních strojů, Pneuservis Novák aj.

O postupné a trvalé zlepšování životních podmínek holických občanů usiluje od roku 1990 komise městské části, jež nahradila někdejší občanský výbor. Tento orgán má sice jen poradní hlas vůči vedení města, zásluhou jeho neúnavné činnosti i působení holických občanů v městském zastupitelstvu však byly postupně získány z městské pokladny nemalé finanční prostředky na zvelebení a rozvoj předměstí. Předsedou KNČ-Holice byl do roku 1994 MUDr. Jaroslav Křivánek a nyní tuto funkci zastává pan Silvestr Tomášek. Upraveny byly povrchy některých ulic (Moravská, Revoluční, U Hřiště, Keplerova, Partyzánská, Staškova, v letošním roce má být dokončena rozsáhlá rekonstrukce **návsi Svobody** včetně jejího nového ozelenění. Připravují se opravy dalších komunikací, z nichž některé nebyly upravovány déle než 60 let. Řadou rekonstrukcí a modernizací prošly rovněž obě budovy holické základní školy.

K největším investičním akcím patřila ovšem v posledních letech celková kanalizace městské části, její úplné připojení na městský vodovod, plynofikace a vybudování kompletní telefonní sítě.

Pozornost byla postupně věnována i uměleckým památkám na území Holice. Opravy se dočkal pomník Františka Palackého, **socha sv. Floriána**, upraveno bylo okolí **pomníku T. G. Masaryka** v parku u školy. Byla prove-

dena rekonstrukce průčelí farního kostela sv. Urbana, v letošním roce by měla být dokončena celková oprava chrámu.

K lepšímu se změnila rovněž holická **Amerika**, přírodní zalesněná lokalita s pramenem, který napájí zdejší rybníčky. Zasluhou pana Voráče bylo místo vyčištěno od navezených odpadků a jeden z rybníků začal sloužit sportovnímu rybolovu. Přispěním ing. Fuksy zde vznikla i **nová písckovna** vhodná pro letní osvěžení obyvatel Holice.

Komise městské části ovšem neusiluje jen o zlepšení jejího vzhledu a vybavenosti spojeného se zdokonalováním materiálních životních podmínek občanů. Nemaou pozornost věnuje i tomu, aby si Holice udržela v rámci

Olomouce svůj specifický ráz a aby si její

obyvatelé uchovali povědomí bližší vzájemné sounáležitosti. K tomu přispívá i činnost místních spolků, mezi nimiž zaujímá čestné místo zdejší sbor dobrovolných hasičů, připomínající si v letošním roce již 120 let své existence, ale i místní úspěšný fotbalový klub a další organizace.

Přesvědčivým důkazem uvedeného snažení mohou být velkolepé oslavy 725 let Holice v září roku 2000. **Slavnostního koncertu** v kostele sv. Urbana se zúčastnila řada hudebníků a dalších umělců pocházejících z Holice či majících k tomuto místu osobní vztah (mj. herečka Hana Maciuchová, jež navštěvovala zdejší školu a v rámci Petra Šafránka). Sbordobrovolných hasičů připravil

oslav recitovala verše

zábavné odpoledne na návsi Svobody pro děti i dospělé. Komise městské části ve spolupráci se zdejší základní školou uspořádala výstavu historických dokumentů k uvedenému jubileu v tělocvičně školy, doplněnou o expozici obrazů holického malíře Josefa Tomana. Slavnost vyvrcholila nedělní mší svatou v chrámu sv. Urbana.

V roce 2000 začaly vycházet Holické noviny, které seznamují holické občany s děním v městské části a s její bohatou historickou minulostí.

Jaké budou další osudy Holice, bude záležet především na lidech, kteří zde žijí. Holice byla v poměrně nedávné minulosti jednou z nejbohatších a nejvyspělejších obcí v okolí

Kostel a fara v Holici

Holice byla od středověku součástí farnosti kostela sv. Mořice v Olomouci, svatomořickému faráři (později proboštu) odváděli zdejší poddaní i povinné desátky. Ve

vsi samé byl, neznámo kdy, zbudován **filiální kostel** zasvěcený sv. Urbanu. K jeho založení se váže místní pověst, podle které našla dívka žnoucí travu na návsi **sošku sv. Urbana**, k jehož počtě byla na onom místě zbudována kaple, později přestavěná na kostel. Památná soška světece byla podle J. Drápala po staletí uchovávána v pololánické usedlosti č. 32 na návsi. V Holici se jeho památka každoročně připomínala při oslavách tzv. patrocinia či „malých hodů“ na svátek sv. Urbana, kdy do vsi putovala procesí poutníků z okolních vesnic.

Patron zdejšího chrámu, svatý Urban, byl římským papežem v letech 222-230. Podle dochovaných legend obrátil na křesťanskou víru mnoho pohanů, mimo jiné sv. Valeriána, ženicha sv. Cecílie. Kromě toho organizoval sbírky ve prospěch uvězněných křesťanů, které připravoval na mučednickou smrt. Sám byl uvězněn, mučen a posléze popraven dne 25. května 230 za vlády římského císaře Alexandra Severa. Roku 821 byly

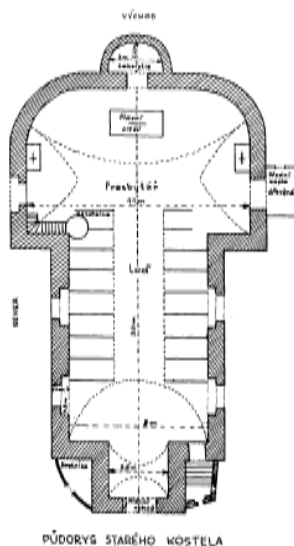
nalezeny jeho svaté ostatky a uloženy v chrámu sv. Cecílie.

První hodnověrná písemná zpráva o filiálním kostele sv. Urbana v Holici pochází až z ledna roku 1610, kdy byl vysvěcen olomouckým světcím biskupem Janem Civallem, pravděpodobně po nějaké rozsáhlejší stavební úpravě či dokonce novostavbě (v této souvislosti je zajímavé, že se o něm ještě nezmiňuje urbář městských statků z roku 1606, na rozdíl od mladšího urbáře z roku 1655). Do vzdáleného kostela docházel konat občasně bohoslužby a církevní obřady svatomořický farář.

Nejstarší zprávy o podobě holického kostela z poloviny 17. století jej popisují jako dosti prostou, pravděpodobně jednolodní stavbu zaklenutou jen v presbytáři, jinak opatřenou malovaným dřevěným stropem. **Kostel** byl vybaven třemi oltáři a křtitelnicí, ale chyběla mu kazatelna. Ve věži byly zavěšeny dva zvony. K pozemkovému majetku chrámu patřila role ve výměře 28,5 měřice věnovaná obcí, z jejíhož výnosu byly hrazeny výdaje spojené s provozem kostela a duchovní správou.

Pravidelné nedělní bohoslužby museli ovšem Holičtí navštěvovat v olomouckém chrámu sv. Mořice. Protože docházka do vzdáleného farního kostela byla značně obtížná, vymohla si obec roku 1714 zřízení tzv. lokálie.

Pro Holici byl ustanoven zvláštní kaplan, podřízený proboštu u sv. Mořice, který

docházel na pravidelné bohoslužby do vsi. V roce 1747 pro něj dala obec zbudovat přímo v Holici samostatný příbytek [kaplanku], odkud mohl kněz vykonávat bezprostřední duchovní správu. V souvislosti s tím mohla být o rok později ve vsi zřízena i samostatná škola. Kaplan dostával od obce každoročně 100 zlatých a 7 měřic žita, později ještě 10 sáhů dříví a 10 kop otýpek od olomouckého magistrátu. Kromě toho byl vydržován i dary dobrodinců. Např. v roce 1766 věnoval holický mlynář Antonín Wagner na vydržování kaplana 1000 zlatých. Za tyto počitky byl povinen sloužit 12 mší ročně.

Roku 1769 zapálil blesk kostelní věž, která shořela, ale ještě v témže roce byla znovu postavena a nově pokryta měděným plechem.

Roku 1784 byla v Holici zřízena autonomní duchovní správa, tzv. lokální kuracie. K ní přislušely i sousední vesnice Hodolany, Rolsberk a Nový Svět. Patronát nad kostelem převzal náboženský fond [později náboženská matice], který platil i místního kaplana. Z jeho prostředků byla v roce 1791 vystavěna také nová budova duchovní správy v sousedství kostela.

Krátce po zřízení kuracie byl nákladem 8-9 000 zlatých z peněz náboženského fondu rozšířen i malý holický kostelík. Chrám zcela změnil svou vnitřní dispozici [oltář byl umístěn pod západní věží, hlavní vchod byl spolu s novými varhany z roku 1809 zbudován na východní straně] a byl nově vybaven. Na hlavní oltář byl umístěn nový obraz sv. Urbana, darovaný holickým rodákem a bývalým kartuziánem Bartolomějem Přikrylem, jenž kostelu roku 1796 věnoval i mešní záduší v hodnotě 1208 zlatých. V roce 1822 byla na přání a nákladem holických farníků znovu změněna orientace chrámu, vystavěna byla nová sakristie a obnoveny všechny tři oltáře. To byla poslední významná stavební změna původního holického svatostánku. Nevelký kostel stál uprostřed návsi napříč [od západu k východu, byl tedy opačně orientován než současný chrám], věží a hlavním vchodem obrácen k usedlosti č. 14, presbytář se nacházel naproti usedlosti č. 43.

Přímo u kostela se rozkládal také původní holický hřbitov, doložený roku 1785. Ten byl nedlouho poté přemístěn na současné místo za jižním koncem obce [nové pohřebiště je zakresleno již na katastrální mapě z roku 1833]. Hřbitov byl několikrát rozšiřován, významné bylo rozšíření v roce 1873, kdy byla postavena i márnice.

V souvislosti s růstem počtu věřících [v roce 1817 patřilo k holické kuracii 1391 farníků] byla roku 1843 povýšena zdejší lokální kuracie na samostatnou faru, jež byla podřízena děkanství ve Velké Bystřici. V důsledku populačního růstu Holice i dalších obcí farnosti přestal malý farní kostel záhy dostačovat potřebám duchovní péče. Stavba navíc postrádala patřičně důstojný vzhled, o čemž výmluvně svědčí reakce olomouckého profesora bohosloví P. Debiasiho. Když tento kněz v roce 1862 poprvé zavítal do Holice sloužit velkou mši, při pohledu na kostel udiveně pravil: „*To že jest kostel? Toť stodola.*“

Obec si byla vědoma nutnosti stavebních oprav chrámu, když však byl při obhlídce v roce 1866 zjištěn katastrofální stav stropu a krovu, rozhodla se postavit zcela nový kostel. Místodržitelství však stavbu odsunulo, neboť náboženský fond, jenž měl stavbu coby patron z větší části financovat, měl prostředky na patronátní stavby

rozvrženy již na řadu let dopředu. Holičtí farníci v čele s kaplanem Ferdinandem Harnou léta marně usilovali až na nejvyšších místech o povolení stavby. Starý kostel zatím dále chátral a ohrožoval životy věřících.

Příznivý obrat nastal až s nástupem faráře P. Karla Schuberta v listopadu 1885, který se rázně zasadil o novostavbu chrámu v Holici. Výslovně se zřekl odpovědnosti za ohrožení lidských životů ve starém kostele. Následkem jeho prohlášení konečně okresní hejtmanství v Olomouci nařídilo v lednu 1886 uzavřít farní kostel a tím se otevřela cesta k výstavbě nového, důstojného chrámu.

Po dobu bourání starého a stavby nového kostela se bohoslužby konaly v jedné uprázdněné a rozšířené třídě místní školy, v níž byla zřízena prozatímní kaple. Demolici kostela zadala obec ve výběrovém řízení za nejnižší nabízenou cenu 770 zlatých Romanu Zapletalovi z Holice.

Získat povolení na stavbu nového kostela však nebylo jednoduché. Podařilo se to jen díky mimořádnému úsilí faráře Schuberta a obecního výboru a mimořádné přímlově místodržitelského rady a olomouckého okresního hejtmána Karla Khadeho na jaře roku 1887. Stavba byla zadána olomouckému staviteli Johannu Aulegkovi a již zmíněnému R. Zapletalovi z Holice. **Nový kostel** měl získat podobu baziliky s rovným dřevěným stropem. Bývalý holičský starosta Jan Otáhal ovšem navrhl, že je ochoten dát na své náklady zbudovat důstojnější klenutý strop.

Stavební plány sice musely být přepracovány, ale již v srpnu 1887 mohlo být započato s kopáním základů a v září s vlastní stavbou.

Dne 18. 9. 1887 se v Holici konala velkolepá slavnost svěcení základního kamene nového kostela. Pro chrám byly pořízeny také **čtyři nové zvony** odlité Hillerovou zvonařskou dílnou v Brně, varhany vyrobené firmou Rieger v Krnově nebo reliéfní křížová cesta od firmy Gypen z Mnichova. Před kostelem byly umístěny sochy moravských patronů sv. Cyrila a Metoděje, vytvořené brněnským sochařem Tomolou. Na kostelní věži byly roku 1890 umístěny hodiny zhotovené hodinářem Janem Czepekem z Brna.

Stavební práce byly dokončeny za neuvěřitelně krátkou dobu již v říjnu 1888. Celkový náklad na stavbu a vybavení kostela dosáhl 62 902 zlatých. Více než 25 000 zlatými přispěli dobrodinci.

Současně se stavbou kostela probíhala i oprava zchátralé fary za vydatného přispění holičského cukrovaru, obce, kostelního konkurenčního výboru a náboženské matice. Rekonstrukce farní budovy, jež byla zvýšena o jedno poschodí, byla dokončena v roce 1888.

Nový farní chrám sv. Urbana byl slavnostně vysvěcen v neděli 21. října 1888 za

účasti obrovského množství lidí z Holice i širokého okolí. Obřad svěcení vykonal P. Chalupa, děkan z Velkého Týnce, jenž sloužil v novém kostele i první mši svatou za hudebního doprovodu skladatele Josefa Nešvery. Slavnostní biskupská konsekrace holického kostela proběhla dne 28. května 1893 za osobní účasti olomouckého arcibiskupa Theodora Kohna. Při slavnostní mši zazněla Nešverova „Missa Angelorum“ osobně dirigovaná komponistou.

Správu farnosti, z níž se krátce před svým připojením k Olomouci vyfařily Hodolany s osadou Rolsberk, vedl až do roku 1918 zasloužilý kněz Karel Schubert. S jeho jménem je spojena rovněž výstavba holického cukrovaru a pivovaru i zřízení Ústřední záložny rolnické v Olomouci.

Od roku 1919 byl farářem v Holici **P. Antonín Hrab**, výmluvný kazatel od sv. Michala v Olomouci. Za jeho duchovní správy byly ve dvacátých letech pořízeny čtyři nové zvony (náhradou za původní zvony odvezené v letech 1. světové války), ale i oprava a omítnutí celého kostela nákladem přesahujícím 100 000 Kč, nová vnitřní výmalba chrámu, obnova oltáře a soch, oprava farní budovy a úprava okolí kostela a fary. Nezapomenutelný P. A. Hrab se stal posléze děkanem a v roce 1948 nesídelním kanovníkem olomoucké metropolitní kapituly.

Od července 1949 spravoval holickou farnost zpočátku jako administrátor, později jako farář P. Antonín Unzeitig, do té doby katecheta v Hodolanech. Tento kněz se stal v roce 1953 obětí komunistické perzekuce, když byl za tzv. protistátní činnost odsouzen k třináctiletému žaláři.

V dalších desetiletích se i římskokatolická farnost v Holici ocitla v nemilosti režimu a teprve v posledních čtrnácti letech se probouzí k novému duchovnímu životu. Potřebné rekonstrukce se dočkal i **farní kostel**, který se při slavnostních příležitostech znovu stává i důležitým společenským centrem městské části.

Z dějin holického školství

Holické děti navštěvovaly zpočátku,

patrně dosti nepravdělně, školu u olomouckého kostela sv. Mořice, do jehož farnosti vesnice náležela. Teprve po zřízení lokálie v Holici bylo možno uvažovat o **samostatné škole**, která však byla zřízena při zdejší duchovní správě až roku 1748. Jejím prvním „rektorem“ (učitelem a správcem) byl ustanoven Karel Kočí. Skromná jednotřídní škola pod patronátem svatomořické fary stávala pravděpodobně na místě pozdějších domů č. 62, 64 a 66 na návsi Svobody (dnes volně prostranství před budovou 1. stupně základní školy). Jedním z důvodů zřízení školy v Holici byla zřejmě výstavba olomoucké pevnosti, jejíž fortifikace bránily snadnému přístupu tamních žáků do města.

Po smrti K. Kočího roku 1772 převzal školu jeho syn Karel Kočí ml., jehož roku 1778 vystřídal nový rektor Václav Potáč. Ten byl dne 13. dubna 1782 zabit bleskem a na jeho místo nastoupil v pořadí čtvrtý holický rektor Jan Jelínek. V roce 1792 se vyučování v Holici ujímá Jan Kryl. Školu předal asi roku 1807 učiteli Václavu Ročenovi a sám se ujal zdejší panské hospody. V Ročen učil ve vsi celých 39 let až do své smrti roku 1846.

V letech 1816-1818 byla pro školu v Holici postavena nová budova (č. 60 na návsi Svobody), jež byla znovu zbudována po velkém požáru roku 1854. Roku 1820 se stala holická škola tzv. lokální školou pod patronátem náboženského fondu, roku 1844 byla povýšena na farní školu a dozor nad ní byl přenesen na děkanství ve Velké Bystřici. Holickou školu navštěvovaly i děti z přifařených obcí. V uvedeném roce 1844 na ní získávalo základní vzdělání 158 žáků. Hodolany s Rolsberkem se od holické školy osamostatnily v roce 1846, Nový Svět pak roku 1868.

Ve 2. polovině 19. století se z někdejší farní školy stala obecná škola, roku 1865 přešel patronát nad zdejší školou z náboženské matice na obec. Od uvedeného roku se v ní vyučovalo ve dvou třídách, které již přestaly dostačovat rostoucímu počtu žáků. K výstavbě nové školní budovy ovšem přikročil obecní výbor až po nehodě v březnu 1871, kdy se v učebně v době vyučování zřítil na dvou místech strop. Nehoda si naštěstí nevyžádala obětí ani zraněných.

Nová škola spatřila světlo světa v roce 1874. Jednopatrová stavba (dům č. 58) olomouckých stavitelů Františka Kottase a Karla Starého byla hotova za necelé čtyři měsíce, stavební náklady činily cca 17 000 zlatých. Vyučování ve dvou třídách bylo zahájeno po slavnostním otevření dne 13. září 1874.

Jelikož počet žáků rok od roku narůstal,

byla holická škola roku 1890 rozšířena na trojtřídní, v roce 1904 na čtyřtřídní se dvěma pobočkami. Od roku 1911 se vyučovalo již v pěti třídách s jednou pobočkou. Není proto divu, že stávající školní budova přestávala stačit a v roce 1908 musela být zvýšena o jedno poschodí. Stavební práce vedli zedníci mistři Rudolf Klapil a Jan Krejčíř z Hodolan a obecní výbor na ně vyčlenil částku 17 000 korun. Veškeré zakázky spojené s rozšířením a vybavením školy byly důsledně zadávány českým firmám.

Od poloviny 19. století až do 20. let následujícího věku se v čele holické obecné školy vystřídali tři řídící učitelé, kteří současně zastávali funkci varhaníka v místním farním kostele. Od roku 1846 až do své smrti v roce 1879 zde působil nadučitel Josef Novák. Všeobecně váženému učiteli vystrojila obec na vlastní náklady slavný pohřeb. Ve vedení školy jej vystřídal František Blatník, který byl nejen výraznou pedagogickou osobností, ale i vynikajícím zpěvákem, varhaníkem a spoluzakladatelem zdejšího čtenářsko-pěveckého spolku. F. Blatník byl osobním přítelem olomouckého hudebního skladatele Josefa Nešvery a s holickým sborem nastudoval několik jeho kompozicí, zejména slavnostních a vánočních mší. V prosinci 1904 jej obecní výbor jmenoval čestným členem obce. Roku 1907 odešel na vlastní žádost o penze a nedlouho poté zemřel.

Na jeho místo nastoupil Alois Sadílek, který v Holici působil od roku 1890 až do své smrti v roce 1929. Také on se stal výraznou postavou veřejného života obce. Jako dlouholetý předseda holického odboru Národní jednoty se zasloužil o založení české školy na Novém Světě, ale i mateřské a živnostenské pokračovací školy v Holici. Působil rovněž jako jednatel rolnické záložny a dlouholetý obecní kronikář, jehož zásluhou byla zaznamenána řada důležitých momentů v dějinách obce.

Nové impulsy získalo školství v Holici po 1. světové válce. V roce 1922 zde byla založena živnostenská pokračovací škola a o rok později rozhodlo obecní zastupitelstvo o zřízení mateřské školy. Po nezbytných adaptacích, které si vyžádaly přes 9600 Kč byla školka otevřena v přízemí obecního dvora č. 25 dne 1. září 1924.

V roce 1932 bylo zahájeno zdlouhavé jednání o stavbě nové budovy pro obecnou školu, jelikož její původní prostory již byly vzhledem ke zvyšujícímu se počtu žáků nedostatečné. Jod roku 1921 byla škola šestitřídní a v roce 1932 měla i s pobočkami deset tříd. Obecní zastupitelstvo vypsal veřejnou soutěž, z níž vzešel vítězný návrh Ing. M. Lamla z Brna. Na stavbu školy uzavřela obec půjčku ve výši 260 000 Kč u Ústřední záložny rolnické v Olomouci, 100 000 Kč věnovala z vlastního kmenového jmění. Za tyto peníze vykoupila usedlosti čp. 37 a 38 se zahrady, které kdysi náležely místnímu obvodnímu lékaři Jakubu Hudcovi a na jejichž místě měla nová škola stát. Ještě v téže roce měla být stavba zahájena, občanské strany v obecním zastupitelstvu však prosadily její odložení a z důvodů vysokých nákladů se zasazovaly jen o provedení přístavby ke staré školní budově. Stavba nové školy podle původního záměru tak mohla být zahájena až na podzim roku 1935. Stavební práce, do nichž byla zařazena i adaptace tělocvičny a

budov obou vykoupených statků, byly zadány staviteli T. Šípkovi z Hodolan. Obec si na ně půjčila další 1 milion Kč u Hypoteční zemědělské banky v Brně s lhůtou splatnosti 35,5 roku na šestiprocentní úrok. Celkový náklad stavby činil cca 1 678 000 Kč.

Nová školní budova v zahradách bývalých usedlostí č. 37 a 38 byla slavnostně otevřena dne 13. září 1936. Obecní kronikář ji nadšeně charakterizuje jako „jednu z nejkrásnějších školních budov poslední doby“. V moderním objektu nalezla útočiště především nově zřízená újezdní měšťanská škola. O jejím založení jednali představitelé obce již od roku 1928, definitivní rozhodnutí však padlo až po vydání nového zákona o újezdních měšťanských školách v březnu 1936. Do té doby navštěvovali holičtí žáci zejména měšťanku v sousedních Hodolanech, případně jiné měšťanské školy v Olomouci či Velkém Týnci. Do holické měšťanky bylo v září 1936 zapsáno prvních 82 žáků, prvním ředitelem školy byl jmenován Štěpán Vychodil, dosavadní ředitel měšťanské školy ve Velkém Týnci. V roce 1938 obdržela škola čestný název „Masarykova měšťanská škola“.

Umístění měšťanky v nové budově ale současně znamenalo, že se prostorové problémy obecné školy nepodařilo zcela vyřešit. Obec proto musela v roce 1938 přistoupit k celkové adaptaci původní školní budovy, která nadále sloužila obecné škole. V jejím čele stál od roku 1930 řídící učitel Jan Horský, předseda Učitelské jednoty olomoucko-šternberské a další holický obecní kronikář, který se významnou měrou zasloužil i o stavbu nové měšťanské školy.

Na podzim 1938 se ve staré školní budově ubytovalo československé vojsko a později zde našli na několik dní azyl i uprchlíci z Němci zabraného pohraničí.

Nacistická okupace postihla tvrdě i holické školství. Ve školách bylo zavedeno nejdříve dvojjazyčné a od roku 1943 jen německé úřadování (to se týkalo nejen korespondence, ale i vedení úředních knih včetně konferenčních protokolů, třídních knih a výkazů). Učitelé si museli bezpodmínečně osvojit dokonalou znalost němčiny, povinně navštěvovali jazykové kurzy a skládali úřední zkoušky. Hlavním vyučovacím předmětem se stala němčina, jež byla vyučována již od 1. ročníku až 8 hodin týdně češtině se věnovalo maximálně 4 hodiny týdně [ve zvláštní učebně. Obsah veškeré výuky byl upravován v nacistickém duchu a regulován na nejnutnější míru, dějepis byl zrušen úplně. Z učitelských i žakovských knihoven měly být vyřazeny stovky „závadných“ knih a jen zásluhou uvědomělých a statečných pedagogů byla většina knižních fondů zachována.

Školy byly od září 1941 reorganizovány podle německého vzoru - 4 třídy školy obecné a 4 třídy školy hlavní [dříve měšťanské]. Z obecné školy do školy měšťanské [hlavní] již nemohli žáci postupovat v libovolném počtu jako doposud, do

1. třídy měšťanky smělo postoupit jen 33 %ovšeho žactva 5. resp. 4. třídy obecné školy. Žáci nastupovali do vyšších typů škol o rok dříve, aby mohli být tím dříve nasazeni jako dělníci do práce pro říši. Žáci se účastnili povinného sběru odpadových surovin a pracovních brigád. Učitelé byli zase využíváni pro nejrůznější úřednické práce v obci - vedli statkové archy rolnických usedlostí, prováděli soupis výmlatu apod. V říjnu 1944 byla řada učitelů povolána pracovním úřadem do válečné pracovní služby, na hlavní škole zůstal dokonce jen zastupující ředitel F. Látal.

Vyučování neobyčejně trpělo tím, že školních budov bylo často používáno k jiným účelům. Budova hlavní školy byla v září 1944 zabrána pro Hitlerjugend a neučilo se v ní sedm a půl měsíce. V budově obecné školy bydleli v roce 1945 po tři měsíce zákopníci.

Nepohodlní učitelé se snadno stávali obětmi nacistické perzekuce. Holický učitel Alois Karásek musel opustit školu a byl nasazen jako dělník do Solných mlýnů. Do předčasné výslužby musel v srpnu 1941 z nařízení říšského protektora odejít ředitel zdejší měšťanky Š. Vychodil. Až do listopadu 1945 jej zastupoval odborný učitel Florián Látal. Ve vedení obecné školy se vystřídali řídící učitelé Augustin Marek a Ladislav Uhlíř. Tragický byl osud odborné učitelky Milady Petřkové, sestry Dr. Vladimíra Petřka, duchovního české pravoslavné církve v Praze, který byl nacisty umučen pro spoluúčast při atentátu na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha v roce 1942. M. Petřková byla odvečena do koncentračního tábora v Osvětimi, kde následkem prožitých útrap v dubnu 1943 zemřela. Mezi holickými učiteli se našli i aktivní účastníci protinacistického odboje. V britském královském letectvu sloužil kapitán Vítězslav Pospíšil, do roku 1940 odborný učitel na zdejší měšťanské škole.

Krátkce po osvobození)22. května 1945[bylo obnoveno vyučování na obecné i měšťanské škole, v provozu zůstala rovněž **mateřská škola**. Pětitřídní obecnou školu s jednou pobočkou spravoval řídící učitel Jaroslav Smékal, školu navštěvovalo v roce 1947 na 180 dětí. Pětitřídní měšťanskou školu vedl opět ředitel Štěpán Vychodil, v roce 1947 se v ní učilo přes 100 žáků. Mateřskou školu s téměř pěti desítkami dětí řídila učitelka A. Kostová, v roce 1947 byla školka rozšířena o druhé oddělení.

Dne 1. září 1948 nabyl účinnosti zákon o jednotné škole. Na jeho základě se dosavadní obecná škola změnila na pětitřídní národní školu a měšťanská škola byla přeměněna na čtyřtřídní střední školu, do níž povinně postoupili všichni žáci,

kteří úspěšně ukončili pátý ročník národní školy. V čele národní školy stál až do odchodu do penze J. Smékal, kterého v roce 1952 vystřídal Svatopluk Zeman. Střední školu vedl od roku 1949 po odchodu Š. Vychodila do penze opět odborný učitel F. Látal.

Mateřskou školu řídila M. Lepaříková, od roku 1951 pak ředitel národní školy J. Smékal. V roce 1952 byla její ředitelkou ustanovena Božena Losertová, která na holické mateřské škole působila již v letech 1924-1939. Její zásluhou se stala místní školka jednou z nejlepších v okrese. V roce 1954 získala nové prostory v domě čp. 4 na návsi Svobody. Od roku 1957 vedla holickou školku Vlasta Husáková, kterou v listopadu 1960 vystřídala Anna Sehnalová.

V listopadu 1950 byly pro žactvo národní i střední školy zřízeny první družiny mládeže.

Výchova a vzdělávání žáků byly po únoru 1948 důsledně vedeny v novém lidově demokratickém duchu. Klíčovou se stala výuka ruského jazyka a občanská výchova, naopak byla redukována výuka náboženství, jež se stalo nepovinným předmětem vyučovaným jen v odpoledních hodinách. K novému duchu výchovy přispívala rovněž nově založená pionýrská organizace. Obecní kronika zaznamenává, že koncem školního roku 1950/1951 složilo prvních 42 žáků pionýrský slib. Žáci se pod vedením svých učitelů opět účastnili povinných brigád v zemědělství a sběru odpadových surovin.

Od 1. září 1953 byly národní a střední škola v Holici v rámci další školské reformy spojeny do osmileté střední školy. Jejím prvním ředitelem byl jmenován Josef Petr, jehož v roce 1955 vystřídal Svatopluk Zeman, o dva roky později Alois Kočí a od září 1958 Leopold Kovařík. Spojená škola měla v prvním roce své existence 14 tříd, jež navštěvovalo 449 žáků. Učilo na ní 16

učitelů. Při škole působila řada zájmových kroužků, úspěchy slavilo **žákovské ochotnické divadlo** pod velením paní učitelky Dudové. V roce 1957 získali holičtí žáci prostřednictvím Sdružení rodičů a přátel školy a MNV vlastní rekreační objekt v Nové Vsi u Rýmařova, využívaný zejména o letních prázdninách jako pionýrský tábor. Školní družina byla od roku 1959 umístěna v nových prostorách zrušeného

hostince „U Přemysla Oráče“ na návsi Svobody č. 37.

Dne 1. září 1959 byla při zdejší osmileté škole otevřena devátá třída. Holice se stala jednou ze dvou obcí olomouckého okresu, kde byla pokusně uskutečňována devítiletá školní docházka. Od 1. září 1960 se místní osmiletka úředně změnila v základní devítiletou školu, jež v dalších desetiletích připravila na život stovky holických dětí. Ředitelem ZDŠ v Holici zůstal až do srpna 1968 Leopold Kovařík. V letech 1968-1976 řídil školu Miroslav Dokoupil, kterého v letech 1976-1990 vystřídala Nina Skyvová. Základní devítiletá škola se mezitím změnila na Základní školu v Olomouci - Holici.

Společenské změny po listopadu 1989 se nevyhnuly ani holické škole, vedené od března 1990 Mojmiřem Chytilým, jehož v únoru 1992 vystřídala Olga Rychlá. V roce 2002 se do funkce ředitele vrátil Mojmír Chytil. Obě školní budovy prodělaly významné rekonstrukce a modernizace. V roce 1993 získala starší budova školy, v níž je umístěn její 1. stupeň, novou plynovou kotelnu, instalovány byly nové radiátory. O dva roky později byla vybudována plynová kotelná i v novější budově 2. stupně základní školy, kde byly rovněž rekonstruovány šatny a položena nová podlahová krytina. V roce 1996 byla započata důkladná oprava školní tělocvičny. Rekonstrukce pokračovaly v dalších letech opravami střechy, vodárny, nátěrem podlahy v tělocvičně a pokládáním nových podlahových krytin v jednotlivých učebnách, opravami svodů a okapů, oken, vstupů do obou školních budov či sociálního zařízení. V roce 2000 byla provedena celková rekonstrukce elektroinstalace v budově 1. stupně školy. V letošním roce mají být mj. přestěhovány školní dílny do budovy mateřské školy, na další léta jsou naplánovány výměny oken v obou školních budovách a celková rekonstrukce sociálního zařízení.

Holická škola vychovala během více než 250 let svého působení celé generace tvořivých občanů a má všechny předpoklady zůstat úspěšnou „*dílnou lidskosti*“ i pro další pokolení.

Sbor dobrovolných hasičů v Holici

Vedle válek, epidemií a občasných povodní „navštěvoval“ obec v minulosti často i „červený kohout“. V dostupných pramenech se dochovala nejstarší zpráva o ničivém požáru, který zachvátil dědinu v roce 1544. Zhoubný oheň byl jistě průvodním jevem vpádu vojsk ve válečných časech a někdy zasáhly i přírodní živly (požár kostelní věže při bouři v roce 1769). Šíření ohně bezesporu významně napomáhaly doškové či šindelové střechy většiny usedlostí a větší množství různých dřevěných staveb. Holičtí sice již v roce 1807 zakoupili jednoduchou ruční stříkačku, neorganizované hašení však většinou nebylo příliš účinné.

Podrobnější zprávy o častých požárech v obci pocházejí z 19. století. Asi nejstrašnější následky mělo řádění ohně v Holici dne 15. ledna 1836, při němž lehla popelem velká část obce (postíženo bylo 52 selských usedlostí, chalup a domků, shořela rovněž řada stodol a výměnků). Požár měl o to tragičtější důsledky, že předchozí dva roky se vyznačovaly mimořádným suchem a neúrodou. Nešťastníkům pomáhal olomoucký

magistrát a v jejich prospěch se scházely i sbírky obilí, potravin a peněz.

Podobný požár postihl Holici dne 22. května 1854. Shořely při něm usedlosti číslo 30-50 na jedné straně a 5-23 na druhé straně návsi spolu se všemi domky uprostřed vesnice. Ohni padla za oběť i škola, ušetřen zůstal jen kostel s farou.

Při požáru v červenci 1861 lehlo popelem 12 stavení. V září 1867 zničil oheň sedm holických usedlostí, o čtyři roky později vyhořelo dalších sedm domků.

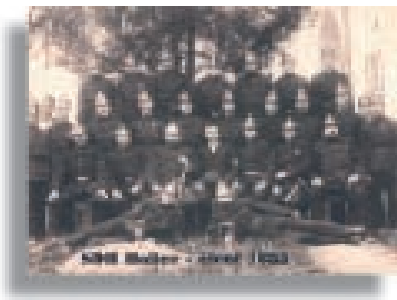
Opakující se ničivé požáry, jejichž šíření obyvatelé Holice nedokázali účinně bránit, přivedly několik osvědčených mužů na myšlenku založení sboru dobrovolných hasičů. Největší zásluhu na jeho vzniku měl zdejší kovářský mistr a obchodník s uhlím **Vavřín Kožušníček** spolu s tehdejší starostou obce Martinem Klukou, radními Josefem Štěpánkem a Janem Vykopalem a učitelem Františkem Košutem. Ustavující valné hromady dne 15. dubna 1884 se účastnilo 34 zakládajících členů. Prvním předsedou sboru byl zvolen rolník Josef Rychlý, který tuto funkci s přestávkami zastával téměř 40 let. Prvním náčelníkem sboru se stal učitel František Košut, jehož již v říjnu téhož roku po jeho odchodu na nové působiště vystřídal Vavřín Kožušníček. Na svátek sv. Floriána dne 4. května 1884 byla uspořádána slavnost založení sboru dobrovolných hasičů spojená se slavnostní mší, průvodem k soše sv. Floriána a prvním hasičským plesem.

Místní hasičský sbor se stal po čtenářsko-pěveckém spolku druhým nejstarším spolkem v obci (a zůstává nejstarším dosud fungujícím spolkem v Holici), současně patřil k prvním sborům na Olomoucku vůbec. Od roku **1885** byl členem ústřední hasičské jednoty v Brně a župní hasičské jednoty pro střední Moravu se sídlem v Přerově. V roce 1888 přistoupil holický sbor dobrovolných hasičů k nově ustavené župní jednotě okresů Olomouc a Šternberk. Holice v červnu 1892 hostila župní hasičský sjezd. V. Kožušníček zastával zpočátku funkci „přehlížeč“ hasičské župy olomoucko-šternberské a roku 1894 se stal dokonce jejím starostou.

V té době měl holický sbor již 45 výkonných členů a těšil se velké přízni a podpoře obce, rolnické záložny i cukrovaru. Od počátku se plně zapojil do veřejného života obce. Hasiči se scházeli v obecním dvoře č. 25, v němž bylo umístěno i první hasičské skladiště. Konali pravidelná cvičení i veřejná vystoupení, ale pořádali i ochotnická divadelní představení a účastnili se rozličných slavností. Již v prvním roce své existence však také účinně asistovali při osmi

požárech a za 15 let svého trvání vykážali 32 zásahů. Sbor byl od počátku vybaven stříkačkou, zakoupenou v roce 1884 za 1 400 korun. V roce 1889 získal novou **dvoukolovou jednoproudni stříkačku**, vybaven byl rovněž čtyřkolovým vozem, žebří, háky, lezeckým domem a různým nářadím, jehož celková hodnota byla v roce 1899 vyčíslena na 2 000 zlatých.

Holický sbor dobrovolných hasičů se podílel na přípravě hasičského pavi-

lónu na slavné Národopisné výstavě v Praze pořádané v roce 1895.

Po smrti V. Kožušníčka se stal náčelníkem sboru místní učitel Janáček, jehož v roce 1907 vystřídal Raimund Kolmaš. V roce **1904** vznikl při sboru odbor dorostu, který měl o dva roky později 10 členů. V roce 1913 se konalo v zahradě Hanáckého pivovaru okrskové **hasičské cvičení**. Člen výboru zdejšího sboru Jan Findling byl v témže roce zvolen náčelníkem olomoucko-šternberské hasičské župy.

V době 1. světové války udržovalo činnost sboru jen šest členů, většina holických hasičů narukovala na frontu. Na bitevním poli padli bratři Navrátil, Král a Nešpor. Vojsko zabralo i hasičské skladiště.

Po válce byla činnost místních hasičů plně obnovena. V roce 1923 pro stáří odstoupil první předseda Sboru dobrovolných hasičů v Holici Josef Rychlý a novým předsedou byl zvolen místní rolník Albín Sklenář. Funkci náčelníka zastával Jan Findling. V témže roce byla stará stříkačka předělána na motorovou kombinovanou stříkačku v ceně 15 000 Kč. V roce svého čtyřicátého výročí měl holický sbor 52 činných a 112 přispívajících členů. Od svého počátku zasahoval u 41 místních a 52 přespolních požárů. V roce 1925 byl rozšířen o ženský odbor.

Záznam v obecní kronice z roku 1932 uvádí, že hasičský sbor vlastní náradí v ceně 58 000 Kč a úplnou výzbroj pro 35 členů za 7 000 Kč.

V roce 1933 zakoupil sbor novou dvoukolovou motorovou **stříkačku Vikov**, vyrobenou v Hasičských závodech v Čechách pod Kosířem, o síle 35-40 HP za 44 750 Kč. Od svého založení do roku 1932 se Sbor dobrovolných hasičů v Holici podílel na likvidaci 55 místních a 70 přespolních požárů. V roce 1933 měl 8 čestných, 27 činných a 100 přispívajících členů, ke sboru patřilo i 6 dorostenců a 4 ženy.

V následujícím roce oslavil holický sbor 50 let svého trvání **slavnostní akademií** spojenou s divadelním představením, veřejným cvičením a veselicí v pivovarské zahradě. Zasloužilým členům sboru byly uděleny čestné medaile.

V červnu 1936 se 17 holických hasičů se sborovým praporem účastnilo slavnostního uvítání prezidenta E. Beneše na olomouckém nádraží. Členové sboru se účastnili i slavnostního otevření měšťanské školy v Holici. Hasičský sbor se však rovněž aktivně podílí na cvičeních v rámci nově budované civilní protiletecké ochrany.

V roce 1938 byl novým předsedou sboru zvolen dosavadní náčelník Jan Findling, který byl současně i župním a krajským náčelníkem a od roku 1940 předsedou okrsku. Funkci náčelníka

sboru převzal Jan Parč, kterého již v následujícím roce vystřídal Alois Alka. Holičtí hasiči získali v roce 1938 i svůj první automobil - šestiválcovou Tatru v ceně 8 500 Kč, zakoupenou z půjčky místní rolnické záložny.

V letech 2. světové války zasahovali holičtí hasiči při relativně častých požárech v obci a jejím blízkém okolí. K největším patřil požár ve velkostatku Nový dvůr v srpnu 1939, při němž byla zničena stodola s 18 vagóny ječné krmné slámy. Celková škoda byla vyčíslena na 100 000 korun. V březnu 1940 vyhořely hospodářské budovy Hamerského mlýna, kde znovu hořelo v listopadu téhož roku. V roce 1943 navštívil oheň několikrát velkostatek Nový dvůr.

Z nařízení protektorátních úřadů byl roku 1942 majetek zdejšího hasičského sboru předán obci, která jmenovala dvanáctičlennou jednotku pro požární službu. Zavedena byla stálá hotovost.

V posledních letech války byla činnost sboru značně omezena a plně podřízena nacistickým úřadům. Držely se hotovosti, při leteckém poplachu se mužstvo muselo dostavit do zbrojnice, organizovány byly žňové hlídky a prováděny protipožární kontroly obytných budov a závodů.

Při osvobození Holice Rudou armádou byl dne 8. května **1945** zapálen dům Š. Litvína v Masarykově ulici. Požár pod palbou obětavě zlikvidovali místní hasiči. Večer hořel i Hamerský mlýn, přístupové cesty však zablokovala postupující armáda a požár tak mohli hasit jen místní lidé. Následujícího dne přišel holický sbor o své vozidlo, jež jim zabavili vojáci Rudé armády (automobil byl posléze zničen při havárii).

Po osvobození byla činnost dobrovolného hasičského sboru postupně obnovena. V roce 1946 získali holičtí hasiči **vojenskou sanitku Dodge** v ceně 58 000 Kčs a vojenské vozidlo značky Laffly za 10 000 Kčs, jež bylo přestavěno v holické karosárně S. Václavka na otevřený hasičský vůz. V červnu toho roku hostila Holice sjezd IV.

okresku Okresní hasičské jednoty v Olomouci spojený s oslavami 60. výročí založení sboru. V zahradě Hanáckého pivovaru byly uspořádány hasičské závody a školní cvičení, v Lidovém domě se konalo ochotnické představení Tylový hry „Paličova dcera“ a večerní taneční zábava.

Dle záznamu v obecní kronice měl Sbor dobrovolných hasičů v Holici v roce 1947 na 30 činných a 200 přispívajících členů a osmičlenný samaritánský sbor. Starostou (předsedou) spolku byl Jan Findling a náčelníkem Alois Alka. Hasiči cvičili pravidelně jedenkrát týdně a jednou ročně pořádali veřejné cvičení v pivovarské zahradě. Členové sboru

se účastnili župních a krajských sjezdů i veřejných cvičení v sousedních obcích.

Spolek rovněž pořádá pravidelné schůze spojené s odbornými a osvětovými přednáškami, každoroční hasičský ples a několik tanečních zábav, občas i ochotnické divadelní představení. Vlastní závodní hasičské sbory byly zřízeny v Solných mlýnech, cukrovaru a v továrně Juta.

Poúnorové změny zasáhly i holický hasičský sbor. Místní akční výbor Národní fronty prověřoval členy výboru, v jehož čele zůstal předseda Jan Findling. Funkci velitele zastával František Alka, vystřídaný v roce 1954 Rudolfem Dvořákem. V roce 1950 byl Sbor dobrovolných hasičů v Holici změněn na místní hasičskou jednotu, posléze pak na místní jednotu (později základní organizaci) Československého svazu požární ochrany (z tradičních hasičů se stali „požárníci“), která se stala pevnou součástí Národní fronty financovanou z rozpočtu místního národního výboru. Sbor ovšem dokázal i ve změněných podmínkách vyvíjet dosavadní činnost. Organizoval výcvik dospělých členů i **mládeže**, zajišťoval protipožární prevenci, žňové hlídky, zasahoval při požárech v obci i okolí, pořádá však také veřejná cvičení, taneční zábavy, zahradní slavnosti v pivovarské zahradě i každoroční plesy a účastnil se hasičských soutěží v širokém okolí. V období všeobecně upadajícího zájmu občanů o veřejný život patřila hasičská jednotka vůbec k nejagilnějším společenským organizacím v obci.

V roce 1955 byla provedena adaptace požární zbrojnice a spolkové místnosti v obecním dvoře za materiální pomoci místního národního výboru. V roce 1958 získali holičtí hasiči požární cisternu, kterou v roce 1963 nahradil značně opotřebovaný požární vůz značky Mercedes. V roce 1970 bylo zakoupeno valníkovo vozidlo Tatra 805 a přenosná stříkačka PPS - 12.

Od roku 1957 stál v čele jednoty Alois Sedláček, který byl činným členem zdejšího hasičského sboru od roku 1933. Velitelem požárního sboru zůstával Rudolf Dvořák, jenž měl velké zásluhy na výchově hasičského dorostu. V roce 1966 jej vystřídal Miroslav Sedláček.

V roce 1974 si holičtí hasiči připomněli slavnostním způsobem 90 let existence svého sboru. Následujícího roku odchází Miroslav Sedláček na funkci velitele Městského výboru ČSPO v Olomouci a velitelem holického požárního sboru je zvolen Jiří Houšťava.

Místní hasiči vyvíjeli aktivní činnost i po připojení obce k městu Olomouci. Slavnostní valnou hromadou dne 25. května 1984 si tehdejší Základní organizace ČSPO a Požární sbor v Holici spolu s místními občany připomněly 100 let od založení

zdejšího sboru dobrovolných hasičů. Oslavy pokračovaly slavnostním průvodem přes Holici za doprovodu dechovky za hojně účasti místních občanů i přespolních, ukázkou hašení, zábavnými soutěžemi pro děti a mládež, jakož i výstavou historické i současné hasičské techniky a dokumentů z dějin holického sboru. Požární sbor měl v té době 38 členů a do jeho čela byl následujícího roku zvolen nový výbor vedený předsedou Miroslavem Sedláčkem a velitelem Jiřím Houšťavou.

V souvislosti s celospolečenskými změnami po listopadu 1989 navázali i zdejší hasiči na osvědčené tradice. V roce 1990 obnovili Sbor dobrovolných hasičů v Holici, jenž se stal součástí Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, a v dalších letech plně uhájili jeho existenci. Starostou sboru byl zvolen Miroslav Sedláček a jeho velitelem zůstal Jiří Houšťava. V roce 1994, kdy si holický hasičský sbor připomněl 110 let svého trvání, tvořilo jeho členskou základnu 32 mužů a 5 žen. Novým starostou sboru byl toho roku zvolen Radoslav Šanovec.

Sbor se nadále účastní **pravidelných cvičení**, školení a soutěží. V březnu 1996 se holičtí hasiči podíleli na likvidaci povodňových škod ve Chválkovicích. V dubnu téhož roku vystřídal J. Houšťavu ve funkci velitele sboru Zdeněk Sedláček. V létě roku 1997 se příslušníci sboru podíleli na záchranných pracích při katastrofální povodni, jež postihla i holický Nový dvůr a objekty výzkumného ústavu zelinářského. Holičtí hasiči odčerpávali ve dnech 12. 7. - 4. 8. 1997 vodu z rodinných domků na Novém Světě, ale i v Nemilanech, na Klášterním Hradisku a v Černovíře. Záchranných prací se účastnilo 14 členů sboru.

V roce 1998 získal holický sbor dobrovolných hasičů za účinné pomoci olomouckého magistrátu nové vozidlo „**Volkswagen Transporter**“ pro šestičlenné družstvo a plovoucí čerpadlo „Plovčer 800“, jež bylo během roku nahrazeno výkonnějším agregátem. Sbor ovšem musel opustit hasičskou zbrojnici a provizorně si pronajmout garáž v usedlosti paní Stoličkové na návsi Svobody. V následujícím roce byla holickým hasičům přidělena nová stříkačka TS 6/6 o výkonu 600 l/min.

V roce 1999 si holický sbor připomněl 115 let svého trvání. V témže roce měl 22 členů a jeho činnost byla zaměřena zejména na protipovodňovou aktivitu.

Od roku 2000 stojí v čele Sboru dobrovolných hasičů v Holici Jaroslav Šponar, velitelem sboru a hasičské jednotky zůstává Zdeněk Sedláček. Sbor se významnou měrou podílel na oslavách 725 let obce Holice pořádaných v září 2000. Výbava sboru byla obohacena o raftový člun, zakoupený díky sponzorům a výtěžku oslav. V prosinci téhož roku si sbor pronajal bývalou uhelnu kotelny firmy Olterm u cukrovaru, která byla v následujícím roce adaptována na novou hasičskou zbrojnici.

V letošním roce si Sbor dobrovolných hasičů v Holici připomene, jako nejstarší dosud činný spolek v obci, již 120 let svého trvání a mimořádně obětavé a

mnohostranně činorodé práce pro její občany. Nezbyvá, než mu do dalších let popřát mnoho zdaru v jeho záslužné činnosti.

Z historie holického fotbalu

Holický fotbalový klub vznikl pod hlavičkou Sportovního klubu Holice v roce 1932 a jako začínající celek byl zařazen do 4. třídy olomouckého okresu. Nadšení hráčů

i funkcionářů klubu přineslo hned dvakrát za sebou postup, takže v roce 1934 již mužstvo hrálo 2. třídu, kde úspěšně bojovalo až do roku 1939. Válečná léta poněkud odsunula zájem o kopanou a nová kapitola se začala psát po osvobození roku 1945.

Zájem o fotbal byl veliký a členská základna se značně rozrůstala. V roce 1948 byl holický fotbalový klub v rámci sjednocení tělovýchovy začleněn do TJ Sokol Holice. V důsledku další reorganizace se stal v roce 1953 součástí TJ Spartak Holice a pod tímto názvem hrál se střídavými úspěchy do roku 1968, kdy se vrátil k názvu Sokol Holice. Po roce 1972 hráli holičtí fotbalisté pod hlavičkou oddílu kopané TJ Olomouc - Holice. V té době se účastnilo soutěží již šest místních mužstev, což dokládá velmi početnou členskou základnu. Holická kopaná vždy dbala na masovost a z této široké základny vychovávala kvalitní fotbalisty pro vyšší soutěže. V druhé polovině 70. let to byl např. Petr Slaný (Baník Ostrava, Sparta Praha).

V roce 1994 došlo ke sloučení oddílu kopané TJ Olomouc - Holice s FC Lokomotiva Olomouc. Tímto spojením se výrazně rozšířil počet mužstev a přibýlo kvalitních trenérů, hlavně mládežnických mužstev. Sloučení obou subjektů a následný strmý vzestup klubu, který se od TJ Olomouc - Holice osamostatnil a přijal název FK Holice 1932, byl výsledkem práce nového předsedy klubu a hlavního sponzora Vladimíra Dostála.

V ročníku 1995-1996 postoupilo mužstvo poprvé do divize, kde dvakrát skončilo druhé, aby v ročníku 1998-1999 jednoznačně s bodovým ziskem 81 a s náskokem 26 bodů před druhým Novým Jičínem zvítězilo a postoupilo do Moravskoslezské fotbalové ligy. Přesto, že v podzimní části skončilo na 7. místě, dokázalo v jarní soutěži prohrát jen jednou a jako nováček MSFL vyhrálo a postoupilo do II. ligy.

Tu začalo ještě pod původním názvem, ale nutnost působit v profesionální soutěži jako akciová společnost donutila vedení klubu založit 1. HFK Olomouc a. s. (První holický fotbalový klub). Prezidentem klubu se stal J. Pícek, V. Dostál byl zvolen do funkce předsedy představenstva. V ročníku 2000-2001 mužstvo obsadilo 12. místo, v ročníku 2001-2002 poskočilo na 9. příčku konečné tabulky. Cílem holických fotbalistů zůstává udržet se ve středu tabulky, hrát pohledný fotbal pro diváky a dávat možnosti mladým fotbalistům. K plánům do budoucna náleží i rekonstrukce starých

šaten z roku 1954 a **přístavba nového zázemí** se sociálním zařízením, rehabilitací, výstavba tribun, splnění všech podmínek projektu „Ligové stadióny 2003“ a zabydlení se ve druhé nejvyšší soutěži Českomoravského fotbalového svazu.

Pečeť obce Holice

Nejstarší známé pečetidlo obce Holice pocházelo zřejmě z roku 1675. Jeho dochované otisky z let 1749 a 1787 mají tvar kruhu o průměru 28 mm. V pečetním poli, odděleném od opisu linkou, se nachází stojící postava

patrona zdejšího kostela sv. Urbana s mitrou, jež drží v pravé ruce kardinálský kříž a v levé ruce granátové jablko s křížem. Ve výši hlavy světce je rozdělený letopočet 1675. Opis pečeti zní: PECET CELE OBCE HOLICE SWA URBANAE.

V sedmdesátých letech 19. století používal obecní úřad kulaté razítko s postavou sv. Urbana uprostřed a legendou: PREDSTAVENTSKY URAD OBCE HOLICE S URBAN. Ve 20. století je nahradilo prosté nápisové razítko.

Starostové obce Holice)1852-1945[

1852-1855	Jan Rudolf
1855-1857	Jan Vlček
1857-1860	František Čágala
1860-1864	František Vytásek
1864-1867	Jan Otáhal
1867-1870	František Vytásek
1870-1873	Matouš Krempel
1873-1882	Jan Zdražil
1882-1885	Martin Kluka
1885-1891	Felix Zapletal
1891-1894	Josef Rychlý
1894-1901	Tomáš Otáhal
1901-1907	Kristián Rychlý
1907-1914	Bohumír Zdražil
1914-1919	František Zdražil
1919-1923	Karel Krejčířík
1923-1927	František Zdražil
1927-1930	Bohumír Zdražil
1930-1931	Jaroslav Smékal)předseda správní komise[
1931-1941	Alois Kožušníček
1941-1944	Ladislav Pulchert
1944-1945	Alois Navrátil)předseda správní komise[

Předsedové Místního národního výboru v Holici)1945-1974[

1945	Antonín Burian
1945-1946	Josef Vymětal
1946-1953	Jan Smysl
1953-1955	Božena Losertová
1955-1957	Leopold Kovařík
1957-1960	Václav Zrůstek
1960-1964	František Pavlas
1964-1974	Milan Alka

Přehled demografického vývoje Holice

Rok.....	Počet domů	Počet obyvatel ... z nich Češi / Němci / jiní
1793	85	639..... 0 / 0 / 0
1834	106	766..... 0 / 0 / 0
1849	110	824..... 0 / 0 / 0
1869	17	966..... 0 / 0 / 0
1880	147	1299..... 1261 / 34 / 4
1900	166	1772..... 1738 / 8 / 26
1910	196	2201..... 2147 / 16 / 38
1921	217	2284..... 2153 / 62 / 69
1930	332	3136..... 2950 / 94 / 92
1939	445	3809..... 3590 / 102 / 117
1946	491	3802..... 0 / 0 / 0
1950	508	2975..... 0 / 0 / 0
1961	547	3094..... 0 / 0 / 0
1970	539	3063..... 0 / 0 / 0
1980	553	3655..... 0 / 0 / 0
1991	541	4014..... 0 / 0 / 0

Dějiny Holice v datech

- 1275 První písemná zmínka o „lesu Holice“)silue Holice[
- 1306 První prokazatelná zmínka o vsi Holici v majetku města Olomouce
- 1462 Založení Velikého)Starého[rybníka mezi Holicí a Grygovem - počátek holic-
kého rybníkářství
- 1530 Napuštění Nového rybníka, později zvaného Záhumeník - počátek výstavby
dalších šesti rybníků v okolí Holice
- 1538 První historické zmínky o mlýnské strouze)Hamerském náhonu[, pohánějící
měděný hamr)později Hamerský mlýn[a Dolní mlýn v Holici a současně
napájející holické rybníky
- 1539 Zakoupením čtyř zahradníků olomoucké kapituly se celá Holice dostala do
rukou města Olomouce
- 1544 První známý ničivý požár v Holici
- 1610 Nejstarší zmínka o filiálním kostele sv. Urbana v Holici
- 1636 Povstání poddaných na panství města Olomouce pod vedením holickeho
sedláka Jiřího Žižky

- 1648 Konec třicetileté války, v jejímž průběhu zpusťla polovina vesnice
- 1714 Založení tzv. lokálie při kostele sv. Urbana v Holici
- 1742 Prusové v Holici
- 1747 Zbudování lokální kaplanky v Holici
- 1748 Založení školy v Holici
- 1755 Holičtí rolníci postoupili 55 měřic polí na zbudování osady Nový Svět
- 1758 Druhá pruská okupace Holice
- 1778 Parcelace městského dvora v Holici
- 1781 Zrušení nevolnictví
- 1782 Potvrzení definitivní smlouvy o aboli roboty poddaných města Olomouce
- 1784 Zřízení lokální kuracie)autonomní duchovní správy[v Holici, pro níž byla r. 1791 postavena nová budova)později fara[
- 1792 Vypuštění Starého rybníka, počátek vysoušení rybníků v okolí Holice, dokončeného v letech 1808-1816
- 1818 Otevřena druhá školní budova v Holici
- 1836 Katastrofální požár zničil větší část vesnice
- 1841 Stavba přerovsko-olomoucké železnice procházející katastrem obce
- 1843 Holice se stala sídlem samostatné farnosti
- 1848 Zrušení poddanství a zrození občanské společnosti
- 1850 Holice se stává samosprávnou obcí olomouckého okresu
- 1851 Počátek výstavby pěti předsunutých pevnůstek v okolí Holice, dovršené roku 1868
- 1854 Rozsáhlý požár zničil značnou část obce včetně školy
- 1866 Po prohrané bitvě u Hradce Králové rozložen v Holici a okolí 3. armádní sbor rakouské armády
- 1868 Založení Rolnické záložny v Holici
- 1871 Velký tábor lidu u Holice zaměřený na myšlenku rolnické svépomoci a národní otázky
- 1871 Otevření Rolnického akciového cukrovaru v Holici
- 1871 Založení velkostatku)a osady[Nový dvůr ve vlastnictví Spolku moravských cukrovarů

- 1874 Stavba nové budovy obecné školy v Holici
- 1878 Založení exportní sladovny Mořice Fischera, později firmy Heller a Husserl v Holici
- 1883 Založení čtenářsko-pěveckého spolku - nejstaršího spolku v obci
- 1884 Založení Sboru dobrovolných hasičů v Holici
- 1885 Založení velkoobchodní firmy Vavřína, později Aloise Kožušníčka
- 1888 Otevření nového farního kostela sv. Urbana v Holici
- 1888 Zřízení poštovního úřadu v Holici
- 1891 Holická obec kupuje bývalý Veikův dvůr č. 25)tzv. obecní dvůr[
- 1893 Jan Drápal vydává „Paměti farnosti holické“ - první pokus o sepsání dějin obce a farnosti
- 1897 Do provozu uveden Hanácký akciový pivovar rolnický v Holici
- 1900 Ustavení Tělocvičné jednoty Sokol Holice
- 1907 Zřízení sokolovny v obecním dvoře č. 25
- 1907 Ustavení místní odbočky Národní jednoty pro severovýchodní Moravu v Holici
- 1908 Přestavba budovy obecné školy, jež byla zvýšena o jedno poschodí
- 1910 Ustavení Dělnické tělocvičné jednoty v Holici
- 1912 Holická Národní jednota otevřela soukromou českou školu na Novém Světě
- 1913 Elektrifikace Holice z hodolanské elektrárny
- 1914 První holičtí muži rukují na fronty 1. světové války
- 1918 Ukončení 1. světové války a vznik Československé republiky
- 1922 Ustavení místní jednoty Československého Orla v Holici
- 1922 Založení živnostenské školy pokračovací v Holici
- 1924 Do provozu uvedeny Solné mlýny v Holici
- 1924 Odhalení pomníku Františka Palackého v Holici
- 1924 TJ Sokol Holice otevřelo kino „Haná“
- 1924 Otevření mateřské školy v Holici
- 1925 Otevření Lidového domu v Holici, sídla TJ Orel a dalších katolicky orientovaných spolků

- 1927 Rudolf Synovec zavedl pravidelnou autobusovou linku z Olomouce do Holice a zpět
- 1928 Založení firmy Manilla)později Juta[
- 1930 Ulice v Holici získaly poprvé svá úřední pojmenování
- 1932 Založení Sportovního klubu Holice)Fotbalového klubu Holice[
- 1936 Zřízení civilního letiště v Holici
- 1936 Stavba nové školní budovy a otevření měšťanské školy v Holici
- 1936 V důsledku hospodářské krize uzavřena holická sladovna firmy Heller a Husserl
- 1938 Odhalení busty T. G. Masaryka před novou školou v Holici
- 1939 Počátek nacistické okupace, Holice se stává součástí protektorátu Čechy a Morava
- 1945 Osvobození obce, ustavení Místního národního výboru v Holici a počátek její poválečné obnovy
- 1948 Únorový převrat a počátek „socialistických přeměn“ obce, spojených se znárodněním zdejších průmyslových podniků, vytvořením státního statku v Novém dvoře, likvidací soukromého živnostenského podnikání a řady spolků, kolektivizací zemědělství a perzekucí odpůrců „lidově demokratického“ režimu
- 1950 Do Holice se stěhuje olomoucký závod národního podniku Elektromontážní závody Praha, později n. p. MEZ Mohelnice)dnes firma MLS[
- 1951 Počátek budování areálu Výzkumného ústavu zelinářského ČSAV v Holici
- 1954 Tělovýchovné a sportovní aktivity v obci sloučeny v TJ Spartak Holice
- 1956 Založení Jednotného zemědělského družstva v Holici
- 1966 Vydání prvního svazku Holického sborníku vlastivědných prací, ukončeného v roce 1969
- 1968 Počátek výstavby mlékárenského závodu OLMA
- 1974 Připojení Holice k městu Olomouci - někdejší samostatná obec se stala městskou částí
- 1974 Vznik Jednotného zemědělského družstva „Družba“ Velký Týnec se sídlem v Holici
- 1976 Zahájení provozu velkopekárný Hanka
- 1984 Otevření olomouckého masokombinátu v Holici

1989 Pád totalitního režimu a zahájení období výrazných politických, hospodářských a sociálních přeměn

2000 Oslavy 725 let první písemné zmínky o Holici

2004 Sbor dobrovolných hasičů v Holici si připomíná 120 let svého trvání

Slovníček historických měnových a měrných jednotek

Groš bílý, měnová početní jednotka uváděná v pramenech již od r. 1539, od r. 1573 ražen jako mince. 30 bílých grošů tvořilo 1 zlatý moravský.

Groš český)pražský], měnová jednotka užívaná v českých zemích v letech 1300-1547.

Hřivna, váhová jednotka užívaná pro drahé kovy, rovnající se 256,9 g)česká hřivna[nebo 253,17 g)pražská hřivna[. Jako početní měnová jednotka obnášela různé množství grošů: hřivna těžká či moravská TM64 grošů, hřivna lehká, krátká či královská TM56 grošů, častá byla i hřivna, rovnající se kopě grošů)60 grošům[.

Jitro rakouské, plošná jednotka, rovnající se 1600 čtverečním sáhům vídeňským)dolnorakouským[TM2 korce TM3 měřice dolnorakouské TM0,5755 ha.

Kopa, početní jednotka, rovnající se šedesáti.

Koruna, měnová jednotka zavedená v Rakousko-Uhersku r. 1892, rovnající se 100 halěrům. 1 zlatý rakouské měny TM2 koruny.

Krejcar, měnová jednotka užívaná ve středoevropském prostoru od 16. do konce 19. století. 60 krejcarů tvořilo 1 zlatý rýnský a později i 1 zlatý konvenční mince, 70 krejcarů tvořilo 1 zlatý moravský a 100 krejcarů tvořilo 1 zlatý rakouské měny. Krejcar se mohl dělit na drobnější mince, nazývané v pramenech denáry.

Lán, základní jednotka pozemkové držby bez konstantní velikosti, určená plošně počtem jiter nebo v duté míře)množstvím setých zrnin[

Měřice dolnorakouská, plošná jednotka, rovnající se třetině rakouského jitra, tj. přibližně 0,192 ha.

Měřice staromoravská, plošná jednotka, rovnající se přibližně 0,22 ha.

Míle česká či **staročeská**)zemská[, délková jednotka, rovnající se přibližně 11,25 km. Její délka je v podstatě totožná s mílí německou, užívanou v 16.-18. století i na Olomoucku.

Míle poštovní vídeňská, délková jednotka, rovnající se 4000 vídeňských sáhů TM

7,586 km.

Mírka, plošná jednotka, rovnající se asi 177,15 m²

Sáh čtvereční viz Jitro rakouské.

Zlatý konvenční mince, měnová jednotka užívaná v letech 1750-1857, rovnající se 60 krejcarům.

Zlatý moravský, měnová početní jednotka užívaná od 16. století, rovnající se 30 bílým grošům nebo 70 krejcarům.

Zlatý rakouské měny, měnová jednotka užívaná v letech 1857-1892, rovnající se 100 krejcarům.

Zlatý rýnský, měnová početní jednotka užívaná v 16.-18. století, rovnající se 60 krejcarům.

Zlatý vídeňské měny, vnitrostátní měnová jednotka zavedená v Rakousku v důsledku státního bankrotu v r. 1811. Za 5 zlatých konvenční mince ve znehodnocených bankocetlích se dával 1 zlatý vídeňské měny v podobě nových papírových platidel, tzv. šajnů.

Prameny a literatura

Prameny tištěné:

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Brno 1836-1903.

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae. Praha 1904-1978.

Die Landtafel des Markgrafthums Mähren)Ed. J. Chytil]. Brno 1856.

Lánové rejstříky Olomouckého kraje z let 1675-1678)Ed. F. Matějek]. Olomouc 1994.

Libri citationum et sententiarum seu Knihy půhonné a nálezové)Ed. V. Brandl]. Brno 1872-1911.

Moravské zemské desky. Kraj Olomoucký. Praha 1948-1953.

Tereziánský katastr moravský)Ed. J. Radimský a M. Trantírek]. Praha 1962.

Archivní prameny uložené ve Státním okresním archivu v Olomouci:

Fond Archiv obce Holice:

Knihy, inv. č. 4-13, Protokoly zasedání obecního výboru, obecního zastupitelstva, obecní rady a správní komise z let 1885-1945.

Knihy, inv. č. 66, Pamětní kniha obce Holice z let 1921-1938.

Knihy, inv. č. 67, Pamětní kniha obce Holice z let 1939-1946.

Knihy, inv. č. 68, Památník slavnostního odhalení pomníku F. Palackého v Holici 1924.

Spisy, inv. č. 95, Obecní samospráva 1919-1945.

Spisy, inv. č. 96, Jednání o připojení obce Holice k Olomouci 1942-1943.

Spisy, inv. č. 104, Školství 1928-1945.

Spisy, inv. č. 105, Kultura 1922-1942.

Spisy, inv. č. 106, Tělesná výchova a sport 1923-1942.

Spisy, inv. č. 122, Průmysl 1907-1944.

Spisy, inv. č. 125, Doprava 1910-1938.

Spisy, inv. č. 128, Veřejná výstavba 1907-1943.

Spisy, inv. č. 132, Elektrifikace 1913-1940.

Fond Místní národní výbor Holice:

Kroniky obce Holice z let 1947-1964)4 svazky[.

Zápisy z plenárních zasedání MNV z let 1946-1974

Zápisy ze schůzí rady MNV z let 1947-1974

Fond Národní škola Holice:

Knihy, inv. č. 1-3, Školní kroniky z let 1870-1946

Fond Farní úřad Holice:

Knihy, inv. č. 13, Liber foundationum z let)1610[1747-1890.

Spisy, inv. č. 40, Stavba a oprava kostela 1887-1939.

Spisy, inv. č. 65, Faráři 1783-1949.

Fond Archiv města Olomouce:

Listiny, inv. č. 6, 9, 234, 402, 1392, 1459.

Knihy, sign. 54, Urbář městských statků z roku 1726.

Knihy, sign. 55, Urbář městských statků z roku 1655.

- Knihy, sign. 61, Kniha půhonů týkajících se města Olomouce z let 1535-1568.
- Knihy, sign. 112, Soupisy městských nemovitostí a opisy listin, potvrzujících nároky k nim z r. 1752
- Knihy, sign. 115, Kniha opisů listin, týkajících se městských statků z let 1314-1781.
- Knihy, sign. 119, Opisy listin a zápisů týkajících se městských statků z let 1606-1636, opis urbáře městských statků z roku 1606.
- Knihy, sign. 186, Kniha půhonů týkajících se města Olomouce z let 1516-1543.
- Knihy, sign. 339, Předávací protokol městských statků z roku 1726.
- Knihy, sign. 781, Lánský rejstřík vsí olomouckého panství 1656.
- Knihy, sign. 1531, Individuální extrakt z tereziánského katastru pro vsi olomouckého panství 1757.
- Knihy, sign. 1532, Popis městských statků z roku 1841.
- Zlomky registratur, inv. č. 474, návrh smlouvy mezi obyvateli Dědinky a Klopoře a poddanými z Holice o pozemcích pro nově zakládanou ves Nový Svět z roku 1755
- Zlomky registratur, inv. č. 1264, Žádost holických poddaných o úlevu roboty z roku 1742.

Fond Městský národní výbor Olomouc:

Kroniky města Olomouce z let 1974-1987

Prameny uložené mimo archiv:

Pamětní zápisy Sboru dobrovolných hasičů v Holici za léta 1884-2002

Literatura:

- Akciový pivovar a sladovna v Olomouci. Olomoucký Pozor, 8. 11. 1894, s. 2.
- J. Bartoš a kol.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. III. Ostrava 1972.
- J. Bartoš a kol.: Malé dějiny Olomouce. Ostrava 1972.
- J. Cekl: Kraj, jímž táhla válka. Olomouc 1946.
- V. Dohnal: Pohřebiště ze střední doby hradištní v Olomouci - Holici) okr. Olomouc]. Přehled výzkumů 1974. Brno, Archeologický ústav ČSAV 1975, s. 47-48.

- J. Dostál - F. Říkovský: Vlastivěda moravská. Olomoucký okres. Brno 1935.
- J. Drápal: Paměti farnosti holické. Olomouc 1893.
- J. Duda: Solné mlýny. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 84-89.
- J. Fuksa: K patnáctiletému výročí Výzkumného ústavu zelinářského v Olomouci - Holici. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 71-73.
- Hanácký akciový pivovar v Holici. In: Olomouc město i okres. Brno 1931, s. 132.
- Hanácký pivovar v Olomouci. Selské listy, 25. 6. 1898, s. 2, 2. 7. 1898, s. 3, 26. 6. 1926, s. 5.
- J. Hanuš - M. Hanuš: Hanácký pivovar - národní oasa Olomouce. Selské listy, 25. 7. 1936, s. 2.
- G. Hoffmann: Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy. Plzeň - Sušice 1984.
- Holice. Selské listy, 30. 11. 1940, s. 7-8.
- Holice. Vlastivěda okresu olomouckého. Pozor, 20. 3. 1932, s. 5.
- L. Hosák: Historický místopis hradského obvodu olomouckého do poloviny 14. století. In: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Historica VII. Praha 1964, s. 45-90.
- L. Hosák: Historický místopis země Moravskoslezské. V. Olomoucký kraj. Brno 1936.
- L. Hosák: Přehled historického místopisu Moravy a Slezska v období feudalismu do roku 1848. Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Úvodní svazek. Ostrava 1967.
- L. Hosák - R. Šrámek: Místní jména na Moravě a ve Slezsku. I. Praha 1970.
- Š. Hrubá: Solné mlýny v Olomouci. Vlastivědný sborník pro mládež župy olomoucké, 4, 1925/1926, s. 68-71, 90-93.
- F. Hrubý: Severní Morava v dějinách. Brno 1947.
- J. Chaloupka: Cukrovar Holice. In: A. Halla - F. Kraváček: Z dějin odborů na Olomoucku. Olomouc 1987, s. 225-226.
- J. Janásek: Holické názvy tratí. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 30-32. Sv. 3, 1969, s. 74-78.
- J. Janásek: Holické školní budovy. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 24-27.

- J. Janásek: Jak prožívala Holice dny osvobození v roce 1918. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 3-7.
- J. Janásek: Jak vypadala Holice kdysi. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 21. Sv. 3. 1969, s. 79-82.
- J. Janásek: Naši nejstarší dobrovolníci. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 15-16.
- J. Janásek: Nejstarší písemné zprávy o Holici. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 16-23.
- J. Janásek: O kronikách a kronikářích v Holici u Olomouce. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 84-87.
- J. Janásek: Původ názvu Holice. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 12-15.
- J. Janásek: Tři z Holice. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 8-11.
- J. Janásek: Z dávných dob Holice. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 5-13.
- J. Janásek: Z pravěké minulosti našeho okolí. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 5-11.
- J. Janásek - L. Kovařík: Nejstarší holičtí rektori. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 28-35.
- J. Janásek - L. Kovařík: Škola a učitelé v Holici. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 22-29.
- J. Janásek - B. Vaňák: 75 let pivovaru v Olomouci - Holici. 1897-1972. Olomouc 1972.
- J. Janásek - B. Vaňák: Sto let cukrovaru v Holici u Olomouce. Olomouc 1971.
- Jednotné zemědělské družstvo Družba Velký Týnec se sídlem v Olomouci - Holici. In: Socialistické zemědělství v okrese Olomouc. Olomouc 1989, s. 187-196.
- V. Kelbich: Činnost KSČ na Olomoucku za okupace a ilegální tiskárna v Holici. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 58-61.
- L. Kovařík: Holická škola - údobí před 1. svět. válkou a po ní. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 55-59.
- J. Kšír: Obec Holice jako součást olomouckého opevněného tábora. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 14-20.
- M. Látal: Jak vypadala Holice asi před sto lety. In: Holický sborník vlastivědných

prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 36-40.

M. Látal - J. Janásek: Vzpomínka na Vladimíra Horského, československého letce v Anglii. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 12-14.

F. Matějek: Postavení poddaného lidu v olomouckém kraji v předbělohorském období. Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci, 270, 1993, s. 1-20.

V. Medek: Čsl. obec legionářská v Holici u Olomouce. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 12-14.

V. Medek: Jednota Orla československého v Holici u Olomouce. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 47-54.

V. Medek: Průběh přeměny zemědělství v Holici v letech 1948-1959. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 74-83.

V. Medek: Přeměna hospodářského života v Holici od roku 1948 do roku 1958. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 61-70.

V. Medek: Vývoj v živnostech a obchodu v Holici po roce 1958. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 72-74.

MEZ Mohelnice, koncernový podnik, závod Olomouc - Holice. 1922-1982. Olomouc 1982.

E. Navrátilová: Proměny obce Holice u Olomouce na přelomu 19. a 20. století. Seminární práce k souborné postupové zkoušce. Katedra historie FF UP Olomouc 2003.

V. Nešpor: Dějiny Olomouce. Brno 1936.

V. Nešpor: Dějiny roboty na panství olomouckém. Olomouc 1960.

Olomouc. Malé dějiny města. Olomouc 2002.

Pavlica: Dokončení zprávy o pracích na zvelebení obce, které byly uveřejněny v 1. ročníku Holického sborníku, za dobu od 1. 1. 1964 do 31. 12. 1966. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 90-95.

K. Pavlica: Pokračování zprávy o postupu prací na zvelebení obce a o údržbě národního majetku v obci za léta 1967 a 1968. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 70-73.

K. Pavlica: Zpráva o pracích na zvelebení obce, které byly provedeny v době od 1. 6. 1954 do 31. 12. 1963. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 74-83.

J. Pavlovský: Hudební život v Holici. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 62-66.

Z. Petráň - P. Radoměský: Encyklopedie české numismatiky. Praha 1996.

- V. Richter: Raněstředověká Olomouc. Praha - Brno 1959.
- Rolnický cukrovar a rafinerie v Holici. In: Olomouc město i okres. Brno 1931, s. 122-125.
- K. Sedláček: Do druhého a třetího pokolení. Vlastivědný sborník střední a severní Moravy, 15, 1936/1937, s. 36-39.
- T. Sedlář: Českoslovenští legionáři. Občané a rodáci města Olomouce. Olomouc 2003.
- Seznam nemovitých kulturních památek okresu Olomouc. Olomouc 1997.
- F. J. Schwoy: Topographie von Markgrathum Mähren. I. Wien 1793.
- Slavnostní otevření Lidového domu a Orlovny v Holici. Našinec, 21. 7. 1925, s. 3.
- B. Smejkal: Holické životopisy. In: Holický sborník vlastivědných prací. Holice 1966-1969. Sv. 1. 1966, s. 51-58. Sv. 2. 1968, s. 33-37. Sv. 3. 1969, s. 29-34.
- B. Smejkal: Zasloužilý umělec Julius Pelikán a Holice. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 99-102.
- Solné mlýny v Olomouci - nejdůležitější podnik v republice. Osvobozený Našinec, 26. 1. 1947, s. 7.
- V. Spáčil: Historický místopis okresu Olomouc - venkov 1848-1960. Olomouc 1968.
- V. Spáčil: Velká Olomouc. Naše předměstí - Holice. Kdy - kde - co v Olomouci, 1975, březen, s. 9-11.
- V. Spáčil a kol.: Pečeti a znaky měst, městeček a obcí olomouckého okresu. Olomouc 1985.
- Stavba sladovny v Holici. Pozor, 7. 5. 1901, příl. s. 1.
- 110 let cukrovaru v Olomouci - Holici. Kdy - kde - co v Olomouci, 1981, listopad, s. 24.
- O. Sýkora: Vzácný nález. Kdy - kde - co v Olomouci, 1971, září, s. 8-9.
- F. D. Šnajdr: Tělocvičná jednota Sokol v Holici - 2. světová válka. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 40-46.
- F. D. Šnajdr: Tělovýchovná činnost - Tělovýchovná jednota Sokol v Holici u Olomouce. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 43-51.
- F. D. Šnajdr: Veřejná obecní knihovna za války. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 2. Holice 1968, s. 52-57.
- F. D. Šnajdr: Vznik a historie knihovny holické. In: Holický sborník vlastivědných

prací. Sv. 1. Holice 1966, s. 41-50.

Tábor lidu u Holice odbývaný dne 16. července 1871. Našinec, 19. 7. 1871, s. 1-2, 21. 7. 1871, s. 1-2, 26. 7. 1871, s. 1-2.

Tak se mívali sedláci v Holici. Pusté grunty po třicetileté válce. Roboty. Selské listy, 11. 1. 1941, s. 4.

M. Tichák: Paměť olomouckých předměstí. Olomouc 2000.

Vlastivěda střední a severní Moravy. II/2. Přerov 1942.

Výroční zpráva Hanáckého akciového pivovaru rolnického se sladovnou v Olomouci za správní rok 1928-1942. Olomouc 1929-1942.

Výzkumný a šlechtitelský ústav zelinářský. In: Socialistické zemědělství v okrese Olomouc. Olomouc 1989.

Významná výročí v Olomouci - Holici. Kdy - kde - co v Olomouci, 1988, duben, s. 33.

G. Wolny: Die Markgrafschaft Mähren. V. Brno 1846.

G. Wolny: Kirchliche Topographie von Mähren. I. Brno 1857.

Z dějin 25 let rol. akc. cukrovaru v Holici. Selské listy, 5. 9. 1896, s. 2-3.

Z technického pokroku rolnického cukrovaru v Holici. Selské listy, 24. 12. 1927, s. 7.

A. Zgažar: Co jsme prožili. In: Holický sborník vlastivědných prací. Sv. 3. Holice 1969, s. 17-21.

ZŠ Holice 1936-1996. Olomouc 1996.

Jiné zdroje:

Statistické lexikony obcí

Zusammenfassung

Das Buch „Die Erinnerungen der Gemeinde Holice“ schildert reiche Vergangenheit und Gegenwart einer früher bedeutenden hannakischen Gemeinde in unmittelbarer Nähe der Stadt Olomouc)Olmütz[in Mittelmähren, heute eines wichtigen Olmützer Stadtteils.

Der Name „Holic“ erscheint zum ersten Mal in schriftlichen Quellen im Jahre 1275 als Bezeichnung eines Waldes. Im Jahre 1306 ist Holice schon ein Dorf im Eigentum der königlichen Stadt Olomouc. Zur Olmützer Herrschaft gehörte das Dorf bis zum Jahre 1848. Seit 1462 wurde Holice ein bedeutendes Zentrum der Teichwirtschaft. Acht Teiche in der Umgebung des Dorfes wurden um die Wende des 18. und 19. Jahrhunderts trockengelegt.

Nach 1848 wurde Holice eine selbstständige Gemeinde des Olmützer Bezirks. In der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts und in der 1. Hälfte des 20. Jahrhunderts erfuhr Holice einen radikalen Übergang von einem typisch landwirtschaftlichen hannakischen Dorf zu einer bedeutenden Industrievorstadt von Olomouc)Zuckerfabrik 1871, Malzfabrik 1878, Bräuhaus 1897, Salzmühlen 1924, Seilfabrik Juta eher Manilla 1928 usw.[. Die Industrie entwickelte sich rasch nach dem 2. Weltkrieg)Elektrotechnische Fabrik MEZ, heute MLS 1950, Molkerei Olma 1968, Grossbäckerei Hanka 1976, Fleischindustriewerk 1984 usw.[. Seit 1974 ist Holice ein Stadtteil von Olomouc und stellt die bedeutendste Industriezone der Stadt dar. Gleichzeitig bleibt Holice auch ein grosses Vorstadtviertel mit reichen gesellschaftlichen, kulturellen und sportlichen Traditionen.

Obsah

Slovo úvodem	5
Poloha, místopis, geografické a přírodní podmínky Holice	6
Doklady prehistorického osídlení	7
Středověká vesnice	8
Holické rybníkářství	10
Poddanské poměry před Bílou horou	12
Třicetiletá válka a její následky	13
Hospodářská obnova a znevolnění poddaných	15
Od tereziánských a josefínských reforem ke zrušení poddanství ...	19
Období velkých změn)1848-1918[.....	24
V Československé republice)1918-1939[.....	37
Za okupace)1939-1945[.....	49
V osvobozené republice)1945-1948[.....	55
Poúnorové proměny)1948-1960[.....	58
Socialistická vesnice)1960-1974[.....	62
Části města Olomouce)1974-1989[.....	63
Na prahu budoucnosti)1990-2004[.....	64
Kostel a fara v Holici	68
Z dějin holického školství	72
Sbor dobrovolných hasičů v Holici	78
Z historie holického fotbalu	83
Pečeť obce Holice	84
Starostové obce Holice)1852-1945[.....	85
Předsedové Místního národního výboru v Holici)1945-1974[.....	85
Přehled demografického vývoje Holice	86
Dějiny Holice v datech	86
Slovníček historických měnových a měrných jednotek	90
Prameny a literatura	91
Zusammenfassung	99

Paměti obce Holice